ATEITIS

Nr. 7-8 1931

MĖNESINIS MOKSLEIVIŲ ŽURNALAS

TURINYS

		Psl.
1.	Du laiškai	353
2.	Argi žmonės, *B. Brazdžionis*	355
3.	Atsiminimas, *A. Vaičiulaitis*	355
4.	Laiko dvasia	356
5.	Vidurdienis kaimo smuklėj, *A. Vaičiulaitis*	359
6.	Šviesioji Moteris, *Kz. Čibiras*	366
7.	Čia būtum pasenę, *Pr. Naujokaitis*	373
8.	Bažnyčia ir pažanga, *Kard. M. v. Faulhaber*	374
9.	Žodžiai naktį, *Stasius Būdavas*	377
10.	* * *, *R. J. Sorge*	377
11.	Anelė, *Peter Dörfler*	378
12.	Inteligentai A. Vienuolio raštuose, *Pr. N.*	384
13.	Trys žodžiai, *K. Zupka*	391
14.	Išsigelbėti ar žūti? *J. Gustas S. S.*	392
15.	Ir eisim, broli! *Vyt. Tamulaitis*	395
16.	Europos sutartis su velniu, *Fr. Muckermann S. J.*	396
17.	Siamo gyvenimas, *P. Morand*	398
18.	Irena, *E. Treigys*	401
19.	Religiniai ir tautiniai motyvai Jakšto lyrikoj, *S. Miglinas*	404
20.	Šešėliai, *E. A. Poe*	408
21.	Apžvalga	410
22.	Mūsų veikimas	411
23.	Knygų naujienos	413

„ATEITIES“
Redakcija ir administracija { Kaunas, Laisvės al. 3; Tel. 26-76. Darbo valandos 9—15.

„Ateities“ kaina: Lietuvoje metams 15 lt., pusm. 8 lt. Moksleiviams: metams 6 lt., pusm. 3 lt. Užsieny: metams 20 lt. pusm. 10 lt. Atskiras numeris 1,75 lt.

Ar baigsi mokslą

ar ne, bet įsigijęs geriausių knygų ir straipsnių visapusiško lavinimosi reikalui VYT. VALIUKEVIČIAUS redaguotą katalogą

„SKAITYTINOS KNYGOS“

pats gali kaip reikiant išstudijuoti pasirinktąją mokslo šaką. Šitoks katalogas lietuvių kalba yra pirmas. Jame nurodyti tiek lietuviškai, tiek svetimomis kalbomis geriausi įvairių mokslo sričių šaltiniai. Katalogo 242 pusl. Kaina Lt. 2,50.

Sukrauta **Ateitininkų Spaudos Administracijoje, Kaunas, Laisvės Alėja 3** knygynams ir platintojams duodama dideli nuošimčiai. Atskiri asmens, imą už gyvus pinigus ne mažiau kaip po 5 egz., gauna knygą po 2 lt. su persiuntimu.

ATEITIS

Mėnesinis moksleivių žurnalas

7-8 Nr. 1931 m. liepos-rugpjūčio mėn. XXI

Du laiškai

Neseniai man teko skaityti du labai įdomūs laiškai, kuriuos noriu parodyti ir „Ateities“ skaitytojams.

I

Mielasis Drauge!

Tą vakarą, kai gamtos mokytojui pažadėjau vasarą surinkti 100 rūšių įvairių mūsų šalyj augančių žolių, man buvo baisiai pikta, kam daviau tokį kvailą pasižadėjimą. Bet šiandie, kada ant stiprių popierio lapų priklijuota pas mane 150 rūšių, aš džiaugiuosi, nes man pavyko ne tik ištesėti pažadą, bet taip pat patirti ir tą malonumą, kurio netenka nesidomintiems gamtos gyvenimu.

Rodos, sykį jau tau rašiau, kad, ieškodamas įvairių žolių, su tau pažįstamais Jurgiu ir Kaziu keletą kartų nakvojome šieno kupetose prie ežero, už kurio augo tamsus ir didelis miškas. Tos nuostabios vasaros naktys man leido pajusti mūsų šalies gamtos ritmą, kuris savo bangavimu pagauna ir žmogaus sielą ir įpina ją visatos sutartinėn. Tai yra lyg ir kosmoso liturgija, visuotinis Dievo garbinimas, kuris sąmoningą išraišką randa žmogaus maldoje. Tada man tik paaiškėjo tas glaudus žmogaus santykiavimas su jį supančia aplinka. Ir žinai, Drauge, man rodos, kad šitie švelnūs, tiesiog nepastebimi santykiai su gamta gali būti tik pas tą žmogų, kuris nėra nutraukęs tiek pat švelnių santykių su Dievu. Kai žiūrėjau į žvaigždėtą dangų, kai klausiausi ežero nendrių šnabždėjimo, prisiminiau to krikščioniško stabmeldžio Virgilijaus žodžius iš IV — gražiausios „Eneidos“ giesmės:

„Jau atėjo naktis. Ant žemės sapnai nusileido.
Viskas nutilo: ir girios ir amžiais nerimstančios jūros,
Ir margi giesmininkai nustojo laukuose čiulbėję.
Tik padangėse žvaigždės iš lengvo žemyn vis keliauja,
Tik kaž kur ežere susigūžia šnabždančios nendrės,
Tik kaimuose tarp krūmų kažin kas slankioja, slaptos.
Visa kita jau miega. Ilsis net skaudančios žaizdos“....

Ir man atrodė, kad nuodėmingo žmogaus siela negali būti tikras gamtos draugas, kad nuodėmė padaro žmogų priešu ne tik antgamtinio pasaulio, bet ir mūsų žemės, mūsų gyvulių, mūsų paukščių ir medžių. Gal būt šventieji kaip tik dėl to labai mylėdavo gamtą ir puikiai sugyvendavo net su plėšriaisiais žvėrimis. Ir gal būt didmiesčių gyventojai tarp ko kito ir dėl to yra nedorovingi, kad yra atitrūkę nuo gamtos gyvenimo. Aš tada suvokiau, kad religija artina žmogų su gamta ir gamta — su religija.

Šitas mintis rengiuosi išdėstyti ateinantį sekmadienį pavasarininkų sus-me, kuriam pažadėjau paskaitą. Kaimo jaunimas yra gamtos sūnūs, užtat yra sveiki ir dorovingi. Noriu tad papasakoti jiems, kad nepavydėtų tiems geležies ir betono išaugintiems savo broliams ir nesivaikytų iškrypusius jų papročius. Sąmoningas gamtos meilės žadinimas, man rodos, yra geriausia apsauga nuo pavojingos miesto įtakos.

Jeigu važiuotum kada pro šalį, užsuk pas mane pasižiūrėti visais atžvilgiais brangaus mano rinkinio. Tuo tarpu sudiev!

Tavo Viktoras.

II

Sveikas, Jonai!

Žinai, šiemet atostogos man po velnių puikios. Dar pernai būdavo, žiūrėk, ta kvaila mama ateina 6 val. ryto ir žadina: „Juozuti, rytas toks gražus; atsikeltum gal, jau!“ O šiemet nieko: miegu paprastai ligi 10 val. Nesistebėk, juk ir gulti einu kokią 11. Mat, esame sudarę kompaniją ir beveik kas vakaras truputį trepteliam. Nesvarbu, kad nėra gimnazisčių. Kaimo merginos kai kada dar įdomesnės. O žinai, kaip joms patinka fokstrotas! Jau keletą išmokiau. Gaila, kad neišmokau kitų moderniškų šokių. Bet kitą metą parvažiavęs tikrai praturtinsiu savo kompanijos repertuarą.

Gal tu turi kokį naują romaną? Užeik pas mane ir atnešk. Galėsi pernakvoti, truputį pašuminsim, o jei norėsi, tai supažindinsiu ir su mūsų kaimo gražuolėmis.

Vakar pas mane užėjo kaž koks vyrukas ir prašė padėti įsteigti mūsų kaime pavasarininkų kuopą. Koks jis kvailas! Argi jis nesupranta, kad dabar aš atostogauju. Na, jeigu rudenį direktorius leistų man bent savaitę nelankyti pamokų, tada gal ir atvažiuočiau į susirinkimą.

Laišką rašau iš nuobodumo, nes baisiai neturiu ko veikti. Iki pasimatymo su romanu. Juozas.

*

Po katruo laišku pasirašytum?

B. Brazdžionis

Argi žmonės

Pasibaigė įdėtas motinos paviržius,
ir, tartumei po rugiapjūtės, nuvargau.
Tiktai pašėlęs tolimų klajonių balsas
į mielą tėviškę sugrįžt neleido.

Aš nežinojau, ar džiūgaut, ar melstis.
Draugai užmigo pirmo vakaro sulaukę.
Ir visos naktys buvo man vienam,
ir aš buvau visom naktim.

Tušti coupe langai nerodė nei žalių pakalnių, nei baltų kalnų.
Neskambino varpais bažnyčių ilgos bonės,
tiktai dangaus žvaigždynai gesdami
prakalbino mane: argi ir tenai paliko žmonės!...

A. Vaičiulaitis

Atsiminimas

Je suis belle, ô mortels!
Charles Baudelaire.

Aš noriu atsiminti debesuotų
Naktų skaisčius malonumus,
Kai moteris, mirtim apvainikuota,
Kukliai ateidavo pas mus.

Graži kaip Lohengrinas
Žemiausioje oktavoj
Ji savo artybe mane migdino,
Ir amžius gimstančius dainavo.

Ir mokė laimę kurt iš nieko, iš pinučių
Statyt pilis debesines
Ir ant aušros sparnų plonučių
Nulėkt į žalvario senas bonias.

Aš noriu atsimint... Bet jie sudilo kaip ir viskas
Į laiko stiklines naktis,
Kaip subyrėjo miegančiųjų faraonų obeliskas,
Kaip šventas kūdikis, kaip nuotaka ir dieviška mintis.

Laiko dvasia

Mūsų laikais verta susidomėti jau vien dėl to, kad jie pažymėti didžiais įvykiais, nes kiekvienų didžių įvykių metu laiko veidas pasirodo daug aiškesnis, negu paprastam kasdieniškam gyvenime. Tik tuomet galima patirti, kokios srovės judina visą žmonijos veikimą ir kur krypsta pasaulio pažanga. Laiko dvasios pažinimas yra būtinas kiekvienam, kas tik nori būti gyvenimo apgalėtojas, jo kūrėjas, o ne šapelis, nešamas nežinia nei kur nei kodėl. Todėl mes ir norime supažindinti savo skaitytojus su ryškiausiais gyvenamųjų dienų bruožais, padėti jiems susiorientuoti pakrikusioj ir susipynusioj laiko dvasioj.

Papa ar Duče?

Konfliktas tarp katalikybės ir fašizmo Italijoj šiandie yra žinomas visam pasauliui. Todėl kalbėti apie istorinį jo procesą būtų visai nereikalinga. Mums svarbiau suprasti giliausią jo esmę. Tai nėra privatinio ar net visuomeninio pobūdžio nesusipratimas tarp popiežiaus ir Mussolini. Jis visiškai nepanašus į anuos konfliktus tarp popiežiaus ir įvairių imperatorių, kaip atsitikdavo baigiantis viduriniams amžiams. Čia yra susirėmimas dviejų skirtingų pasaulėžiūrų. Juk fašizmas yra ne kas kita, kaip nuosekli moderniškojo individualizmo apraiška visuomeniniam gyvenime. Šis individualizmas, įkūnytas valstybėj, atstovaujamoj vieno energingo asmens, kaip tik ir nori savo valiai palenkti visa, kas tik yra taip individo taip visuomenės gyvenime. Tadėl suprantamas yra jo reikalavimas, kad vaikai, sukakę 7 metus, priklaussytų t i k v i e n a i valstybei, būtų išimtinoj josios priežiūroj. Suprantamas taip pat ir tas didis militarizmo karštis, kuriuo Italijos karštuoliai grūmoja kitiems kraštams, nes fašizmas negali pakęsti šalia savęs jokių lygių vienetų, vis tiek ar jie būtų asmens, ar organizacijos. Jis todėl Italijoj išnaikino visas orgjas, kurios nepriklausė fašizmui. Kiek laiko davė laisvės Kat. Akcijai. Bet galop ir tą sumanė suardyti. Iš to ir kilo žinomas konfliktas.

Individualistišku išdidumu pagrįsta pasaulėžiūra yra visai nesuderinama su Katalikybe, nes šioji į gyvenimo centrą stato *Dievą,* o anoji — *žmogų — individą.* Taigi šiandie negalima sakyti „Papa ir duče", bet „Papa ar duče", Katalikybė ar fašizmas, nes šiuodu dalyku po paskutinės popiežiaus enciklikos ir po Mussolinio pareiškimų apie auklėjimą jau nebegalima suderinti. Todėl ir į konfliktą reikia žiūrėti ne kaip į dviejų valdovų nesusipratimą, bet kaip į kovą visai skirtingų pasaulėžiūrų, pasaulėžiūrų tiesiog priešingų viena kitai. Tik taip suprantant Italijos įvykius, bus aišku, kodėl popiežiaus pusėj stovi viso pasaulio katalikai, ir kiek neteisingas yra fašistų skundas, jog popiežius vidaus dalykus iškėlęs į užsienį. Čia buvo daugiau, negu vidaus dalykai; konfliktas nėra specifiškai itališkas, bet siekia toli už Italijos sienų, rasdamas garsų atbalsį ir mūsų šalyje. Aiškus dalykas, kad Katalikybė laimės, nes ji tiek stipresnė už fašizmą, kiek Dievas už žmogų, kurie ir yra šitų dviejų pasaulėžiūrų centrai.

Duonos — ne žaidimų!

Romos imperializmo laikais palaidos, tinginiaujančios minios valkiodavosi miestų gatvėmis ir šaukdavo: *„Duonos ir žaidimų!"* Šiandie tokios pat minios irgi slankioja mūsų didmiesčių gatvėmis. Bet jų šauksmas yra visai kitoks. Jie nori *duonos — ne žaidimų.* Darbo — tuo pačiu ir pragyvenimo — stoka, lyg koks slogutis, užgulė kai kurių valstybių, ypač Vokietijos, gyvenimą. Prasidėjo sunkus ekonominis krizis, kuris žadina plėšriuosius žmogaus instinktus ir naujo karo gaisrais grasina visai Europai. Mes stovime pasaulinės revoliucijos akivaizdoj.

Komunizmo įtaka plačiose, suskurdusiose masėse vis didėja. Tuo tarpu turtingųjų išlepimas ir prabanga eina tais pačiais keliais, kaip ir pirma. Įtempimas tarp darbo ir kapitalo vis auga ne tik dėl ekonominių, bet ir dėl dvasinių priežasčių, nes liberalizmo apakinti trutuoliai vis dar ne-

išmoksta į darbininkus žiūrėti, kaip į lygius sau žmones, sutvertus pagal vieną ir tą patį Dievo paveikslą. Ir giliausia bolševizmo kilmės priežastis kaip tik ir glūdi tame moraliniam pavargusiųjų niekinime. Jie laikomi žemesniaisiais, vergais, ir kai šių vergų neapykantos saikas prisipildo, gaivalų išsiveržimas daros nežmoniškas, kuris savo įnirtime keršina visam, kas tik buvo turtingųjų rankomis sukurta. Dėl jo daros kalti ne tiek tie, kurie viską ardo ir žudo, kiek tie, kurie dar seniai prieš tai milijonams suardė gyvenimą ir nužudė dvasios kilnumą.

Bolševizmo pavojus šiandie gresia nevienai valstybei, nes artimo meilės įsakymas daugelio yra visiškai užmirštas. Ir jeigu žiemą, kaip kai kas pranašauja, Vakarų Europoj kiltų komunistinė revoliucija, tai būtų skaudus šio įsakymo žmonijai priminimas, kurio vaisių šiandie dar negalima pramatyti. Gal tai būtų tikrasis Europos kultūros galas, nes bolševizmas, kaip atpalaidavimas žemesniosios žmogaus prigimties gaivalų, veda į barbarybę, naikinančią ilgų šimtmečių kultūros laimėjimus.

Taigi mūsų pareiga tinkamai suprasti ir įvertinti tą ekonominio ir dvasinio skurdo judėjimą, einantį dabar beveik visoj Europoj ir gresianti suardyti visą gyvenimo santvarką. Tai yra ne tik materialinio, bet kartu ir dvasinio aprūpinimo stokos vaisius. Plačiosios masės yra nustumtos nuo kultūrinio gyvenimo, paliktos vienos sau misti tik trupiniais nuo turtingųjų ir mokytųjų stalo. O šitais trupiniais kaip tik ir yra penimos pasaulinės revoliucijos šaknys. Reikia todėl nešti pagalbą vargstantiems, reikia atsisakyti nuo dalies savo malonumų, nes prie to verčia ne tik Dievo įsakymas, bet ir dabartiniai pavojai. Laikas jau būtų suprasti, kad ir mažiausio dorovės įsakymo peržengimas grasina skaudžiai, skaudžiai keršinti.

Katalikybė ir komunizmas

Čia mes galime iškelti klausimą, kodėl plačiose masėse plinta komunizmas, o ne katalikybė, kuri irgi visa širdimi nori pagelbėti vargštančiai miniai. Tam, rodos, esama dvejopos priežasties. Visų pirma Katalikybė irgi yra protestas prieš kapitalistinę ūkio santvarką, bet protestas visai kitoks, protestas reikalingas vidaus reformų, kurios esančios daug sunkesnės už viršinius perversmus. Tuo tarpu komunizmas žadindamas zoologinę turtingųjų neapykantą, reformuoti nori pasaulį išviršiniu turtų sulyginimu. Nors tas praktikoj niekur nebuvo įvykdyta, bet ši teorija utopistiniu savo pobūdžiu svaigina nuvargusiųjų protus ir stumia juos į bolševizmo glėbį. Katalikybė, reikalaudama artimo meilės, vis tiek koks tas artimas būtų, neleidžia išsiveržti tai neapykantai, kuri tiek metų rinkosi sunkiose darbininkų gyvenimo sąlygose. Ji varžo žemesnius geidulius, o komunizmas juos atpalaiduoja. Tai viena iš jo pasisekimo priežasčių.

Toliau, daugelis, labai daugelis katalikų šiandie dar nemoka savo pasaulėžiūros principų pritaikinti praktikos gyvenimui. Nevieno kataliko žygiai ekonominiam gyvenime yra valdomi to pačio smerkiamo liberalizmo dėsniais. Daugeliui trūksta katalikiškos logikos — savo principus išmąstyti ligi galo. Ir kai jie susiduria su socialiniu klausimu, labai dažnai ieško išeities kažin kur, tuo tarpu kai Katalikybė pati, viena gali šią skaudžią problemą puikiai išspręsti. Tuo būdu ir atsiranda tas pražutingas skriaudžiamųjų nusigrįžimas nuo Kristaus mokslo, kuris tik vienas garantuoja reikiama žemės gyvenimo sutvarkymą. O čia kalta anaiptol ne Katalikybė, bet tik katalikų, nuo kurių tai pareina, nesugebėjimas savo religijos dėsniais imtis tvarkyti visuomeninį gyvenimą. Žinoma, tai reikalauja didelių reformų ir didelio išsižadėjimo. Bet išeities nėra. Katalikybė nėra sausa teorija. Ji yra gyvenimas, ir todėl turi būti pasauly įkūnyta. Kitaip tos moderniškos barbarybės — komunizmo pavojus visados stovės prieš akis.

Jaunųjų, kurie rengiasi vadovauti šiam pakrikusiam mūsų dienų gyvenimui, turi būti didi pareiga išmokti praktišką savo gyvenimą taip tvarkyti, kaip to reikalauja mūsų religiją. Mūsų veikimas neturi skirtis nuo

mūsų galvojimo. Toliau, jie turi teoretiškai studijuoti, kuo būdu šis mūsų dienų visokiariopos žmonijos suvargimas gali būti likviduotos, laikantis Katalikybės dėsnių. Dabar pageidaujama ne tiek kritikuoti kitas teorijas — jų klaidingumą nekartą įrodė pats gyvenimas — kiek kurti naują santvarką pagal amžinuosius principus, nes laiko išmislais paremtas gyvenimas jau baigia subyrėti. Mums reikia kūrybinių užsimojimų, kurie tik vieni gali išgelbėti griūnančią mūsų laikų kultūrą. Sugriauti kito darbą dar nereiškia pastatyti savo.

Karas ar taika?

Gili yra prasmė ir didelio dabartinio susirūpinimo taikos įgyvendinimu. Tai ilgesys taikos ne tik tarp tautų ir valstybių, bet ir tarp paskirų asmenų, tarp žmogaus ir gamtos, tarp to pačio individo sielos galių. Tai noras pagaliau išeiti iš to karo stovio, kurį naujųjų laikų žmogus peskelbė sau pačiam, savo šeimai, savo visuomenei, save supančiai gamtai ir net pačiam Dievui. Tai pasibiaurėjimas tuo visuotiniu pakrikimu, tuo grįžimu į pirmykštį chaosą, kuriame visi elementai kovoja įnirtusią vienas kito naikinimo kovą, kol galop visi išnyksta nebuityj. Paskutinis karas nebuvo paprastas karas. Tai buvo žvėries atpalaidavimas žmoguje, tai buvo nuodėmės išsiveržimas, padaręs žmogų priešu viso, kas tik yra — net pačio savęs. Todėl dabar norima rasti taikingo sugyvenimo būdą ir vėl pradėti kuriamąjį, o ne ardomąjį perijodą.

Bet nereikia niekad užmiršti, kad visuomeninė taika remiasi asmens taika su pačiu savimi. Kur eina kova tarp dvasios galių, kur kūno gaivalai yra galingai sukilę prieš sielą, ten nėra taikos asmenyj, ir toks asmuo neįneš taikos nė į visuomenę. Taigi šių dienų daugelio pacifistų pastangos eina veltui tik dėl to, kad jie pradeda reformas ne nuo asmens prigimties sutvarkymo religijos priemonėmis, bet nuo valstybių susitarimo, paremto apgaulingais diplomatų išsisukinėjimais.

Nevaisingos taip pat yra ir visos tos pastangos, kurios išeities iš šito pakrikimo ieško visur, tik ne religijoj. Tai yra darbas, kuris jau iš pat pradžių pasmerktas nelaimėti nieko, išskyrus visišką nusivylimą ir apatiją. Todėl bailaus nepasitikėjimo žymė matyti visokiam šių dienų — taigi ir pacifistiniam — veikime, nes tūkstančiai nepasisekimų pradeda galop įtikinti žmogų, kad jis savo pastangomis nesuras išėjimo iš šito visuotinio chaoso. Dabartinis gyvenimas yra todėl pakrikęs, kad nėra antprigimties atspindulys, kad jo šaknys nėra amžinybėj. Todėl tik iš esmės pakeitus mūsų laikų kultūros kryptį, bus galima pataikyti ir į tikrąjį kelią, kurs veda į taiką. Po truputį jau pradedama suprasti šią tiesą, kuriai pažinti paskutiniai istorijos įvykiai davė tiek daug nepaneigiamų, bet kartu ir skausmingų liudijimų. Pamažu pradedama atsipeikėti iš to visuotinio apsvaigimo. Ir tik šis savęs suvokimas, savęs sutvarkymas bus tikrosios taikos laidas.

*

Štai keletas mūsų laikų dvasios bruožų. Jie yra nelabai šviesūs ir jiems pakeisti reikia daug pastangų ir laiko. Pasistenkime todėl juos gerai pažinti, kad, atėjus kritiškai valandai, žinotume, kur turime ieškoti išganymo.

A. Vaičiulaitis

Vidurdienis kaimo smuklėj

— Dimmi un poco, hai tu nissun dinaro addosso?
Leonardo da Vinci.

Kaip vakar, kaip šiandie, taip ir anuomet buvo saulėtas kaitrus vidurdienis. Per girią ėjo keleivis. Jis avėjo plačiais aulais pušnis, žalio aksomo kelines, vilkėjo tokį pat švarką ir raudona skepetaitė kas žingsnis šluostėsi riebų, prakaituotą veidą.

— Argi jau nė gyvos dvasios neaptiksiu? — atsiduso jis. — Vargšas mano pilvelis už kiaurus metus išsipasninkaus. Ką girdžiu — šuva sulojo?

Žmogus pajudrėjo. Netrukus pasiekė skynimą su kaimu ir su sena, stiegtiniu stogu dengta smukle kiek nuošaliau. Saulėje kaitinosi šeimininkas ir tingiai glostė savo ligi juosmens nusidriekusią, kaip smala juodą barzdą. Jis tarė:

— Malonėkit užsukti pas mane. Čia dieną ir naktį jūsų laukia geras stalas, pilnas ąsotis ir pavėsis.

— Nepeiktinus dalykus tu suminėjai. Doras krikščionis, su apžadais keliaujantis į šventas vietas, nuo gardaus kąsnio ir pilno stiklo niekados neatsisakys.

Žemo, aprūkusio kambario kampe prie grandinės gulėjo prijaukinta lapė. Už stalo, apgulto debesies musių, rymojo pusamžis vienuolis su knygomis rankose. Įėjusis šūktelėjo:

— Dievo tarnas! Man malonu jus sutikti, nes tokiam asmeniui nesigirdamas galiu prisipažinti, jog esu Severinas Šendrišk is, dabar gyvenu Kaune, bet esu ir svetur buvojęs. Turiu mieste mūrus, dukterį ir iš žmonos pusės giminiuojuosi su šviesiuoju Žemaičių vyskupu, išminties, gerumo ir kitų dorybių paveikslu, kuris mane, kai apsilankau Varniuos, kiekvieną sykį pavaišina taboka iš sidabrinės dėžutės, papuoštos trim rubinais, ir patapnoja man per petį sakydamas: „A, mano mielas...“

— Jūsų nuopelnai stebina dangų, — prabilo vienuolis, — ir jų akivaizdoj dar labiau tamsėja mano nedorybės. Vykstu savo nuodėmių apraudoti prieš Aušros Vartus...

— Ar dar nevalgysit — įsikišo šeimininkas.

— Duok valandėlę kveptelti, — atsakė ponas Šendrišk is. — Į Aušros Vartus? Juk ir aš ten keliauju. Būsim draugai. Koki apžadai jus veda į Vilnių?

— Ak, mano apžadai klastingi. Sykį pamačiau su medžio viršūne nulūžus vaiką ir kiek žemiau už marškinukų užsikabinus. Šaka jau traškėjo, ir mažas rėksnys kas sekundė galėjo nupleškėti ant akmenų apačioje. Šokau gelbėti ir prisiekiau, jei išgelbėti pasiseks, aplankyti Aušros Vartų šv. Panelę, kuri aukštam soste sėdi, į mūsų kraštą žiūri, skaito žmonių vargus ir iš ašarų varsto angelams rožančius. Berniuką išgelbėjau. Bet aš galėjau šauktis į mūsų ordeno papuošalą šv. Antaną, čia pat

pašonėj esantį. To nepadariau, nes visą amžių troškau aplankyti Aušros Vartus ir niekaip progos neradau. Štai kokia mano klasta. Kai savo apžadus pasakiau tėvui provincijolui, jis mane išleido.

— Jūsų klasta ir jūs patys esate šventi. Aš irgi apžadus padariau. Mano duktė sunkiai sirgo, beveik merdėjo. Niekas, nei daktarai nei geriausi vaistai jai negelbėjo. Tada prižadėjau, jei pasveiks, pėkščias eiti į Vilnių, pasimelsti prie Aušros Vartų ir šv. Panelei paaukoti penkis gryno sidabro liktorius, užpirkti visose bažnyčiose mišias ir prie karalaičio šv. Kazimiero grabo pusę metų žibinti vaškinę žvakę, storumo, štai, sulig mano lazda. Duktė pradėjo taisytis ir jau, Garbė Dievui, ima vaikščioti. Šeimininke! Kur jis dingo? Iš mano apvalios išvaizdos, galit lengvai įsitikinti, kad nėsu linkęs į vienuolių luomą, ir sunkiai pakeliu pasninkus. E, šeimininke, šeimininke!

— Kuo galiu patarnauti? — iš lauko atsiliepė šaukiamasis.

— Duok valgyt.

— Ko malonėsit?

— O ką pasiūlysi?

— Pas mane visko pilna. Nebent gulbės pieno trūksta.

— Tai atnešk du butelius vyno.

— Vyno? Ehe! Vyno...

— Kas?

— Maloningas pone, nors šitie sienojai labai seni, bet nuo vyno jie yra išlaikę tvirčiausią blaivybę.

— O midaus?

— Kiek tik norit... Ko daugiau?

— Gal turi teterviną? Tai labai gardus paukštis. Ne? Kad taip pamėginus vaisiais iškimštą paršelį? Irgi neturi? Ar nereiks pasitenkinti kurkiena... Ir vėl barzdą kratai? Na, ką darysi, lieka tik paprasta vištiena... Dviejų vištų užteks...

— Ak, paskutinę vakar vanagas nunešė. Kokia višta buvo!.. Vieni taukai....

— Taip... Tik man nuo to skilvys nė kiek nenurimsta, — tarė ponas Šendriškis ir susiveržė diržą. — Kas ten? Man rodos, kad palangėj gaidys pragydo.

— Tikra tiesa — geriausios veislės gaidys, kokio niekur nerasit, — pasigyrė šeimininkas, sukdamas ūsą.

— Kam pirmai jį nuslėpei?

— Juk prašėt tik vištų. Sakiau, gaidžių nemėgstat.

— Pagauk, bus geras!

— Man jo lyg gailėtų: jau dešimti metai jis ko tiksliausiai laikrodį atstoja.

— Duosiu kad ir visą muštinį... Baisiai alkanas esu ir atsakančiai nepasidrūtinęs nevaliosiu toliau leistis.

— Ką padarysi... Muštinis — lengva pasakyti, bet sunku jį paimti. Einu jam sprando nusukti.

Paskutinius žodžius šeimininkas ištarė ne apie muštinį, tik

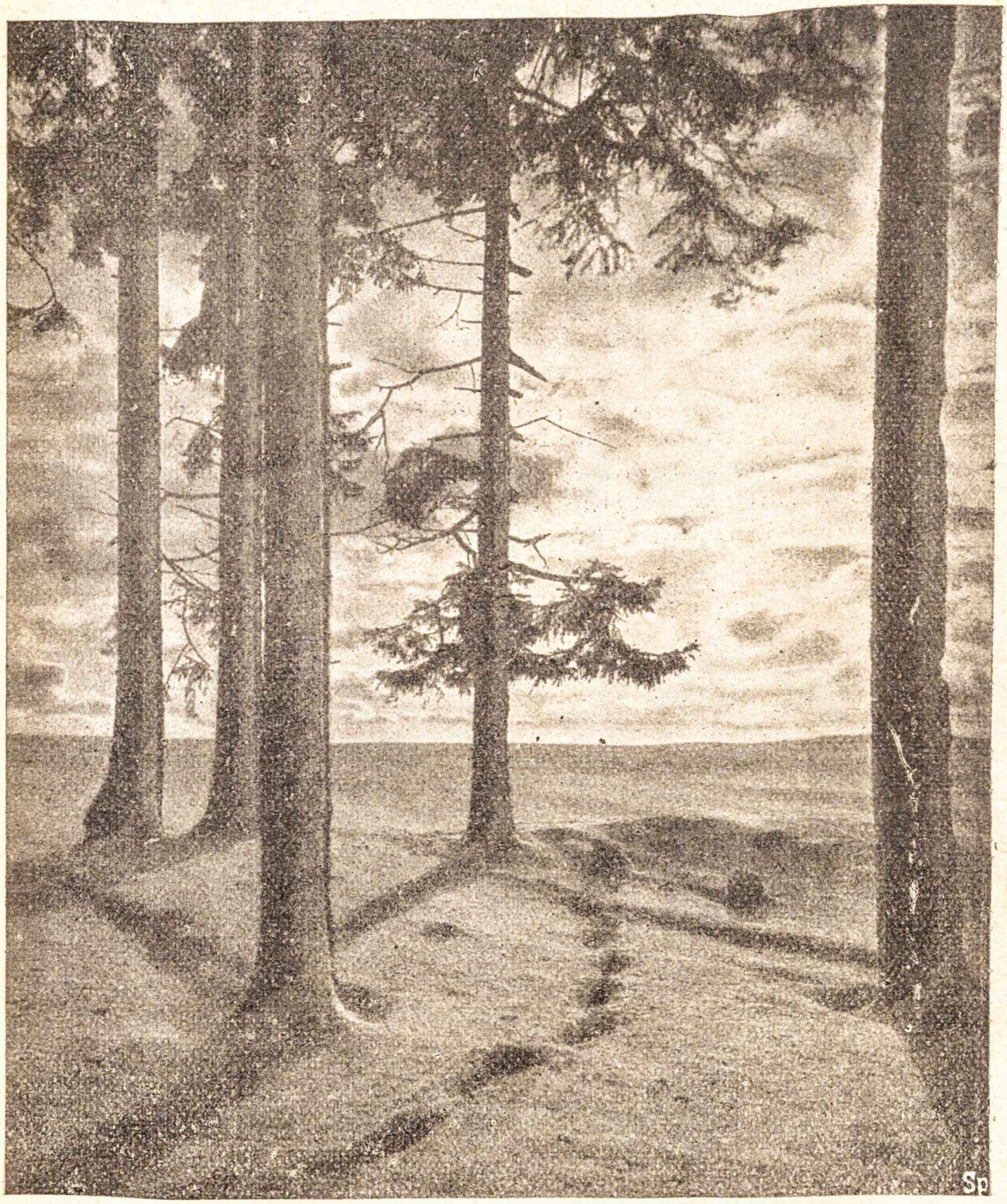

Vakaro rimtis.

apie gaidį. Ir šiam buvo troškų. Jis apleipęs, prasižiojęs tupėjo pastogėj, ir, tur būt, prieš oro atmainą savo pražūčiai buvo pragydęs. Jo ponas viena ranką susiėmė barzdą, antrą atkišo ir sėlino prie nepatikimai mirksinčio giesmininko. Prisiartinęs šeimininkas stvėrė jį ir išsitiesė kaip ilgas. Išgąsdintas paukštis stryktelėjo, kudakindamas spruko į daržą ir neketino pigiai atiduoti gyvybę. Puolikas pakilo ir persirabazdino per tvorą. Jis šokinėjo per kopūstų galvas, painiojosi agurkuose, iš visos širdies keikėsi ir vaikėsi savo dešimtmetį laikrodį, kuris pagaliau atsidūrė ant pašiūrės stogo ir sparnu rėždamas, narsiai žiūrėjo žemyn.

— O, velnių priėdęs bjaurybė! — dūko šeimininkas. — Aštiš, aitvare! Aštiš, padla! Ar tave perkūnas nešė ten ar kokios plynios! Avidausa, asile, tu manai — didelis daiktas, jei tave noriu papjauti! Ne tiek ir dar ne tokių gaidžių esu į kitą pasaulį nusiuntęs, o jie taip nekvailiojo... Gal gerumu prisiprašysiu... Pučiukas, pučiukas, put, put, put! Žiūrėk, neprisileidžia artyn, bestija!

— Aš užeisiu iš užpakalio ir jį į tave pavykėsiu. Tu tik griebk; — pasisiūlė duryse stovėjęs ponas Šendriškis.

Jis pakėlė ilgą kartaitę, pasilypėjo kopėčiomis ir patirškino ant kreigo laksčiusius pietus. Paukštis pasverdėjo, suplasnojo, pro šeimininko galvą plumptelėjo ant žemės ir, kiek sveikata nešė, kudakindamas nukūrė į čia pat augantį kadugyną.

— Dabar galiu jam į uodegą papūsti, — atsiduso pabėgėlio savininkas. — Be rytojaus jis negrįš.

— Kaip bus su valgiu? Žinotum, koks tas mano pilvas...

— Gal malonėtumėt kumpio, skilandžio, puikiausio skilandžio, su čisnakiniais iškimšto, dešrų, riebių, taukais varvančių dešrų... tik pamanius apie jas, seilės bėga... paskui žalių lašinių su pipirais...

— Žmogau! — sušuko ponas Severinas, — tiek Dievo dovanos turi ir tyli. Duokše, greičiau!

Tuoj ant stalo pasirodė duona, mėsa, lašiniai, pilvotas midaus ąsotis... Ponas Šendriškis su įnirtimu puolė sotintis, dar spėjęs tarti:

— Žinau, kad Dievo tarnui nevalia nieko su savim turėti, ir jis minta tuo, ką gauna. Prašyčiau neatsisakyti ir užkąsti.

— Už gerą širdį jums Viešpats šimteriopai atpildys, — pasakė vienuolis.

Valgė tylėdami. Ponas Šendriškis užgulęs tąsė skilandį, į kurį dantys sunkiai lindo. Po valandėlės, užsigėręs ir numalšinęs pirmą alkį, jis pažvelgė į savo svečią ir nustebo:

— Dievo tarne! jūs valgot mėsą ir sulaužėt regulą. Tiesa, man tai įdomu, nes su Kražių domininkonu Fabijonu esu susilažinęs, kad žūt būt savo gyvenime rasiu regulą peržengusį vienuolį. Mat, netikėtai laimėjau.

— Maloningas pone, galit nurimti: lažybų dar nelaimėjot, ir aš regulai nenusikaltau; mūsų įstatymuos pasakyta, kad kelionėj turim misti išmalda, vistiek ar ji būtų iš mėsos, ar iš grikių, ar tik gryno vandens.

— Šitaip! Tada labai gaila: kad kokios, į dangaus karalystę su laimėjimu gali patekti dominikonas, ne aš. Bet dešros — kaip pintis. Gali dantis išsisukti, po šimts velnių!

— Nekeikit! — šūktelėjo persižegnodamas vienuolis.

Ponas Severinas atsakė:

— Man rodos, ištarti šėtoną nėra nusikaltimas, nes jo vardas tuojau primena pragarą ir tuo būdu dar galutinai nesugedusį atbaido nuo nuodėmių smagumo.

— Žmogau, sakykit — nuodėmių bjaurumo!

— Nors nesimokiau teologijos, bet manau, kad žmonės į nuodėmes nepultų kaip patrakę, jei jos būtų bjaurios. Kam reikia bjauraus daiko? Kuris vyras tuokiasi su bjauria moterim, ir kuri moteris laksto paskui bjaurų vyrą? Visi puola prie to, kas smagu, malonu. Todėl reikia sakyti — nuodėmių smagumas. Jei jos būtų bjaurios, tik vieni kvailiai nusidėtų.

Vienuolynas prie Dunojaus (Stift Melke).

— Dėl pavyzdžio apie moteris nieko nepridėsiu, bet jas laikau piktosios dvasios pinklėmis dorai sielai sugauti, indu, žudančiu jaunikaičius, vėjiniais gaidžiais ant bažnyčios stogo...

— Jūs pasakytumėt puikiausią pamokslą apie moteris, ir guldau galvą, — jos pirmos imtų verkti, išvydę tokį savo vaizdą. Aš prisipažįstu — jūsų pamokslu netikėčiau.

— Kodėl?

— Juk jūs, Dievo tarne, moterų nepažįstat.

— Taip, bet aš apie jas galiu apibendrintai kalbėti.

— Maža nauda iš to: moteris įdomi tik paimta, pavieniai ir konkrečiai.

Ponas Severinas valgė daug ir smarkiai, net ausys linko. Midų gėrė stiklą po stiklo, jog kuklus vienuolis neiškentė ir pastebėjo:

— Jei jūs ir savo siela taip rūpinatės kaip kūnu, tai dangaus vartai jums seniai atverti.

— Lyg bloga savo kūną mylėti?

— Žinoma! Jis mūsų priešas!

— Viešpats gi ir liepė mylėti priešus.

— Bet jis mūsų neišganys!

— Kodėl ne! Žmogus gali būti išganytas ir per kūno, ne tik per sielos meilę.

— Erezija!

— Visai ne! Atėjus skirtam laikui kūnai kelsis iš numirusių ir eis į dangų, jei bus to verti. Žmogus, kuris myli savo kūną, nenorės jam amžinos pražūties, ir elgsis taip, kad jo numylėtinis patektų į rojaus sodus... Bet tie lašiniai neminkštesni už kanapinę plėškę. Ar ne, šeimininkę?

— Ką šnekat! — atsiliepė užkalbintasis. — Tik gerai pakramtykit — pamatysit, koki gardūs ir nekieti.

— Tu ir geležį nukąstum, — tarė ponas Severinas. — O kas tai?

Toli, giriose kur, sudundėjo. Pro langus jie pamatė kylant juodą ir sunkų audros debesį.

Medžiai rymojo kaip nulieti. Kaitra šutinte šutino. Visa apylinkė tylėjo, lyg išmirus, tik erškėtrožės krūme sučipsėjo paukštukas ir vėl nutyko.

Ponas Šendriškis baigė valgyti, vienuolis seniai buvo pasisotinęs, kai po sąsparas sušvilpė vėjas ir palangėj nulenkė kiečius. Greitai slinko debesys, vėtra artėjo, sušlamo medžiai, sužūžė. Pirmi stambūs lašai nukrito ir vėl nustojo. Lauke pasigirdo neaiškus ošimas. Tuoj jis virto stipriu šniokštimu. Kregždės, lyg juodos drobės skuteliai, klykaudamos lekė pavėjui. Paskui susyk, tartum debesys būtų prakiuręs, lyg aukštai tvenkiniai būtų atsivėrę, pliūptelėjo smarki liūtis. Perkūnas trenkė po perkūno, žaibas plieskė po žaibo. Lytuje giria atrodė kaip į baltas marškas įvyniota. Nuo stogo ilgais kutais nusitiesė srovės, o pro lubas ant aslos ėmė varvėti vanduo.

Gerą valandą siautė griaustinis. Ponas Severinas, vienuolis ir šeimininkas nespėjo sulig kiekvienu žaibu žegnotis.

Greitai atėjo, greit ir nusidangino audra. Laisviau atsiduso šeimininkas, labai bijojęs, kad jo smuklės neįtrenktų.

— Tokio lytučio kaip gyvas nėsu matęs, — prabilo jis.

Jie atsidarė duris.

— Vargšė pušėlė, — tarė ponas Šendriškis, ranka rodydamas įtrenktą pušį. — Net sakai kvepia.

Iš debesų išsinėrė saulė, linksma, išprausta. Nuo spindulių lapai sidabru sužvilgo. Medžiai, krūmai ir gėlės stovėjo šviežį, nauji, toki nauji, lyg tik šiandie sukurti. Prie žemės priplaktos žolės kėlėsi, balos blizgėjo ir upeliūkščiai pasišokinėdami, vingriuodami skubėjo į slėnį.

Oras buvo gaivus, vėsus, ir ponas Šendriškis prieš kelionę įsigeidė minučiukę snustelti. Kai jį vienuolis pabudino, saulė siekė girios kraštą.

— Smiltys kaip matai sugėrė vandenį, ir aš net imu pavy-

dėti, kaip smagu bus jums keliauti, — tarė šeimininkas, gavęs žadėtąjį muštinį.

Kai ponas Severinas su vienuoliu išėjo pro duris, iš kadugyno atkiūtino suvargęs, sulytas, pašiurpęs gaidys.

— Na, icliau, gerai tau kailį išpylė, — pasakė šeimininkas ir atsisėdo prieš saulę laukti naujų svečių.

Keleiviai ėjo per kvepiantį ir čiulbantį liepyną. Už jo rado upelį. Ne, dabar, po liūties, čia buvo tikra upė, išsiliejusi į pievas, sūkuriuojanti, nešanti šakas, kai kur net krūmokšnius, šokinėjanti per akmenis ir su įnirtimu puolanti statesnį krantą.

— Ir vėl nelaimė, — sudejavo ponas Severinas. — Kaip aš persikrapštysiu per šitą balą!

— Juk ji negili, ligi kelių nebus, pastebėjo vienuolis.

— Negili tai negili. Bet aš nuo drėgmės gaunu baisią sausgėlą dešinėj kojoj. Nesušlapęs srovę vistiek neperbrisiu.

— Tada aš jus paimsiu ant pečių. Nebijokit, stiprus esu: seniau, bernaudamas, jautį ant žemės patiesdavau.

Nesipriešindamas ponas Šendriškis užsėdo ant nešiko, kuris visai lengvai brido per vandenį.

Staiga vidury srovės vienuolis išsigandęs sustojo ir paklausė:

— Sakykit man, ar neturit pinigų su savim?

— Žinoma! Kiek tik norit!

— Toliau nė iš vietos kojos nekeliu. Lipkit žemyn: man regula draudžia su savim pinigų nešiotis.

— Dievo tarne, pinigus ne jūs, tik aš nešu.

— O ką aš nešu, jei ne jus? Drauge su jumis ir pinigus...

— Kaip tik turiu: lyg jie šiek tiek nepasunkina mano naštos? Lyg jie ore laikosi? Ne, ne, lipkit žemyn. Toliau nešdamas nusižengčiau regulai, ir tai būtų jums proga laimėti lažybas su dominikonu. Lipkit, lipkit, maloningas pone! Dievas sausgėlą šį sykį gal neužleis.

Negaliu jūsų vesti į nuodėmę. Dėkui ir už pusę kelio, kurį mane nešėt. A, žiūrėk, vandenėlis visai drungnas, gal nuo tokio nė liga neįsimes.

Išbridęs į krantą ponas Šendriškis luktelėjo, ar neims koją gelti.

— Neskauda, — tarė kiek pastovėjęs.

Juodu vėl žengė smiltėtu keliu. Saulei leidžiantis iš kalvos jie išvydo paskutiniuose spinduliuose Vilniaus bokštus toli slėny.

Išgirdę vakarinius varpus, ponas Severinas su vienuoliu nusilenkė ir sukalbėjo Angelas Dievo prieš tėvų miestą.

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

Kz. Čibiras

Šviesioji Moteris

(A. a. Marijos Pečkauskaitės metinėms paminėti)

Šviesioji Moteris, a. a. Marija Pečkauskaitė nemėgo, kad kas apie jos asmenį kalbėtų, rašytų ar jį matytų. Dukart kruopščiai sunakinusi ji savo archyvą — korespondenciją ir kitką. Pasiūlyta jai mūsų Universiteto Teol.—Filos. fakultete skaityti paskaita sapie Foersterį. — Tai ne, kukliai teisinasi, aš niekaip neišdrįsiu kalbėti universitete. Ką padarysi! Esu toks laukinis žmogus ir gana. Paskaityti galės kiti, o mane atleiskite.

Kan. Dr. Tumas, rašydamas jos biografiją, kelis syk bandė išgauti žinių, kol pagaliau gavo:

> — Iš tikro, tamsta piauni mane be peilio. Mano prigimtis kęste nepakenčia viešumos... Gal nebūtų tiek nemalonu, kad būtų apie ką kalbėti. Žinau, kad pas mus daug reliatyvu: vis dėlto aš per maža turiu nuopelnų. Antra vertus, ir apie didžiausius žmones reikia, mano nuomone, kalbėti kuo mažiausiai, jiems tebesant gyviems. Fotografijos pažadėti negalėjau, nes nuo maro metų nesifotografau, nes nemėgstu savo fizionomijos. Nereikia jokių žinių apie mano asmenį — tai mano vadinamajai „kūrybai" absoliučiai vis tiek. Visados esu savim nepatenkinta, žinaus nieko neišmananti ir neįstengianti. Dėl to negaliu prisiversti pertaisyti savo raštų — viskas netinka. Kai palyginsiu tai, ką parašiau, su tuo, kas yra manyje, tai desperacija ima... Beveik niekados neskaitau savo išspausdintų raštų...

Po didžiojo karo, tiesa, dėl silpnos sveikatos, bet iš dalies ir iš to didelio savo kuklumo, Marija Pečkauskaitė atsisakė mokytojauti ir gimnazijose, nors direkcijų, kaip žymiausia pedagogė, buvo kviečiama.

— Esu labai nedrąsi, nekenčiu viešumos. Vargiai yra pasaulyje antras žmogus taip nepatenkintas savim, kaip aš — kaž kada ji yra pasakiusi. Baisiai nejauku jai buvę, kai 50 metų savo jubiliejaus proga mūsų perijodikoje apie save ji pamačiusi straipsnius, kai „Žinijos" B-vei išleidžiant jos „Motiną auklėtoją", kan. Dr. Tumas parašė tai knygai įžangą. Drovėjosi ji bent vieną tų straipsnių skaityti, o siųsdama vienam savo geradariui (prof. Pr. Dovydaičiui. *Red.)* „Motiną auklėtoją" pridėjusi pastabą: „Įžangą" iškirpau, nes ji biaurina visą knygą (Ta įžanga tai ne dėl jos kaltės patekusi ten autorės gyvenimo ir raštų apžvalga). Išsiilgusi tylos, ji buvo ir tada, kai už jos nuopelnus dailiajai mūsų literatūrai, kalbai ir pedagogikai Lietuvos Universiteto Teol.—Filos. fakultetas suteikė jai Filosofijos Daktaro laipsnį *Honoris causa,* kai už jos nuopelnus savo gimtajam kraštui Respublikos Prezidentas apdovanojo ją Gedimino ordenu.

Tai charakteringas didžiųjų, tikra to žodžio prasme, žmonių pažymys. Juo aukščiau jie kyla, juo toliau nuo viešumos

katučių pasislepia; juo skaisčiau spinduliuoja, juo labiau darosi reikšmingesni, nors patys visuomet jaučiasi „nieko neišmaną ir neįstengią“. Taip save vertino ir Marija. Bet kai vieną saulėtą liepos dieną kuklieji Židikai ir visa Lietuva apsigaubė gedulu, kai be pažiūrų skirtumo galvos palinko Šviesiosios Moters paskutiniam pagerbimui, kai tūkstantinės minios jos vainikais žy-

M. Pečkauskaitė Židikuose.

dintį karstą palydėjo į atvirą kapą — ir aukštų ponų, ir kaimiečių, ir „bedievių“ ir žydų akis suvilgė karštos ašaros, nes visi jautė, ko netekta šios kuklios mergelės asmeny.

O tai jau ir yra tikrasis įvertinimas.

Įvertinimas asmenybėj to, kas iš tikrųjų didinga, brangu ir šviesu. Meilė tam, kas kiekvienam bendra ir artima. Apie tai verta rašyti, verta kalbėti bent netobulai. Sakau netobulai, nes kas giliųjų sielų įžvelgė dugną, kas suskaitė ar pamatė visus ten pražydusius grožio žiedus?..

— Jutau šiokį tokį gabumą ir vis mąsčiau palikti artiste... Galop įsitikinau, jog neverta, nes yra daug naudingesnių užsiėmimų. Veliju išmokyti nors keletą žmonių rašyti ir skaityti, nors keliems palengvinti sunkų gyvenimą. Gėda apima... Gėda už tiek inteligentų, kurie neatrado laiko ar noro parodyti savo mažesniems broliams, kaip reikia rašyti lotyniškas raides. Žmonės apšvietimo reikalauja, duoti jį — pridermė kiekvieno inte-

ligento. Bet apšviesti tegalima gimtąja kalba — ergo — reikia ją išdirbti, rašyti lietuviškai, išleidinėti laikraščius, reikia triūsti apie išdirbimą savo literatūros — svarsto sau pašaukimą rinkdamosi idealistė Viktutė, atseit Marija.

Vien tik altruistinių motyvų kupina mergelė nori atsisakyti artistės karjeros, o pasiaukoti vien kitiems, ir tai pirmiausia tiems lietuviškojo kaimo varguoliams, tiems visų ujamiems „chamams", tai liaudžiai, „kur toks tamsumas, toks paprasčiausių dalykų nežinojimas". Čia charakteringa. Marija — bajoraitė, nors lietuviška dvasia, bet lenkiškai—rusiškos kultūros; atstovė to luomo, kuris daugumoje taip išdidžiai žvairuodavo į „chlopų" mases, — pasiryžta: jausti, kaip tos vietos (Lietuvos) žmonės, taip pat kalbėti, tą pat mylėti. „Lietuviška kalba, — sako ji, — užmiršta, neišlavinta, nėra jokios lietuviškos kultūros; bet ar dėl to turime jos išsižadėti? Sūnus, apleisdamas sergančią, suvargusią motiną, daro didesnę niekšystę, kaip apleisdamas ją laimėje. Mūsų pareiga atitaisyti jų kaltes. Ta idėja aukšta, tai visomis jėgomis ir stengiuosi jai tarnauti".

Užsimojimai išlyginėti tą gilų asmenį tarp dvaro ir kaimo, inteligentijos ir liaudies, tegalima išaiškinti esminiu Marijos Pečkauskaitės bruožu: *daryti gera*. Bet Marija buvo giliai įsitikinusi, kad mokyti kitus, reik pirma pačiai prisisemti mokslo, norint būti žiburiu, reikia užkopti ant šviesos kalno. Savo didelėm pastangom ir kitų padedama, šviesos ieškoti ji nuvyko net į Šveicariją. Giliai įsitikinusi savo pedagogės — visuomeninkės pašaukimu, neapsivylė. Jau turėjusi progos (privačiai bemokytojaudama) pažinti vaiko sielą ir sėkmingai jau bandžiusi tada uždraustoj lietuvių spaudoj literatės talentą, ji šios srities paskaitoms buvo jau visiškai subrendusi. Troško ji rasti tik gilų intelektą, koks ir buvo prof. Foersterio asmenyje, apie kurį ji rašo:

> Foersteris — apaštalas, užgesusių sielų gaivintojas, paklydėlių vadas, nebaukštus ir nepapeikiamas riteris, gailestingas ir meilės kupinas, atjaučiąs net menkiausio žmogaus sielą ir bijąs ją užgauti, pakeliąs mažiausią kirminėlį nuo tako, kad jo nesumindžiotų. Rodos, atsisėstumei pas jo kojas ir valandomis klausytumei jo įkvėptos, meile trykštančios kalbos, paskui eitumei, kur jis tave siųstų, darytumei, ką jis lieptų, nes žinai, kad visa, ko jis nori ir sako, yra gera ir teisinga. Daug esu girdėjus jo žodžių, esu skaičius beveik visus jo raštus — ir kad kame nors koks paniekinimas savo priešų, pikta ironija, ar skaudi pajuoka. Visur begalinis svetimų nuomonių gerbimas, visur kaž koks tiesiog genialus svetimos sielos atjautimas, neapsakoma meilė, aukščiausias mandagumas. Ir ta jo amžina ramybė. Ar griauna priešingas teorijas, ar atremia asmens užpuldinėjimus, visados ramus. Ramybė žmogaus, geležine valia viešpataujančio ant savo jausmų, žmogaus, žiūrinčio į viską „sub specie aeternitatis".

Tokioj asmenybėj Marija rado jos išsiilgtąjį tobulo žmogaus idealą, o pasaulinė garsenybė Züricho profesoriaus vargu turėjo

uolesnį savo moiknį ar mokinę, kaip mūsų Mariją Pečkauskaitę. Ji buvo daugiau kaip uoli mokinė — gal būt, mokinė artistė. Gėrėjosi ji savo didžiojo mokytojo žodžių sutapimu su jo darbais, skleidžiamų idėjų įkūnyjimu gyvenime. Ji sakos, kad dvasingesnio džiaugsmo vėliau gyvenime retai patirdavusi taip, kaip tada, gražiajam Züriche iš didžiųjų asmenybių basirinkdama išminties ir tiesos perlus. Ji įsigijo žymiuosius Foersterio asmens privalumus. Ji formulavo, populerino jo pedagoginius principus, vilkdama juos lietuvišku drabužiu. Ji neveltui nusi-

P. Verlaine ir A. Rimbaud, Prancūzų rašytojai.

pelnė lietuviškojo Foersterio vardą. Neveltui ir didysis pedagogas tolimoj Lietuvoj ištikimą savo mokinę pagerbė korespondencija ir jau netrukus prieš jos mirtį atsiuntė dar ir savo fotografiją... Per tris semestrus prisisėmusi Foersterio dvasios ir dar vieną semestrą Friburgo universitete studijavusi prancūzų literatūrą, prancūzų ir vokiečių kalbas, Marija Pečkauskaitė su aukšta intelektualinė ir moraline kultūra grįžta į savo gimtąjį kraštą, kurio aukuran ji sudeda skaisčią sielą, išlavintą protą ir didelį pedagogės — literatės — visuomenininkės talentą.

„Žiburio“ laikoma Marijampolėj mergaičių progimnazija 1909 m. Mariją pasikvietė direktoriauti. Ji tas pareigas su meile ir pasiaukojimu ėjo ligi 1915 m., kada, vokiečiams užeinant, progimnazija turėjo dangintis į Rusiją. Tačiau Marija, ir dėl jau tada silpnos sveikatos, ir dėl prisirišimo prie namiškių, atsisakė vykti į Rusijos gilumą ir, vargais negalais prasiskverbusi pro vokiečių frontą, sugrįžo į savo numylėtąją Žemaitiją — į Židi-

kus, kur pas kun. Bukantą dar tebegyveno paliegusi mamatė ir sesuo Sofija — brangiausi Marijai asmens. Kiek vėliau Lietuva atgavo nepriklausomybę, suskato visose gyvenimo srityse laisvai mokslintis ir kurti — ir Marijos Pečkauskaitės, tautos atgaivinimo pionerės, dalis troškimų buvo jau įvykę. Dabar ji daug visuomenėj dirbusi, plačiai išsimokslinusi ir daug privargusi sugrįžta į tuos nuoširdžius kaimiečius, kuriems būti visu kuo buvo Marijos idealas.

Kaip Marija Pečkauskaitė formuluoja (aišku, Foersterio įtakoj) pedagogikos principus?

Mūsų amžinasis tikslas — tai mūsų amžinos sielos tobulumas. Kaip dailininkas kad kala statulą, taip žmogus nesiliaudamas turi kalti savo charakterį. Atėjęs į šį pasaulį, jis yra ne užbaigta visuma, bet visokių galimybių užuomazga. Tat auklėjimo darbą reikia pradėti nuo lopšio. Auklėjimas yra gilus dorinis formavimas, žadinimas sielos jėgų į tvirto charakterio ugdymąsi, bet ne išorine technika veikiant į auklėtinius. Taigi auklėtojo pareiga ne vien sausas žinias tiekti, bet svarbiausia — visom konkrečiausiom priemonėm padėti asmenybei ugdytis įsigyjant moralinių vertybių.

Čia begalinės reikšmės turi tvirta valia. Išmokti valdytis — tai turėtų būti pagrindinis kiekvieno žmogaus rūpestis, pirmutinis darbas, pirmutinė pareiga, pirmutinis tikslas, pirmutinis mokslas, svarbesnis už visus kitus mokslus. Kas iš to, jei žmogus išmoko gigantiškas gamtos jėgas suvaldyti, bet savojo „aš“ reikiamai dar nesuvaldo. O juk visa kultūra remiasi tik valdymusi. Ką duos žmogui širdies gerumas, gražūs planai, kilnūs norai, jei jis neįpratęs savęs valdyti. Neišmiklinta valia atsisakys tarnauti pasitaikius pirmam pavojui, kilniausi mūsų siekimai, neturėdami stiprumo, nepajėgs išgelbėti mūsų nuo suirimo, nes ir aukščiausia žmogaus inteligencija ir kilniausi jausmai, jei tik jie nebus tvarkomi ir valdomi stiprios valios, suardys žmogaus gyvenimą.

Idealus, pilnutinis žmogus yra tas, kuriame jausmai palenkti valiai, valia — protui, protas — religijai. Auklėjimą ir dorinimą Marija Pečkauskaitė statė ant religijos pagrindo, ant amžinai teisingų Evangelijos dėsnių, amžinybės idėjos. Prof. Foersteris ir labai giliai tikinti M. P. be religijos įtakos negalėjo vaizduotis jokio dorinio auklėjimo ir asmens tobulybės. Be religijos žmogaus gyvenimas, koks jis būtų, jau nėra tikrasis gyvenimas. Be religijos daugybė kankinančių gyvenimo klausimų lieka neišspręstų. Be religijos gyvenimas nustoja bet kokios prasmės. Praradus tikėjimą, žmonija grįžta atgal. Kas iš to, kad vis labiau išmiklintas žmogaus protas išranda kaskart naujų technikos stebuklų, jei žmogaus širdyje nebeįvyksta jokių stebuklų? Jei ta širdis vis labiau pasiduoda žemiems, materialiniams gamtos dėsniams, kaip ir kiekvieno gyvulio širdis? Iš tikrųjų, kas gi prigimties sužeistoj žmogaus širdy „įvykdys ste-

buklą“, atseit, pakels į aukštąjį dvasingumą — kas yra jau tikroji žmogaus esmė — jei ne Dieviškosios Evangelijos pagalba? Štai kodėl tikroji pedagogika be tikrosios religijos neapseina.

Marijai Pečkauskaitei pedagoginė praktika mergaičių progimnazijoj ir pensijone vyko sėkmingai, nes ji pirm reikalaudama dorinimosi iš kitų, visuomet pati spinduliuodavo aukšta dvasine kultūra, savo teoriją visuomet papildydavo savo pavyzdžiu. P. Janina Tumėnienė, toj pačioj įstaigoj su Marija dirbusi ketverius metus, rašo:

> „M. Pečkauskaitės visuomet rami ir lygi nuotaika maloniai atsiliepdavo visiems, kuriems teko arčiau su ja susidurti. Ji visuomet stengėsi auklėti savo mokines ne barimais ir bausmėmis, bet patraukti jas prie gero gyvais žodžiais, gerais pavyzdžiais, dorinančiais pasikalbėjimais ir pamokymais. M. P. žadino auklėjamoj jaunuomenėj norą lavinti savo būdą, stiprinti valią, stengtis nugalėti savo ydas, atlikti kasdie bent vieną gerą darbą. Jos svajonė buvo išauginti iš mūsų lietuvaičių kilnių sielų moteris... M. P. stengėsi elgtis su mokinėmis kaip galima teisingiau — bijodama nubausti neteisingai, ji ištirdavo gerai kiekvienos auklėtinės nusižengimą. Bausti ar net tiktai pabarti mokinę būdavo jai didžiausias nemalonumas. Atsimenu, nekartą ji mane prašydavo: „Pana Janina, susimilkit, išbarkit gerokai tą ir tą mokinę — aš negaliu“.

Viena Marijos mokinių p. K., kurios su meile ir pagarba prisimena savo brangią mokytoją, papasakojo atsiminimą. Tada ji (p. K.) buvusi progimnazijos žemesnėj klasėj. Per vieną pamoką gavusi, spėjo ji, dvejetuką, ir pasitaikius patogesnei progai, smukt į mokytojų kambarį tos „nelaimės pertaisyt“. Tik štai kur buvus nebuvus ten ir Marija... Mokinė išsigandus, paraudus, o mokytoja... Ji kaltininkę *bučiuodama* tarė: — Atleisk man, brangioji, tai aš čia kalta; tai aš dar netikusiai jus auklėju. Atleisk, būsiu stropesnė... Ir abiejų akis suvilgė ašaros.

Tokiais meilės „išradimais“ Marija laimėjo daug sielų. Tai jos pedagoginė praktika. Tačiau ir pedagoginė mūsų literatūra beveik visa Marijos Pečkauskaitės paruošta. Jos triūsu žymieji prof. Foersterio veikalai vykusiai sulietuvinti šiandie pirmarūšė mokyklos ir visuomenės lektūra. Vėliau dėl silpnos sveikatos negalėdama drauge su jaunimu dirbti, ji auklėjimosi ir auklėjimo klausimais daug rašė į mergaičių žurnalus. Ir vis su tokiu giliu žmogaus pažinimu, su taip didele žodžio jėga. Ji šventai įsitikinusi, kad žmonijos atgimimas, Dievo Karalystės atėjimas tegali įvykti per moterį. Todėl: moteris turinti būti viso gyvenimo „spiritus movens“. Jos vyriausias uždavinys esąs jungti dangų su žeme, kurstyti ir saugoti tą šventąją ugnelę kiekvieno žmogaus sieloje — Absoliuto, Tobulybės, Amžinybės troškimą. Būti gerai, skaisčiai mąstyti ir elgtis, visą savo meilės ir ištikimybės lobį išsaugoti vienam, prie kurio traukia širdis ir įsitikinimas, kad jis to vertas, — tai tikras moteriškumas. Laikyti skaisčią širdį ir sielą; leisti ten augt tik

tam, kas gražu ir gryna — tai amžinas moteriškumas, kurį M. Pečkauskaitė savo naujosioms vaidilutėms visa siela primindavo. — Būkite savim. Būkime tuo, kuo iš tikro esame. — Tais motyvais Marija smerkia bet kokį nutolimą nuo šios moters misijos, bet kokį „modernųjį nerimą“, aklą gyvenimo menkniekių vejojimosi, kuris dažniausiai baigiasi peteliškės likimu: ugnį pasiekė, bet nusvilo sparnus...

Be stambių vertimų ir originalių grynai pedagoginių rašinių, Marija Pečkauskaitė taip pat talentingai kūrė ir grožinę literatūrą. Tiesa, Marija savo pašaukimu pedagogė, ir didesnę savo jėgų ir laiko dalį aukojo pedagoginei literatūrai, tačiau ji nė kiek ne mažesnė, o gal dar svarbesnė kūrėja beletristė. Žinovų pripažinimų, jos plataus maštabo novelė „Viktutė“, apysaka „Sename dvare“, smulkesni kūrinėliai: „Anuomet“, „Sulaukė“, „Vaikai“, „Mėlynoji Mergelė“, „Į šviesą“ ir kiti turi labai aukštos meniškos vertės, ir autorę, Šatrijos Raganą neabejotinai palieka lietuvių literatūros aukštumoj.

Ypač meniška, nesuinteresuota jokia tendencija apysaka „Sename dvare“ — žavingas kūrybos žiedas. Jau jis vienas vainikuotų Šatrijos Raganą. Čia kiek melancholiškam, kiek paslaptingo švelnaus liūdesio ir šviesaus ilgesio fone artistiškai žodžio menu apvilkti subtiliausi sielos pergyvenimai, gyvenimo tragizmo, mirties ir amžinybės problemos. Artistiška, bet kartu forma taip paprasta — be komplikacijų, be pretensijų. Atidengta visoj pilnumoj senojo dvaro ir jo apylinkių nuostabi tikrovė: kartais rami, kartais komplikuota, neretai su „žemės dainom“ ir beveik visuomet persisunkusi idealizmu.

Čia daug gryniausio estetinio jausmo, kupina lirizmo, tikro kūrybiškumo, visa kūrėjos skaisti siela, įsistebėjusi į nuostabius dvasinės tikrovės labirintus, čia gilūs žvilgsniai į žmogų ir į gyvenimą. Iš tikrųjų, jei būtų buvusi ši apysaka parašyta kuria nors kita, plačiai žinoma kalba, ji būtų išversta ir verčiama visų tautų, kurios tik turi jautrųjį jaunimą ir kurios tik rūpinas patiekti jam tokį dvasios maistą, kuris lengva ir meniška forma, nuoširdžia ir gražios jaunystės dvasios kupina nuotaika žadina skaitytojų sielose geriausius humaniškus ir religinius jausmus, — tvirtina p. B. Radzikauskas („Gaisai“ 1930, 6).

Tylus faktas, kad M. Pečkauskaitė, kaip ir kiekvieną savo darbą, taip ir kūrybą pradėdavo ir baigdavo malda, nes „malda — garbinimas, garbinimas — meilė, meilė gi yra palaima“. Kurti — tai garbinti, mylėti, laiminti. Išeidama iš šio punkto, Marija Pečkauskaitė savo ir spausdintam žodžiui paveda (dažnai slapta) pedagoginę misiją: daryti žmogų kilnesniu, sužadinti jame grožio ir gėrio ilgesį, parodyti žavingą moralės viršūnių grožį. Jos principas: tik ten gražu, kur gera. Tikrąją estetiką vainikuoja etika. Žemėj jau ir taip daug pilkumos, prieblandų. Tad reikia žmonėms šviesos. Tais motyvais Marija savo kūrybai pa-

Pr. Naujokaitis

Čia būtum pasenę

Nors gaila taip gaila dienų praeitųjų
Ir amžiams išnykstančių tėviškės klonių,
Viliojimai, supami mėlynų jūrų,
Į kelią negrįžtamą jau išviliojo.

Pagarbinom tave, žavingoji žeme,
Su vaisiais, viliojimais, amžina nuodėmė...
Palaužei sparnus tu, į dangų kur kelia...
Sugydėme juos ir vėl amžiams dainuojame!

Širdies jau turgavietėj nebeparduosime...
Amžiną vasarą giesme nupirkome,
O puotas atšvęsime tolimam uoste mes
Ir galvas išpuošime Rojaus vosilkomis.

Sudie, tu, žavi nuodėmingoji žeme, —
Čia sodai pripilti gyvenimo džiaugsmo,
Čia gera taip buvo, čia būtum pasenę...
Bet kelias anas žavingesnis už tave, kuriuo pasitrauksme!

Tas gyvenimas tokis platus:
Su sirenoms, su miestais, su toliais...
Nešk, garlaivy, ilgus ilgus metus,
Negrįždamas niekad ir niekur nestojęs!...

---

sirenka herojiškų, dažniausiai giliai religingų žmonių tipus. Ji ima tėmas iš realybės, pakelia į skaidrų idealizmą ir apgaubia švelnia romantiška nuotaika. Idealizmas artėja prie realizmo, jį nuskaidrindamas, sudvasindamas. Čia daug artimumo dabartinei idealiųjų realistų srovei, kuri ypač Vakaruose ima galingai pasireikšti, nes turi daug pagrindo moderniojo žmogaus psichikoj.

Ir žmogui nėra žavingesnio pasaulio, už realiam fone sukurtąjį idealų. Toks pasaulis verčia susižavėti ir ilgėtis jo, nes jis vis dėlto nėra tik utopija; su „nuobodžiom žemės giesmėm“ gali ir suskamba kartais nuostabiai harmoningi tonai. Reikia tik mokėti juos pagauti... Marija Pečkauskaitė tai įtikina. Visai suprantama, kokia jėga ji pavergia skaitytoją: doriniai kūrėjo privalumai ir šventas įtikėjimas savo idealo galia daro tai, kad kiekvienas ištartas ar parašytas žodis įgauna viską užkariaujamos jėgos. Tokia M. Pečkauskaitės kūryba: žodis gimęs skaisčioj, altruistiškoj sieloj ir darbu įkūnytas.

Bet daug brangiau buvo ne tai, ką ji rašė ar darė, o tai, kas ji buvo. Apie tai kitą kartą.

Kard. M. v. Faulhaber

Bažnyčia ir pažanga

Kristus pasakė: „M a n o k a r a l y s t ė n e i š š i o p a s a u l i o“. Todėl skaudus yra priekaištas, kuris metamas Bažnyčiai ir josios Galvai: Tu esi iš pasaulio, taigi ne iš Kristaus. Ir, tur būt, nė vienas priekaištas nėra taip dažnai kartojamas, kaip šis. Juk kiek kartų girdėjome sakant: Katalikų Bažnyčia esanti iš pasaulio, popiežiaus politika yra pasaulio valdžios troškimas, popiežius nešiojąs aukso vainiką, tuo tarpu Kristus buvo erškėčiais apvainikuotas. Taigi mes ir norėtume pasvarstyti, ar Bažnyčia, nepaisant josios prisitaikymo prie pažangos, yra iš šio pasaulio.

KŪDIKIS IR VYRAS

Kristus buvo kūdikis, buvo jaunikaitis, galop tapo vyru. Vadinasi, jis išaugo. Taip turėjo išaugti ir jo įsteigtoji Karalystė. Jis ir pats kartą pasakė, kad Dangaus Karalystė yra panaši į mažytį sėklos grūdą, iš kurio išauga medis. Akmens neauga, mumijos neauga. Bet Dievo Karalystė yra gyvas organizmas, todėl jis turėjo augti. Kai buvo tik dvylika apaštalų, vienas Kristus galėjo juos mokyti ir saugoti nuo farizejų raugo. Bet kai atsirado tūkstančiai kunigų ir šimtai vyskupų, reikėjo vadovybę kitaip sutvarkyti. Tam reikalui buvo įsteigtos prie popiežiaus įvairios kongregacijos, kurios rūpinasi dvasininkų disciplina, vienuolių reikalais, tikėjimo platinimu, moterystės byloms ir tt. Vadinasi, popiežius turi daug sekretorių ir valdininkų Dievo Karalystei valdyti, visai nebūdamas iš šio pasaulio. Kristus, būdamas vyras, nenešiojo kūdikio drabužių. Taip ir jo Karalystė užaugusi nusivilko savo kūdikišką mažumą.

RYTAI IR VAKARAI

Jėzus gyveno pagal Rytų šalies papročius. Jis nedėvėjo nei frako, nei sudroto; greičiausiai nė plaukų nekirpo. Jo pirmatakas šv. Jonas buvo apsivilkęs kupranugario kailiu, valgė skėrius ir medų. Ar tai reiškia, kad Bažnyčia, atėjusi į Vakarus, irgi turėjo užlaikyti Rytų papročius? Anaiptol! Jis pasakė: „Sek manimi!“ bet ne: „Pamėgdžiok mane!“ Jis nori ne tokių mokinių, kurie pamėgždiotų v i r š i n į jo gyvenimo būdą, bet tokių, kurie savo sielą formuotų pagal v i d i n į jo paveikslą. Kaip misijonierius Kinijoj nešioja kasą pagal tos šalies papročius, kaip indėnų katalikų kunigas eina prie altoriaus su plunksnomis ant galvos, taip ir Dievo Karalystė, atėjusi iš Rytų, priėmė Vakarų papročius tiek, kiek jie buvo geri. Dėl to ji dar nė kiek nesupasaulėjo.

SENOVĖ IR DABARTIS

Kristaus Karalystė yra ne iš pasaulio, bet pasaulyj. Taigi įsteigta ne debesyse, kaip skaisti vaivorykštė, ne tyruose ar Himalajų šlaituose, kaip atsiskyrėlio lūšnelė. Ji ėjo į Rymą, ano meto pasaulio sostinę; ji žengė į Kapitolį, ano meto kultūros centrą, kad ten pradėtų statyti Dievo pilį. Kristus pats ne kartą kalbėjo, kad atėjęs į šį pasaulį. Jis siuntė ne tik malonę, ne tik apšvietimą, bet ir pats atėjo regimu būdu. Taip turėjo elgtis ir jo įsteigtoji Bažnyčia. Ji turėjo būti regima ir apčiuopiama. Tam reikalui reik naudotis pasaulio daiktais. Kristus savo mokslą skelbė vaikščiodamas pėsčias, pirmieji misijonieriai plaukė irkliniais ir buriniais laivais. Ar taip turėtų būti ir šiandie? Ne! Šiandie katalikai turi važiuoti automobiliais, misijonieriai turi lėkti orlaiviais ir plaukti garlaiviais. Neseniai Vatikane įsteigta telefonų centralinė ir pastatyta radio stotis. Ir šitos moderniškos priemonės turi duoti liudijimą tiesai. Tai nėra supasaulėjimas.

BAŽNYČIOS TURTAI

Bet daugelis sako: „Argi pinigai ir Bažnyčios turtai neįneša pasauliškumo? Vatikanas išleido net savo banknotus, popiežius ima iš viso pasaulio „Petro skatiką". Apie Bažnyčios turtus eina pasakiški gandai. Vieni vaikai mano, kad popiežius per dieną nešioja aukso vainiką, kiti — kad — erškėčių. Tiesa, milaniečiai buvusiam savo arkivyskupui (dabar pop. Pijui XI) įtaisė brangią tijarą, amerikiečiai padovanojo auksinę telefono trūbelę. Bet ar popiežius turėjo šias tikinčiųjų aukas atmesti? Bažnyčia neuždeda jokių mokesčių nė muitų. „Petro skatikas" yra laisva auka. Jokiai valstybei mokesčiai taip mielai nemokami, kaip šis „skatikas". Pinigai yra iš pasaulio. Bet su jais statomos bažnyčios, steigiamos prieglaudos, šelpiami vargšai. Mylėti savo artimą negalima tik žodžiu: jam reikia parodyt savo meilę darbu. Ir pats Kristus buvo paskyręs Judą rūpintis apaštalų būrelio išlaikymu. Jis turėjo pas save ir iždą, aišku, proporcingą dvylikos reikalams. Dabar katalikų yra ne dvylika, bet 300 milijonų. Ar nuostabu, kad ir tas apaštališkas iždas turėjo padidėti. Pats popiežius gyvena labai kukliai.

ŠILKAI IR AUKSAS

Ir vėl sakoma: „O šilkiniai Mišių drabužiai, aukso kielikai ir monstrancijos, iškilmingos procesijos ir liturginės apeigos — ar ne iš šio pasaulio?" — Iš savo pusės mes klausiame: Tad ar turėtume mes paaukotus bažnytinius drabužius nešt parduoti ant rinkos, kad jie eitų puošti kavinių tarnus? Ar turėtume sutirpinti kielikus ir monstrancijas? Ar turėtume išmesti iš bažnyčių visus papuošalus ir paversti jas daržinėmis? Reik žinoti, kad

visa tai puošia kunigą ne kaip tų drabužių d ė v ė t o j ą, bet kaip Dievo t a r n ą. Jie skiriami ne kunigui puošti, bet Dievui garbinti. Bažnyčia yra dangaus Karaliaus Sužadėtinė, ir per liturginį grožį pasireiškia bent šešėlis dangaus grožybių.

POPIEŽIAUS KARIUOMENĖ

„Na, o kaip su popiežiaus gvardija ir Vatikano diplomatų korpusu. Ar tai ne iš pasaulio?“ — Šimtinė kareivių ir gvardistų yra tik apsaugai ir garbės sargybai — be armotų, be karo eskadrilių, be kulkosvydžių ir bombų. Popiežiaus nuncijai ir legatai siunčiami ne pasaulio valdžiai įgyti, bet taikai plėsti. Palyginkite tik bet kurį konkordatą su dviejų valstybių prekybos ar karo sutartimi, ir pamatysite, kas yra Bažnyčia, o kas pasaulis.

BLOGI NARIAI

„O netikęs kai kurių net ir aukštų Bažnyčios narių gyvenimas, argi nėra pasaulis Bažnyčioje?“ — Taip, tai yra pasaulis Bažnyčioje. Kristaus Karalystė pavesta platinti žmonėms, ir todėl jie daug įneša į ją žmogiško elemento. Tai žinojo ir Kristus, lygindamas Bažnyčią su tinklu, kuriame yra gerų ir blogų žuvų. Bet ne ji čia kalta. Čia kalti tie, kurie to pasauliškumo įneša.

Galop yra dar ir tokių — tiesą, šiandie jau nedaug — kurie tvirtina esą Bažnyčia per daug esanti nutolusi nuo pasaulio, nespėjanti žengti su kultūra. Bet juk Bažnyčia nėra tam įsteigta, kad vaikytųsi visas kultūros naujenybes. Ji ima, kas jai reikalinga. O kad taip iš tikro daro, gali dabar jau matyti kiekvienas. Bažnyčios vertės negalima matuoti josios produktingumu kultūroj, nors Katalikų Bažnyčia ir to nesibijo.

NE IŠ ŠIO PASAULIO

Tikriausias ženklas, kad Bažnyčia nėra iš šio pasaulio, yra josios p e r s e k i o j i m a i. „Jei būtumėt iš pasaulio, pasaulis mylėtų, kas jojo yra; kadangi tačiau jūs nesate iš pasaulio, bet aš jus išrinkau iš pasaulio, todėl pasaulis jūsų nekenčia... Jei jie mane persekiojo, persekios ir jus“ (Jon. 15, 19—20). Ir šis persekiojimas pasireiškia tiesiog demoniška Bažnyčios neapykanta. Popiežiaus tijara ir vyskupo mitra virsta tikru erškėčių vainiku. Tuo tarpu Bažnyčia prieš neapykantą pastato meilę, prieš persekiojimus — palaiminimą. Ji myli ir meldžiasi už tuos, kurie jai pikta daro.

Charakteringas ir tas bruožas, kad didžiausius persekiojimus paprastai kenčia tik Katalikų Bažnyčia. Šiaip nei protestantai, nei pirmiau pravoslavai, nei kurie kiti nebūdavo perse-

Stasius Būdavas

Žodžiai naktį

Saulė nusileido —
ir jau mirė saulė, tariam.
Mūs akis kaž kas užspaudžia
ir kaž kas tą mūsų dūšią bara.

Naktis taip juoda —
kaip tas juodas rudenų mados aksomas,
ir aš mažytis toks dabar —
nakty aš mažas — kaip molekulė, atomas.

Aš per naktį visada smulkutis:
nes saulėlydžiai jau sunktis į mane nespėja,
nes ta saulė jau neužpila kaitrom mane,
mane mažytį — po žvaigždžių alėja.

R. J. Sorge

*
* *

Ateina, žinai, valanda,
Kad spengiančią tylą aplinkui meni:
Nors daug jau klajojau, bet dar niekada
Nesuvokiau sielos gelmių, kurios dingsta many.

Dar žingsnis, ir dengia mirtis
Blakstienas, ir svyri atgalios klaikus —
Bet laukia ten sargas, tylus ir nykus,
Ir krauju paraudęs klaidus ilgesys.

Vertė *A. Tyruolis*

---

kiojami. Visoki užpuldinėjimai ir priekaištai dažniausiai irgi daromi tik Katalikams. Atrodo, kad kitų tikėjimų žmonės būtų švenčiausi. Tuo tarpu pagrindas visai ne čia. Visos kitos tikybos yra iš šio pasaulio. Todėl pasaulis jas ir myli. Katalikybė yra Dievo apreikšta, todėl pasaulis organizuoja visas savo jėgas jai sunaikinti. Deja, jau du tūkstančiai metų ši kova traukiasi — viešai ir slapta, bet pasaulis nelaimėjo nė kiek. Visur ir visados jis p r a l a i m ė d a v o. Taigi Bažnyčia yra ne pasaulinė jėga, bet dieviška. Kitaip jau seniai ji būtų žuvusi.

Peter Dörfler

Anelė

Būdamas kūdikis, buvau labai opus ir jautrus. Ne dėl to, kad visokių skanumynų būčiau ieškojęs. Ne. Aš mielai pasitenkindavau pienu su bulvėmis. Bet niekados nebūčiau pieną valgęs su svetimu šaukštu arba buterbrodą, gautą iš tos ar kitos kaimynės. Brrr! Jau vien apie tai pamąsčius, mane papurtydavo pasibiaurėjimas. Valgant kur nors gautus pyragaičius ar saldukus, man atrodydavo, kad aš kiekvieną kartą kandu slieką arba žiogą. Ir kada man pasitaikydavo bažnyčioje būti šalia Stekensefos, aš baimingai žiūrėdavau, kad tarp mano ir jos alkūnių būtų nors kelių centimetrų tarpas. Turiu, berods, pastebėti, kad Stekensefos drabužiai turėdavo ne rožių ar žibučių kvapą, bet pripelėjusių palėpių.

Kai mano mama kartą pasisodino prie stalo sykiu su visais Gordijaną Šreierį, plačiai žinomą kalinį, aš į ją taip pažiūrėjau, jog dėl to dar ir šiandie man koktu darosi. Nes tą dieną pietums buvo gariniai lekšiai, dėl ko aš visą pusdienį prieš tai džiaugiausi. Bet dabar po viskam. Po skanumo ir džiaugsmo. Nes kai šitas išgeltęs barzdila sėdėjo prie stalo, lekšiai man rodėsi šalti, kaip grindinio akmenys, ir nieku gyvu aš nebūčiau dažęs iš vienos lėkštės su negeistinuoju svečiu.

Toks aš buvau. O kaimynuos buvo luoša mergaitė. Anelė buvo jos vardas. Ant jos nugaros buvo kupra. Jos veidas buvo sutrauktas, akys nuostabiai žvairos, kojos nesveikos. Tai buvo ūkininkės Agotos duktė, ir vieną kartą mačiau, kaip šita moteris savo vaiką mylavo ir bučiavo, kaip kad ir mano mama dažnai su manim darydavo. Ir savo ligonį ji vadindavo: „mano angelėlis. . .“

Ne, mąsčiau, jei taip, tai bet ką galima vadinti angelu. Ir kadangi tuomet mielai skaitydavau pasakas apie gražuoles karalaites ir auksaplaukius karalaičius su vyšnių raudonumo lūpomis taip pat ir apie dvokančius slibinus ir baisias raganas, aš prisiminiau tokį vaizdą: mėnesienoje sėdi nuostabiai graži laumė. Dainuodama ji migdo savo kūdikį. O jis gražus, kaip lelijos žiedo lapelis. Veidelyje tokia šypsena, jog jo akivaizdoje pelėdos pameta savo rūstybę ir mėgina šypsotis. Ir laumė — motina supa savo kūdikį ir niūniuoja: „O tu, mano angelėli, užmik! O tu mano angelėli, angelėli!“

Netoli upės pakrašty tupi varlė ant vandens lelijos lapo. Ji dainuoja saviškai. Taip pat ir ji laiko rankose vaiką ir nori jį užmigdyti. Varliukas yra gelsvas, storas su stangia, karpuota oda. Jo akys styro, kaip dumblas. Bet ir varlė supa savo vaiką ir dainuoja: „O, tu, mano angelėli, užmik! O, tu, mano angelėli, angelėli! . .“

Tuo metu atsitiko kaž kas visai nesitikėta. Buvo rugiapiūtė.

Visur tik darbas, skubėjimas, nes oras atrodė keisiąsis, o laukai buvo pilni nupiautų javų. Štai Agota ateina pas mano mamą, prašydama pasaugoti jos Anelę, nes jai pačiai reikia būti prie darbo lauke. Žinoma, mano mama be jokio abejojimo atsakė teigiamai. Visai taip, kaip ji Gordijanui parodė vietą prie sta-

Pieta. Michelangelo Buonarotti.

lo, „šitam girtuokliui — skarmaliui, šitam kalėjimo kamščiui“, visai taip ji pasiuntė dabar mane į tos „pasibiaurėtinos būtybės kambarį, kur man iki vakarui bus pavojus nemaloniai susirgti“, ir šalia visa to ji visai nesupranta, kiek ji man daro nesmagumo. O! mano mama gali būti man tokia kieta?! Ne kitiems žmonėms, bet man?!

Vis dėlto išėju; tik nenoriu pasakyti, kaip susiraukiau. Tai būtų galima vėl tiktai pasaka pavaizduoti.

Tarsi apkvaišęs įėjau į mergaitės kambarį. Maniau, kad čia visai uždusiu, bet langas buvo atdaras ir obuoliais pakvipęs švie-

žias sodo oras skverbėsi į vidų. Kambary buvo švaru. Tačiau bijojau dairytis, kad nepamatyčiau ligonio. Nepaisant to, lyg netyčiomis pamačiau, kad mergaitė gulėjo labai baltoje lovelėje, užklota švaria, išsiuvinėta antklode. Dar šiandie atsimenu mėlynas, susiraizgiusias neužmirštuoles, kurios žydėjo audekle. Taip pat ir langų užlaidos buvo baltos, kaip sniegas, o ant stalo nebuvo matyti jokios dulkelės. Nežiūrint visa to, man buvo taip nejauku, jog nė vieno žingsnio nedrįsau žengti artyn lovos ir stovėjau sustingęs prie lango, lyg manydamas: blogu atveju galėsiu per čia išsprukti.

Kaimynė Agota buvo palikusi man ant stalo obuolių ir lėkštę pyragaičių, kurie kitais atvejais būtų apsalinę man širdį. Aš jau tada vadinausi ‚studentas“, nes visada mane matydavo visi su knygomis. Dėl to šeimininkė prie skanėstų padėjo man ir knygą: „Kristaus gyvenimas ir kančia“, kurioje buvo daug paveikslų ir smulkiai aprašyta šv. Šeimynos kelionė į Egiptą. Šie dalykai man nebuvo nė kiek atstūmią. Pradėjau vartyti ir skaityti. Bet kitokių valgių niekados nebūčiau galėjęs valgyti jau vien dėl to, kad jie buvo netoli ligonės ir tame pačiame kambary, kur ir Agotos „angelėlis“.

Musės buvo daug sumanesnės ir protingesnės, kaip „gudruolis studentas“. Man rodėsi, kad joms kaž kas varpeliu paskambino; nes visos tuoj sulėkė prie atdaro lango, lyg nujausdamos, kad čia esą cukraus, pyragaičių ir kitokių gardumynų.

To dėka susiradau darbo. Neleidau grobti gėrybių, kurias pats paniekinau, ir radau smagumą kovai su mažaisiais priešais. Dabar nejučiomis pažiūrėjau ir į sergančią „karalaitę“, kurią man buvo pavesta prižiūrėti.

Anelė gulėjo išbalusi ir išdžiūvusi, kaip giltinė, savo kančių patale. Ant smilkinių ir rankų buvo matyti mėlynų gyslų audiniai. Ji bailiai žiūrėjo į mane — o gal ji ne į mane žiūrėjo? Bet jos žvilgsnis man buvo baugus. Persigandęs vėl stvėriau knygą, kuri atskleista gulėjo ant stalo. Vikriai varčiau ją šiaip ir taip ir, pasirėmęs ranka galvą, rimtai žiūrėjau paveikslų.

— Studentuk, paskaityk garsiai, — tarė silpnu balsu ligonė, pamačiusi, kad aš turiu knygą.

Aš skaičiau, bet nekreipiau dėmesio, kad mergaitė viską girdėtų.

Kai aš po valandėlės sustojau, ji nuoširdžiai prabilo:

— Prašau toliau skaityti!

Tai patiko mano išdidumui. Aš skaičiau ir skaičiau. Šit parabolė apie nelaimingąjį Lozorių.

— Kaip gražu, kaip gražu, — džiūgavo mažytė savo švelniu, liguistu balseliu.

Turėjau tą vietą perskaityti tris kart. Po tiek laiko pajutau alkį ir troškulį. Pamėginau obuolių. Puiku. Visa, kas rūkštu, man labai patinka. Bet valgiau taip pat ir pyragaičių. Valgant augo drąsa, o su drąsa ir apetitas.

Temo. Kambary pasidarė vėsiau. Mes kiek ir kalbėtis pradėjome.

— Tu nori mokytis ir ponu būti?

— Taip, — atsakiau nedrąsiai.

— Bet tam reikia daug išmokti.

— Taip.

— Ir gyventi tarp svetimų žmonių ir pas svetimus? Kaip gera man: aš esu visada pas mamytę.

Skersomis žiūrėjau į jos veidą. Man rodės, kad jis saulės apšviestas: taip buvo aiškus, malonus ir pilnas užuojautos.

— Tu šiandie buvai gailestinguoju samarijiečiu. Dievas tau atlygins, kad buvai toks geras.

Nukaitau dėl šito pagyrimo. Jis skambėjo man kaip apkaltinimas, nes Dievulis mano sieloj matė visai kitokias mintis. Savo akyse aš buvau pasigailėjimo vertas samarijietis.

— Skaityti yra puiku, o aš negaliu — skundėsi Anelė, ir jos balse aš jaučiau tylų skausmą, kuris visai išblaškė mano abejingumą.

— Tu negali skaityti? — stebėjausi, nors ir žinojau, kad ji jokios mokyklos nėra lankiusi.

— Viena man gera: aš turiu dvi akis, kurios gerai gali skaityti ir vieną didelę knygą, kuri neturi pabaigos, — čiauškėjo ji toliau, ir šypsnis vėl nuskaidrino jos veidą, jog iš tikrųjų ten galėjai matyti kažką angeliška. Aš žiūrėjau į ją klausiamu žvilgsniu.

— Tu neįspėjai? Dvi akys ir knyga tai mano motina, kuria šiandie tu buvai.

Kaip išmintingai ji kalbėjo! Maloni man buvo ta valandėlė, ir nė nemačiau, kaip aukštai prikrautas vežimas įsiūbavo į kiemą. Sugrįžę piovėjai su jais kartu ir šeimininkė užkandžiavo prieškambary.

Motina tačiau nemąstė apie valgį ir atsigaivinimą. Pasiilgimas ir rūpestis atvedė ją pas kūdikį. Ji pasidėjo piautuvą ir, skubėdama laiptais aukštyn, atėjo dar visa įraudonavusi nuo karščio į ligonės kambarį pažiūrėti, kaip jos širdies gėlelė jaučiasi.

— Mamyte, kaip gražiai jis moka skaityti, kaip puikiai, — sušuko jai mergaitė. Šeimininkė man meiliai paglostė garbanas, lyg būčiau ir aš jos vaikas, ir maloniai tarė:

— Koks tu geras, vaikeli!

Neatsiras vaiko, kurį toks pagyrimas nepradžiugintų. O vis dėlto aš nenorėjau atsisveikindamas paduoti mergaitei rankos, nes Anelės pirščiukai buvo išbalę ir išdžiūvę, kaip bulvių daigai rūsyse. O, mąsčiau jau jie siekia žemę ir karstą ir turi būti šalti, kaip lavonas. Bet aš buvau priėjęs visai arti lovos ir atvirai pažiūrėjau ligonei į veidą. Anelė šypsojosi. O, kad ji būtų nesišypsojusi! Nes dabar iš arti aš mačiau visas raukšles.

Jos veidas žiūrėjo iš balto pagalvio. Mergaitė man atrodė kaip obuolys, viduje visiškai supuvęs.

Išėjau lauk, kaip pabudęs iš baisaus sapno. Grįžęs namo, pasiėmiau knygą apie raginį Zigfrydą. Gelsvos jo garbanos bangavo, rausvas veidas spindėjo, akys žibėjo, galingi raumenys virpėjo — visa išvaizda — jėga, gyvumas, sveikata, grožis. Ir užmiršau mergaitę, šią vargo dukrelę, ir buvau laimingas ir linksmas, kad galėjau užmiršti. Ne! geriau kovose ir pavojuose, negu prie tokio nepakenčiamo, sergančio sutvėrimo! Mano gyslose perdaug yra gyvybės ir didvyriško kraujo!

Bet dvi dieni vėliau, kai buvau užmiršęs apie ligonės saugojimą, pasišaukė mane klebonas.

— Eikš, — tarė jis — turėsi nešti žibintuvą. Žinai, — Anelė nori priimti Švenčiausiąjį Sakramentą.

Klebonui negalėjau nė tiek priešintis, kiek savo mamai. Pasiruošęs nuėjau su juo. Tik nežinau, ko staiga taip susimąsčiau. Viena, neaiški mintis pasiliko mano sieloje: „Anelė nori priimti Šv. Sakramentą“ — taip, bet... ir man iš galvos neišėjo jos pajuodę dantys. Dievo gražybė eina per tokius vartus?! Kas supasi dangaus ore, eina per leijų laukus, gėrisi purpurinėmis rožėmis, ar tas gali nužengti į tokį supuvimą? Toks paikas manymas! Argi negirdėjau per pamokslus, kad Išganytojui nepatinka tai, kas sielą biaurina, ir gražu Jam yra, kas ją puošia? Ir visą kelią man akyse buvo sužalotos mergaitės paveikslas ir tą valandą pradėjau suprasti, kokias kančias kentėjo mūsų Išganytojas.

Mes įėjome į man gerai pažįstamą kambarį. Degė žvakės. Gėlėse stovėjo kryžius. Stalas buvo apdengtas baltutėle staltiese.

Ligonės mačiau tik rankas. Jos buvo panašios į lelijos žiedą. Anelė pasikėlė. Ji nežiūrėjo nė į mus nė į stalą, ji žiūrėjo pakreipusi galvelę aukštyn į dangų, ir jos akys buvo drėgnos ir blizgančios, tarsi matė ji vizijoje angelų būrius. Taip pat ir jos lūpose žaidė palaimingas susižavėjimas. Taip laikėsi ji nejudėdama.

Aš užmiršau paskambinti maldelei: „Viešpatie, aš nesu vertas...“ Lyg užburtas, ant grindų klūpėdamas, pakėliau rankas, kaip ir Anelė, aukštyn, ir mano akis, tarsi, kas pririšo prie jos veido. Aš žiūrėjau į jos auksinius plaukus, kurie, kaip kokia aureolė, buvo apjuosę jos galvą. Kakta man rodėsi nušviesta iš vidaus. Dailiai apvalūs skruostai, smakras ir švelnus raudonumo dvelkimas mane žavėjo. Anele priėmė Šventąją duoną, ir aš visai užmiršau, kad jos veidas man kada nors atrodė nemalonus. Aš dabar galėjau suprasti, kad Išganytojas su džiaugsmu gali įeiti per šituos išbalusios burnos vartelius, kaip ir per gėlėtus rojaus vartus. Kur buvo mano akys pirmiau? Kodėl aš tos grožybės pirma nemačiau? O, aš, rodos, dabar eičiau per

gatves ir šaukčiau: „Eikit šen, jūs visi, kurie apie nieką daugiau neskaitote, kaip tik apie gražuoles karalaites ir puikiuosius karalaičius, apie stiprius milžinus ir garsius didvyrius! Aš radau grožybę ten, kur jūs matytumėt tik biaurumą!“ Ir tą akimirksnį sergančios Anelės nebūčiau mainęs ant šilkaplaukių karalaičių.

Ir dabar jaučiau, tarsi gavęs kokią didelę dovaną, kai Anelė man tarė:

— Jei turėtum laiko ir tave perdaug neapsunkinčiau, ar negalėtum man truputį paskaityti?

Tuoj jai pagalbon atėjo motina ir tarė:

— Vaikeli, aš duosiu tau naujitelaitį pinigėlį, ir slyvų aš turiu, ir...

Bet griežtais žodžiais atsisakiau nuo visko ir sakiau, kad man bus didelis džiaugsmas, jeigu galėsiu paskaityti.

Pasistūmiau kėdę visai arti lovos ir skaičiau, kaip tas, kuris skaito karaliui.

Nuo tada man būdavo gaila, kad nevisi žino apie naują grožybę, kurią aš atradau. Beveik maniau, kad tie, kurie tik žydinčius skruostus, spalvuotus drabužius ir puikius valgius gražiais laiko, dar nėra tikri krikščionys ir gerąjį Išganytoją tiek pažįsta, kiek vokietys svetimą šalį. Nuo tada, kada išmokau pirmą lotynišką gramatiką, neturėjau didesnio malonumo, kaip tą šventą valandėlę, kada palioviau biaurėtis angeliškai pamaldžios ir nekaltos mergaitės išvaizda.

Kaip dažnai paskui spausdavau jos išdžiūvusią rankytę! Ir visą rugiapiūtę buvau jos slaugytojas. Pataisydavau jai pagalvę, padavinėdavau vaistus. Valgydindavau ją, kai vargšės rankelės taip pradėjo drebėti, jog ji šaukšto nenulaikydavo. Atsisėdęs ant lovos krašto įduodavau jai sriubą pro pamėlynavusias lūpas. Dažnai prie to ir juoką išrasdavau. Vieną šaukštą sriuobdavau pats, kitą jai duodavau. Mano darbas dažnai tapdavo žaidimu, o pirmykštis pasibiaurėjimas virto malonumu, nes Anelė buvo maloni ir graži. O jūs visai nežinote, kaip vargšė mergaitė mokėjo dėkoti. Nes dėkoti tai yra viskas, ką ji gali. Dėl to ji ištobulino šitą meną iki tokios galios, kuriai negalima pasipriešinti. Su maloniausiu „dėkui“ ji sviedžia į tavo kietą širdį, kaip su kūju, kurio dūžis yra stipresnis už raginio kalvio Zigfrydo dūžius. Jos švelnutis, virpantis „Teatlygina Dievas“ dvelkia į tave, kaip gegužės kvapas.

Rudenį, kai man reikėjo išvažiuot į mokyklą, turėjau skaudų atsisveikinimą. Kai pamąstydavau apie tai, kad negalėsiu Anelei daugiau skaityti, man veržđavosi ašaros.

Paskutinę dieną beveik nuolat dainavau Anelei: „O, tu, mano angelėli, užmik, o, tu, mano angelėli, angelėli!..“ Anelė šypsojosi ir klausė mane, kodėl vis tą patį dainuoju. Bet, deja, aš negalėjau jai paaiškinti. Būčiau galėjęs jai papasakoti pasaką

Pr. N.

Inteligentai A. Vienuolio raštuose

(Ideologiniai bruožai)

A. Vienuolis-Žukauskas yra rašytojas realistas. Realisto kūriniuose mes visada rasime daugiau gyvenimiškos tikrovės, negu, sakysime, romantiko-fantasto. Žinoma, ir šios rūšies kūriniuose nupieštas gyvenimo vaizdas nėra gyva fotografija, bet tik per kūrybos prizmę perėję gyvenimo atspindžiai, nudažyti kūrėjo sielos atošvaistėmis ir vėl realizuoti konkretiniu pavidalu individualiniam kūriny. Nors toks kūrinys ir nėra gyvenimo fotografija, nors mes jį turime traktuoti, kaip tam tikrą apibendrintą, suidealintą ir vėl individuališkai pareikštą gyvenimo tikrovės vaizdą, tačiau ši atvaizduota tikrovė yra daug ryškesnė, negu atskiri kasdieninio gyvenimo įvykiai, kurie dėl savo kasdieniškumo, susidariusios vienodos rutinos ir išsitęsimo per ilgesnį laikotarpį nustoja savo spalvingumo ir dažnai pro mūsų akis praeina nepastebėti, ypač tada, kai ir mes patys panašiai gyvename arba bent visai arti stovime prie tokio gyvenimo, kai

---

apie laumės kūdikį, bet tai jai vargšei būtų padarę perdaug skausmo. Dabar mąsčiau: kaip greit Išganytojas priims Anelę į savo prieglobstį ir kalbės: „O, tu, mano angelėli, užmik! . .“

Mano atsiskyrimas su vargšyte ligone buvo juo skaudesnis, kad nesitikėjau daugiau ją matyti.

Ir, iš tikrųjų, po Visų Šventųjų šventės gavau juodais kraštais laišką. Kaimynė Agota man rašė: „Mūsų angelėlis jau mirė. Prašė dar tave pasveikinti. Dangiškajam Tėvui ji nori pasakyti, kad tu taip gražiai moki skaityti ir kad tu buvai tikras samarijietis. O aš daug verkiu, stovėdama pas jos kapelį. Bet Viešpats jos panorėjo, — teesie Jo valia“.

Niekas nesuprato, kodėl ši moteris nelaimingos mergaitės taip verkė. Aš tai žinojau labai gerai. Aš ir pats nesusilaikydavau neverkęs, ir pasaulis man rodėsi daug liūdnesnis nuo to laiko, kai ji nesišypsojo ir nesakė „teatlygina Dievas“.

Kai stovėjau lazdyno pavėsyje, kur buvo palaidota Anelė, ir žiūrėjau į jos kapą, lapai šlamėjo nuostabiai liūdnai, ir buvau labai susimąstęs. Kai pakėliau žvilgsnį į dangų, kuris mėlynavo per šakų tarpą, prisiminiau, kaip Anelė nušvitusiu veidu žiūrėjo aukštyn priimdama angelų duoną. Man rodėsi, matau Anelę nušvitusią dangiškuoju džiaugsmu ir šventųjų supamą su daina: „O, tu, mano angelėli, užmik! O, tu, mano angelėli, angelėli!. . .“

Vertė *J. Rudzevičius.*

mes per daug su juo apsiprantame. Dėl to iš literatūros kūrinių, visai nuošaliai palikdami stilistines priemones ir kitus meno kūrybos savumus, galime daug pasisemti ir gyvenimo išminties, galime susidaryti vienos ar kitos epochos, vieno ar kito luomo vaizdą.

Po šių bendrų pastabų mes konkrečiau eisime į A. Vienuolio kūrybą. Čia neliesime jo vartojamų stilistinių priemonių, jo kūrinių kompozicijos ir architektonikos, žodžiu, nesvarstysime jo kūrinių grynai meno problemų šviesoje, tik pasistengsime duoti bent šiokį tokį mūsų inteligentijos ideologijos vaizdą, nupieštą A. Vienuolio raštuose. Žinoma, čia visiškai pilno vaizdo susidaryti negalėsime, nes trumpo rašinio rėmai yra persiauri; pabrėšime vienu kitu brūkšniu svarbiausius mūsų inteligentijos bruožus ir ties įdomesniais epizodais sustosime bent kiek ilgiau.

Ką A. Vienuolis daugiausia vaizduoja savo kūriniuose? Jis vienu kitu plunksnos brūkštelėjimu užkabina visas gyvenimo sritis. Jo raštuose rasime kelionių aprašymų, gamtos įspūdžių, padavimų — legendų meniškai ataustų, rasime vaizdų iš kaimo gyvenimo, rasime per šaržo prizmę perleistų mūsų atgimstančios tautos ir besikuriančios valstybės gyvenimo įvykių, rasime karo vaizdų, jo skaudžių ir liūdnų pasekų atvaizdavimą. Tačiau daugiausia vietos jo kūriniuose randa i n t e l i g e n t a i. Net ir kelionių aprašymai, įspūdžiai išpinti įvairiais epizodais, kur vienur kitur šmėkštelėja, jei jau ne mūsų, tai kitų šalių inteligentijos gyvenimo spindulėlis.

Visą A. Vienuolio kūrybą turėtume padalinti į du dideliu periodu: 1) kūriniai, kurie vaizduoja inteligentiją Didžiojo karo išvakarėse ir karo pradžioje, ir 2) kūriniai, kurie atskleidžia mūsų kultūrinio-visuomeninio gyvenimo vaizdus karui besibaigiant, besikuriant mūsų valstybei ir jau gyvenant nepriklausomą gyvenimą. Toks padalinimas nėra esmingas. Mes galėtume ir kitaip grupuoti mūsų inteligentijos galerijas, ypač kad tarp vieno ir kito laikotarpio mūsų inteligentijos ideologinių bruožų labai didelio skirtumo nerasime. Tačiau čia, svarbiausias padalinimo pagrindas bus gyvenamojo laiko ir vietos elementas. Pirmojo laikotarpio inteligentija išsimėčiusi po plačius Rusijos plotus, gyvenanti daugiausia universitetų miestuose ir einanti šiokius ar tokius mokslus ar bent tarnaujanti Rusijos gilumoje. Antram laikotarpy veiksmas beveik be išimčių eina etnografinėje Lietuvoje arba bent arti jos. Pirmam laikotarpy kova už Lietuvos nepriklausomybę ir visos tautinės aspiracijos yra daugiausia miglotos ir jeigu kas nors stengiamasi daryti, tai tik kultūrinėj srity. Antram laikotarpy nepriklausomybės idėja realizuojasi arba jau realizuota.

Prieš D. karą vaizduojamų A. Vienuolio raštuose inteligentų vaizdas yra gana liūdnokas. Gana apibendrinantį tų laikų inteligentijos vaizdą mes randame „Bezdžionėse“. Nors meno atžvilgiu šis kūrinėlis gana silpnas, bet jis geras vaizdui inteligen-

tijos, kuri iš tylaus Lietuvos kaimo, iš šventų tradicijų patekusi į didmiesčius, didžiojo gyvenimo tempo buvo palaužta ir apmėtyta purvais, iš kurių beveik nebuvo vilties atsikelti. Tik atsiminkim apie tais laikais Rusijoje išsiplatinusį nihilizmą, kaip laisvo, be jokių moralinių dėsnių, gyvenimo pateisintoją, tai visai nesistebėsime, kad mūsų jaunieji inteligentai, dar jaunose dienose patekę į šitą didelį miestą, miestą kortų, restoranų, azarto klūbų, gražių, prieinamų paniekintų moterų ir visokių paleistuvybės verpetų, — visai atsidavė blogajai jo pusei ir visai užmiršo apie jo gerąją — kultūros ir dvasios peno gaminimo židinius“... „Kasdien nuobodi sunki tarnyba, kasdien svaiginamieji gėrimai, meilužės ir materialinis susivaržymas padarė juos tiesiog vienašaliais galvočiais, lėlėmis, pražuvusiomis tautos aukomis ir kandidatais į inteligentijos paskuilakus“ (V. R. II t. III pusl.). Religinių idealų jie beveik neturi. Tiesa, jų sielos gelmėse dar glūdi iš Lietuvos išsineštos tradicijos, jos kartais prakalba į jų sąžinę. Tačiau ir sąžinė jau dulkėmis apnešta, persilpna, kad galėtų sužadinti norą atsispirti gyvenimo blogybėms ir madai. „Bezdžionėse“ tik vienas Rudis, kurio religinis gyvenimas taip pat nėra gyvas ir pavyzdingas, išdrįsta viešai pasisakyti esąs katalikas. Visi kiti, nors Rudžio viešas pasisakymas sujudina ir jų sąžines, nedrįsta pasipriešinti laiko madai; nors visi norėtų pasninkauti didžiąją savaitę, bet nė vienas nenori iš kitų išsiskirti. Didžiajam penktadieny ir šeštadieny visi išranda kaž kokią priežastį, dėl kurios negali ateiti pietų. Čia pasirodo visas jų dvasios bankrotas. Juk jų sielose dar rūsi religinė kibirkštėlė, dar jų sąžinė vis dėlto gyva, bet nėra valios ir drąsos, kad galėtų savo įsitikinimus ne tik ginti, bet nors viešai pareikšti. Savo įsitikinimų gynėjus atstovauja vienas Rudis. Jis rimtai studijuoja, eina į teologijos paskaitas, į religinius susirinkimus, visa galva stovi aukščiau už savo draugus lietuvius, kurie apie save labai geros nuomonės ir į Rudi žiūri iš aukšto. Tai gal ir vienintelis kūrinėlis Vienuolio raštuose, kur gyvai paliečiamos religinės problemos, ir kur rimtas religinių tiesų pažinimas padeda būti savarankišku žmogum ir iškilti aukščiau dvasios sugriuvimo.

Kituose kūriniuose religinės problemos beveik visai neliečiamos teigiama prasme. Vaizduojamieji inteligentai arba jomis visai nesiinteresuoja, paskendę gyvenimo smulkmenose ir materialinio gyvenimo siekimuose, arba jei ir liečia, tai tik kaip jiems visai jau atgyvenusį dalyką.

Apie idealus, tiesa, beveik kiekvienas Vienuolio inteligentas kalba, sielojasi jų nepasiekęs. Tačiau tų idealų aukštumas labai reliatyvus. Gal ideališkiausias yra „Idealistas“. Pažiūrėkim, koki jo idealai. Jis baigęs tik keturias klases, susipykęs su tėvais, pabėga į Rusiją ir ten viename didmiestyje gauna tarnybą. Toliau su tėvais susitaiko. Ilgisi tėviškės, nori savo tė-

vams ir artimiesiems kuo nors padėti, nori dirbti dėl Lietuvos gerovės. Tėvynės ir savųjų meilė ir yra jo idealai. Tiesa, jis turi ir daugiau „idealų“, būtent, jis veda rusę iš garsios aristokratų gimines ir mano ją padaryti lietuve. Kito aukštesnio dvasios gyvenimo jis neturi. Ar jis pasiekia tuos savo idealus? — Nepasiekia nei vieno nei kito. Tautos gerovei nieko nepadaro. Nėra nė tautinio judėjimo vadas, o materialiniu atžvilgiu net

Alžyras, machometonų mečetė.

savo tėviškės negali paremti; vesdamas svetimtautę, jaučiasi nusikaltęs, vietoj paguodos savo giminėms atneša tik ašaras. O antrasis idealas jį visai apvilia. Ne tik jis savo žmonos nepadaro lietuve, bet ir pats pamažu tolsta nuo lietuvių tautos, negali pasipriešinti, kai jo sūnus krikštijamas pravoslavu, kai jo kambariuose kabinamos rusų ikonos. — Panašus idealistas yra ir „Pačios“ vaizdelyje atvaizduotas Atkočaitis. Jo idealai taip pat neaukšti. Tiesa, kol jis buvo nevedęs, materiališkai daug padėdavo savo tėviškei: kėlė, gerino ūkį, nesigailėjo siųsti pinigų. Bet štai, veda žmoną lenkę, aristokratę, labai išlavintą išviršiniu atžvilgiu, bet tuščiadvasę. Nuo čia prasideda jo tikra tragedija. Jis žmona nepatenkintas, bet ne dėl to, kad ji neturi aukštesnių siekimų ir ne dėl to, kad ji jo nemylėtų. Jam įgrįsta visos jos manieros, visi aristokratiški papročiai, nuolatinės puotos, prie kurių savo dvasios gelmėse Atkočaitis nėra priaugęs. Jis kankinasi, matydamas aplink save daug neteisybės, matydamas, kad visi valdininkai vienas prieš kitą dreba, bet vienas ki-

tą išnaudoja, kiek tik gali, kad visi stengiasi kuo daugiausia pasiekti žemės gėrybių. Jis dėl to kankinasi, bet pats ramių ramiausiai pasakoja apie savo tarnybą, kad jis į savo kišenę galėjo dėti valstybinių pinigų, kiek tik norėjo, ir niekuomet į teismą nepakliūt. Pats būdamas teisingas, iš kitų teisingumo reikalauja; negalėdamas pakęsti, kad kiti dar neteisingesni, meta visą, kitų akimis žiūrint, laimingą gyvenimą, palieką mylinčią žmoną ir klajoja po pasaulį kaž ko ieškodamas. Ilgai klajojęs patenka į kalėjimą ir draugams pasakoja savo gyvenimo istoriją. Tarp kitko pabrėžia, kad ir daug nelaimių iškentė, tačiau į savo senąją vietą grįžti nenorėtų, nes geriau esą būti nelaisviu, negu laisvu, o tačiau... vergu.

Šių abiejų inteligentų idealai nepasižymi aukštumu. Atkočaitis, tiesa, kovoja vardan žmoniškumo, vardan teisingumo, bet kaip kovoja? — Pats būdamas neteisingas, pats savęs nenusigalėdamas, nedrįsta viešai pakelti balsą prieš neteisybę, nors ji kiekvienoj vietoj jam po kojų painiojasi. Jis verčiau suardo savo asmens gyvenimą, pasidaro amžinu klajūnu, vietoj kovos pasirenka pabėgimą ir, galutinėje išdavoje, vis dėlto laimės neranda nė čia. O „idealistas“ Budrys neparodo nė tiek valios. Jis su tylia rezignacija pasiduoda rusinimo pinklėms, pinamoms iš švelnių žmonos žodelių, kaprizų, išsigimusių aristokratų papročių ir dirbtinos meilės poezijos prozoje.

Dar negalime praeiti pro vieną savos rūšies idealistą, būtent „Gyvenimo Niekniekių“ Adomą Graužinį. Mes jį randam dirbantį viename užkaukazio mieste. Jis darbštus, darbą atliekąs gerai, net sąžiningai, tačiau nedraugiškas, pesimistas, ūmus, nervingas, jau pasenęs, sergąs reumatu ir dusuliu, gyvenąs be jokios prabangos. Tačiau nevisada jis toks buvo. Buvo jis kitados ir linksmas, ir „idealistas“. Tačiau jo ideališkumas dar kitoks. Jis net nežinojo, koki jo idealai, jau išgyveno per penkiasdešimt metų, o dar nežinojo, kam jis gimęs. Jaunas būdamas, manė dirbti savo tėvynei, net visai žmonijai; už dalyvavimą studentų judėjime buvo pašalintas iš universiteto. Paskiau laimingas gyvenimas, turtai, garbė, karjera, meilė — patys siūlėsi, bet jis nuo jų pabėgo. O dėlko? Girdi, dėl jaunystės idealų... Tačiau tų jo idealų niekur nematome. Jo vienintelis idealas, tai ne pati laimė, o gal... laimės siekimas. Pripuolamai susitikęs su savo pirmiau buvusia mylimąja, radęs ją nelaimingą, susijaudina ir visą savo praeitą gyvenimą vadina niekniekių niekniekiais. Kai ši pasiteirauja, ar jis daug gero padaręs savo tėvynei, kuriai daug žadėjęs, jis tik tiek pasako, kad jam ji esanti svetima, jį visados skriaudusį. Štai, koki jo idealai! Visa niekniekių niekniekiai, tačiau jis vėl juose paskęsta, nes, kai pasitaiko proga įgyti pinigų, ir net nevisai padoriu būdu, jis vėl užmiršta „gyvenimo menkniekius“ ir proga mielai pasinaudoja.

Iš tų kelių pavyzdžių, kurie yra vieni iš ryškiausių visoj A. Vienuolio kūryboj, mes aiškiai matome, koki buvo daugelio mū-

sų inteligentų gyvenimo idealai, gyvenimo tikslas: blaškymasis, nežinia ko siekimas. Pavartę A. Vienuolio raštus panašių rastume nevieną. Vieni jų jau baigę aukštąjį mokslą, susidarę gerą vardą, kiti dar besimoką, bestudijuoją, kiti nebaigę aukštesnio mokslo, bet jau susidarę karjerą, dar kiti gyvenimo nepasisekimų mėtomi. Čia rastume ir daktarų, farmaceutų, inžinierių, studentų, aukštų valdininkų ir proletarų. Tačiau, nežiūrint jų luomo ir profesijos skirtumo, juos jungia bendras aukštesnių idealų trūkumas, nutolimas nuo bet kokios religijos, gyvenimu nepasitenkinimas ir nusivylimas. Negyvi pas juos nė tautiniai idealai. Jie jaučiasi skolingi savo tautai, bet jų jėgas palaužia gyvenimo smulkmenos ir storas puvėsių sluoksnis, ir jiems paskui viskas vistiek pat.

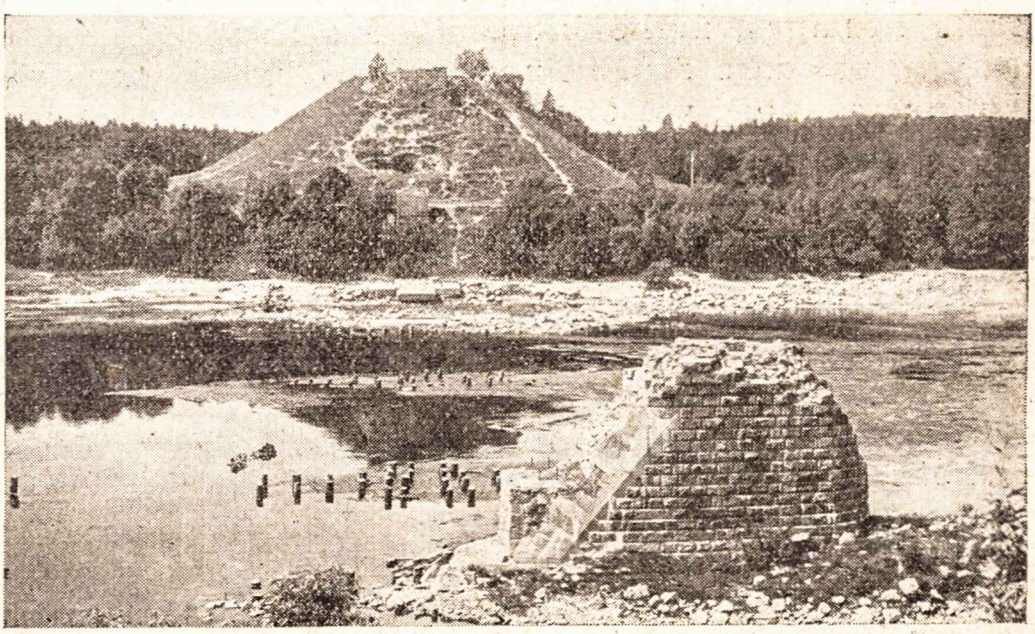

Nemunas ties Alytum, senojo tilto griuvėsiai.

Kad buvo ir kitokių inteligentų prieš D. karą, mes negalime abejoti, tačiau A. Vienuolio beletristinė plunksna jų neužkliudė. Nežinia, ar tai įvyko dėl pačių rašytojo gyvenimo aplinkybių, ar dėl kitų motyvų. Bet tokių inteligentų, koki vaizduojami A. Vienuolio raštuose, prieš D. karą buvo labai daug. Jie tada dirbo išsimėtę po didžiulės Rusijos plačius plotus, bet, įsikūrus nepriklausomai Lietuvai, jų nevienas sugrįžo į savo tėvynę ir čia kai kuris procentas pasidare tikrais tėvynės išdavikais, išvien eidami su mūsų tautos priešais, kiti iki šiai dienai, laikydami save dideliais patriotais, anot „Pelenų“ autoriaus, stengiasi iš balto žirgo pasagų išlupti auksinį uknorių.

Akivaizdoje to, kas pasakyta apie senesniosios kartos inteligentiją, prieš akis turint tą žemą moralinį ir intelektualinį anų laikų inteligentijos stovį, bus lengva atsivaizduoti ir pokarinės inteligentijos kai kurie bruožai.

Mūsų nepriklausomo gyvenimo išvakarėse vyko didysis pa-

saulio sukrėtimas — Didysis karas. Vienuolio raštuose iš to laikotarpio randame nevieną skaudų vaizdą, neviena žaizda čia paliesta. Tremtinių grįžimas, pirmosios kovos su bolševikais — vis reikalauja aukų. Didžiojo karo aukos yra ir „Inteligentų Palatos“ asmens. Jie visi normalioje gyvenimo eigoje gal būtų visą amžių laimingai išgyvenę. Jų iš prigimties liguista psichika, didžiųjų katastrofų paveikta, netenka lygsvaros, ir jie randa prieglaudą „Inteligentų Palatoj“. Tačiau šie žmonės stovi, tarsi, šalia mūsų kultūrinio gyvenimo ir mūsų bendram inteligentijos vaizdui maža ką duoda.

Bene ryškiausias antrojo laikotarpio, vadinasi, nepriklausomo Lietuvos gyvenimo pradžios, vaizdelis yra romanas „Prieš Dieną“. Vyriausio veikėjo Alfonso Gerulavičiaus asmuo daug kuo panašus į pirmiau pavaizduotus asmenis. Jis jokio aukštesnio mokslo nebaigęs, nieko kilnesnio nesiekiąs. Tik Lietuvai įsikūrus, tuoj pasidaro dideliu ponu. Jis labai tipingas anų laikų valdininkams, ypač valsčiaus ponams, kurie jautėsi esą visagaliai ir žmones išnaudojo, kaip tik galėjo. Greitu laiku susidaro karjerą, bet labai neatsargiu būdu greitai stengiasi pralobti, susikurti laimingą materialiniu atžvilgiu šeimos gyvenimą. Bet, per daug apsikrovus, lieptas lūžta, nepriėjus galo, ir Gerulavičiui tenka bėgti pas lenkus. Ten jis pasidaro asketu, toliau visišku dvasios bankrotu, psichopatu. Pagaliau, vis dėlto sugrįžta į Lietuvą, o čia jau laukia už „gerus“ darbus kalėjimas. Gerulavičius — moralinis ir intelektualinis ištižėlis. Bet, deja, tai nėra koks nors individualus išsišokėlis, tai ištisos anų laikų mūsų „inteligentų“ galerijos pavyzdys. Visa būtų gera, kad tai būtų buvę tik anais laikais, kad visa būtų tik praeities dalykas, bet iš tikrųjų ir šiandie panašių fenomenų mes rasime mūsų „inteligentijoj“ ištisą daugybę. Tiesa, jau dabar „ima“ daug gudriau, „ima“ taip, kaip kad yra pasakęs senesnėsės kartos A. Vienuolio inteligentų didvyris Atkočaitis: „Galėjau eikvoti iždo pinigus, visai nebijodamas, kad kada galėčiau į teismą pakliūti“. O dvasios bankrotų šiandie yra dar nė kiek nemažiau, kaip kad anais laikais, o ypač skaudu, kad ir aukštose sferose...

Dėl to ideologiniu atžvilgiu A. Vienuolio raštų inteligentai yra labai įdomūs. Nors tai nėra apimti visi inteligentai, nors iškelta tik vienos krypties, būtent, ateistinės inteligentijos gyvenimo bruožai, bet iš čia mes galime pasisemti daug gyvenimiškos išminties, galime geriau suprasti, iš kur šiandie Lietuvoje atsiranda tos didžiosios gyvenimo žaizdos ir kultūrinės kovos šaknys. Susmukusios inteligentijos susmukę „idealai“, iš nihilistinės Rusijos parnešti į mūsų „šventą“ Lietuvą, turi ir liūdnų pasėkų. Visos mūsų kultūrinio gyvenimo juokingosios pusės A Vienuolio raštuose tai vienur, tai kitur suspindi per šaržo prizmę perėjusiais spinduliais. Tačiau ties jais ilgiau nesustosime.

Nors A Vienuolio inteligentų galerija pripildyta daugiausia

K. Zupka

Trys žodžiai

Aš vakar sutikau išalkusią našlaitę.
Ji prašė, širdį rodė, prašė prašė.
Norėjau daug jai duot, bet elgeta buvau ir ašen.

Gailėjausi tos išmaldaujančios našlaitės.
Gailėjausi savęs — plačių sacharų eremito.
O ji tikėjosi, ji laukė, jai viltis ieškota švito.

Norėjosi, kaip nuo baisiausios nuodėmės, ištrūkti,
Bet prašė lūpos sirpstančios, bet prašė nedrumstas melsvumas,
Taip alko nepirkta širdis, taip alko amžinas jaunumas.

Atsiminiau, kad dar turiu 3 žodžius nesakytus.
3 žodžius laukiančiai našlaitei dovanojau.
Ir nieko nebeliko, ką galėčiau pavadint manuoju.

Už žodžius 3 našlaitė ir save norėjo dovanoti.
Už žodžius 3 gal dovanojo... nežinau — gal milijoną.
Paskui jos nebebuvo, kaip elegijos tyliausio tono.

Ir šiandie jau nebemačiau nesudrumsto melsvumo.
Ir jei rytoj, nesusitikęs jos, namo sugrįščiau,
Gailėčiausi, gailėčiau paskutiniais žodžiais maino vakarykščio.

---

neigiamais tipais, bet jau pasirodo ir dvasios renesanso atspindžių. Ši jaunoji pasišventimo ir kilnumo dvasia kyla iš jaunųjų inteligentų. Tik paskaitykim „Prabočių Keliais“ — kiek čia idealizmo ir pasišventimo! Negaliu iškęsti nepacitavęs paskutinių šio vaizdelio posmų, kurie parodo, kad čia jau veikia kitos dvasios žmonės, o ne anie bevaliai nihilistai:

> „Nors širdis ir jautė, bet nei žmogaus lūpos, nei žmogaus šneka pasakyti negalėjo to, ką kalbėjo sušalusi žemė, krisdama duobėn ir taškendama į karžygių grabų lentas. Tą kalbą suprato tik vieni seni pakrypę kryžiai ir kapinių sargai — skarotieji šerkšnu aptraukti žilvičiai. — Kai iš mirusių karalijos pasišalino paskutinis dar nemiręs žmogus, ten prasidėjo nuolatinis amžinosios tylos ir amžinojo gėdulo gyvenimas. Iš dangaus, apsisiautęs mėnulio spinduliais, nusileido Dievo Angelas ir apgaubęs karžygių kapą savo baltąja peršviečiama skraiste, tyliai ir slėpiningai prabilo: — Miegokit, didvyriai, miegokit ramiai: Jūs garbę pelnijot visi amžinai. Kiekviena motutė čia jus apraudos, kiekviena mergelė širdy jus nešios... — Švietė mėnulis, liūdėjo seni pakrypę kryžiai, liūdėjo jų šešėliai, o ant naujai supilto karžygių kapo ne sniego smiltys, ne žemės žibučiai žibėjo, — ten ne šio pasaulio brangenybės spindėjo“.

Čia daugiausia palietėm A. Vienuolio raštuose vaizduojamų inteligentų tik ideologinę pusę. Tas mūsų temai šiandie buvo svarbiausia, prie literatūrinės jų pusės gal kada nors sugrįšime.

J. Gustas S. S.

Išsigelbėti ar žūti?

TITANIKAS

Iš mūsų laikais atsitikusių laivų katastrofų, be abejo, žymiausia yra Titaniko nuskendimas 1912 m. Titanikas buvo didžiausias transatlantinis laisvas, kurį sugebėjo pastatyti anglų laivininkystės genijus. Jis buvo pavadintas „Titaniku“ netik dėl savo didumo, prabangos ir patogumų, kurie jį darė panašų į plaukiojantį miestą, bet ir dėl to, kad neturėjo pasiduoti jokiam pavojui ir niekados nepaskęsti.

Jo neskęstamumą sudarė tam tikri laivo viduryje esantieji tušti kambariai. Pavojui ištikus jie turėjo būti tuojau aklinai uždaromi sunkiomis iš aukštai ant tam tyčia įtaisytų bėgių nuleidžiamomis durimis, kilnojamomis elektros jėga. Vistiek koks atsitiktų pavojus, tie aklinai uždaryti tušti kambariai turėjo laikyti laivą viršuj vandens.

Didysis Titanikas po iškilmingų nuleidimo ant vandens iškilmių išplaukė pirmojon savo kelionėn iš Anglijos į Ameriką, žinant apie tai, galima sakyti, visam pasauliui. Toji kelionė turėjo būti tikras triumfas tam laivų statybos stebuklui. O iš tikro tai buvo katastrofa. Laimingai plaukiant vidury vandenyno, netyčia pasitaikiusi nelaimė staiga jį nugramzdino. Didžiulis ledo kalnas po vandeniu turėjo atkišęs tokį ilgą kyšulį, jog iš vandens išsikišusi jo dalis nebuvo laiku pastebėta. Ledas perskrodė laivą pusiau, tuo tarpu puikieji pasaulio žmonės jame šoko ir linksminosi. Kapitonas mėgino panaudoti aklinai uždaromus kambarius, bet uždarymo prietaisai neveikė, durys neužsitrenkė, ir tiktai bevielio telegrafo pagalba skubiai atplaukusių kitų laivų buvo išgelbėta vos keli šimtai žmonių.

Buvo ieškoma katastrofos priežasčių ir buvo rasta, kad stiebų sargai nebuvo savo vietoje arba negerai žiūrėjo ir kad tuščiųjų kambarių durys, bėgiai, ir prietaisai nebuvo *pakankamai patepti ir išmiklinti.*

Tu, jaunasis mano drauge, morališkame gyvenime esi panašus į Titaniką. Ir tu esi puikiausias kūrinys, šedevras (kaip dabar sako mūsų žmonės) ne žmogaus meno, bet Dievo išminties; ir tu turi savo viduje tuščią, aklinai uždaromą kambarį, kuris neleidžia tau paskęsti pagundų jūroje, ir tu rengiesi geros ir blogos valios žmonių akivaizdoj, atlikti pirmąją savo kelionę per gyvenimą; ir tu tikiesi keliauti triumfuodamas.

Bet, deja, jau patyrei tamsias žabangas ir pasijutai gramzdinamas, tada, kai manei pavojų dar toli esant; ieškojai pagalbos, bet prietaisai neveikė, ir tu verkei dėl savo sudužimo.

Tyrinėdamas savo nelaimės priežastis, radai tarp kitų tas

pačias, kurios nugramzdino ir Titaniką: per maža savisauga, mažas valios išmiklinimas.

Pasitikėjimas savo jėga, savo drąsa, vietoj pataręs tau saugotis ir budėti, pastūmėjo tave į beprotišką bėgimą, taip kaip Titaniką, pasitikintį savo ypatybe: esu nepaskandinamas. Dabar tau aišku dėl ko taip nepakentei patarimų, pataisų, įspėjimų; dabar tau aišku taip pat, dėl ko tas nepakentimas taip sumažėjo po pirmųjų morališkų nepasisekimų. Jei kiekvienas puolimas nebūtų Dievo įžeidimas ir iš naujo grįžimas į senus

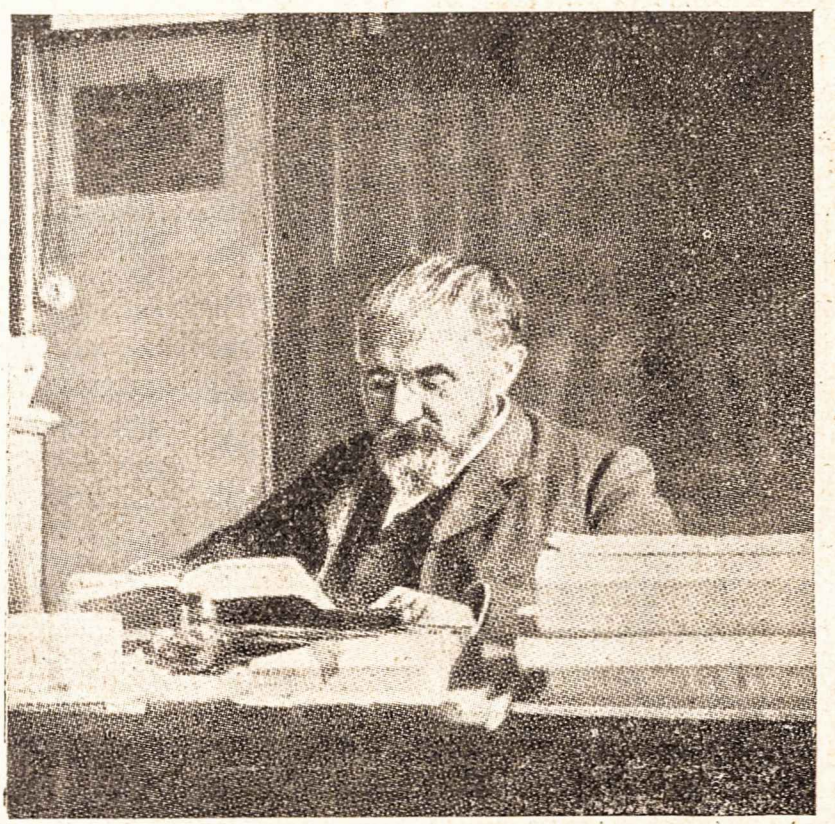

Poincaré, įžymus mokslininkas.

nedorus įpročius, būtų negalima beveik vadinti naudingomis kai kurias tavo nelaimes, jeigu tik įsitikintum, kad budėjimas ir saugojimas savęs ir aplinkumos, kurioje gyveni, yra *condito sine quo non,* sąlyga, be kurios negalimas joks išsigelbėjimas. Bet apie tai daugiau tau nekalbėsiu. Šį kartą pasistengsiu, jei Dievas padės, pažvelgti į tą vidujinę tavęs paties dalį, nuo kurios priklauso ar išsigelbėjimas ar žlugimas.

TUŠTIEJI KAMBARIAI

Tie tuštieji, aklinai, kapitonui paliepus uždaromi kambariai turėjo Titaniką laikyti viršum vandens. Valia lygiai tą patį gali padaryti ir tavyje.

Ar atmeni pinigo pavyzdį? Vytis vienoj pusėj, visada turi būti sulietas su savo vertybės ženklu kitoj pusėj. Kitaip sakant, kiekvienas pažinimas pajūčiais kokio nors daikto neišven-

giamai traukia paskui save to daikto noro ar nenoro jausmus, be to, dar sukelia malonumą ar nemalonumą tavo kūne.

Žinai, pavyzdžiui, kad pakanka obuolio ar apelsino vaizdo, kad tavo burnoj atsirastų seilių. Tą sąryšį tarp vaizdų ir kūno jausmų, visai tokį pat, turi ir gyvuliai. Tačiau tavyje į tą pirmąją porą: v a i z d a s — j a u s m a s, yra įskiepinta kita pora, kylanti ne iš kūno, kaip pirmoji, bet iš sielos, būtent ši *porą:* p a ž i n i m a s — n o r a s (žodžiu *noras* čia vadinu norėjimą ir nenorėjimą). Kitaip sakant, kai mąstai apie kokį daiktą, tuojau tavo dvasia jaučia tam daiktui simpatiją arba antipatiją, žiūrint kokia šviesa tą daiktą nušviečia tavo protas. Pasiaiškinkiva tai pavyzdžiu: matai akimi gražių, kvapių obuolių krežį — tai v a i z d a s. Tavo gyvuliškumas tuoj yra patraukiamas — tai j a u s m a s. Šis reiškinys yra grynai gyvuliškas ir, kaip toks, nėra nei blogas nei geras. Bet su tuo viskas dar nesibaigia. Tavo protas tuoj prie vaizdo prikergia valgomo daikto sąvoką, taip pat sako, pavyždžiui, kad tie obuoliai nėra tavo, bet keno kito — tai p a ž i n i m a s. Tuoj po to pažinimo tavo n o r a s yra patrauktas, nes mato gerą, bet kartu ir atstumtas, nes tas geras priklauso kitam. Žinok dabar, kad visos kaltės arba gero darbo esmė kaip tik ir glūdi tame valios pritarime ar nepritarime. Jame yra tas elektros „knipkis", kurį paspaudus turi nusileisti durys ir aklinai uždaryti tuščiuosius pagalbos kambarius.

Bet tas valios mechanizmas, kaip ir visi kiti, turi būti pakankamai pateptas, suvaržytas ir išmiklintas. Jau vieną kartą minėjau, koki yra valios stiprintojai: asmens vertybė, krikščioniškasis taurumas, Dievo akivaizda, kartumas, pajustas tuoj po gėdingo valios pasidavimo gyvuliškoms pajėgoms, išpažinties klausytojo žmogiškoji ir antgamtiškoji pagalba ir šventoji Komunija. Dabar gi sakau, kad svarbiausias tavo darbas yra padaryti stipriausių suvirinimų tarp kai kurių sąvokų ir jiems tinkamų geros valios veiksmų.

GERI SUVIRINIMAI

yra padaromi nuolatine, pastovia ir pakartota valios gimnastika.

Jeigu Titaniko tuščiųjų kambarių durys būtų buvusios gerai ir daug kartų išmėgintos prieš kelionę, nekartą pačioje kelionėje, tai, pavojaus momentu jos nebūtų apvylusios.

Tas pat yra ir su tavimi. Kai papirosas arba jo dūmas tau sako: *rūkyk;* tu pamėgink pasakyti: *ne,* nors rūkyti nėra nuodėmė. Kai visokių knygų ar visaip iliustruotų laikraščių apkrautas pardavėjo stalas tau sako: ž i ū r ė k, s k a i t y k; tu pamėgink pasakyti: n e. Šį kartą jau gali būti pavojus. Kai jauti gerklėje troškulį ir šaltas vanduo tau sako: a t s i g e r k; pamėgink ir šį kartą pasakyti: n e, nors vanduo gerti nėra jokio blogumo. Ir taip daugink savo valios gimnastikos mankštymus. Be abėjo, ramiau sėdi laivelyj tas, kuris moka plaukti. Bet iš-

Vyt. Tamulaitis

Ir eisim, broli!

Jaunatvės kelias — žirgais lėkimas,
Žirgais, kaip vėjas, nežabotais.
Ir nežinai, iš kur ir norų tau tiek imas
Išvaikščioti kraštus, šalis visas,
Šalis su mėlynu dangum ir žydinčiais gėlėtais plotais.

Ir eisim, eisim, broli, mes į rytus,
Į rytmečių šalis, kur vieškelį mums amžiai mina,
Eisim, kol dar dienos su pavasariais mūs krykščia,
Kol ilgesys kaž kur vis traukia, vis vadina,
Užmiršti širdgėlą ir tavo vardą vakarykščią.

Ir eisim, broli, apie laisvę tik dainavę,
Apie tėviškėj žaliuojančius papievy beržus,
Eisim širdį norais ir troškimais, kaip plienu, apkalę;
Juk amžiais nieks neįveikė jaunatvę,
Ir amžiais nepalauš mums nieks sparnus.

---

mokti plaukt negana pamėginti vieną kartą; reikia lavintis gana ilgai. Tą patį turime pasakyti ir apie morališkąsias kovas, kurios, be abejo, tave ištiks gyvenimo kelionėje. Gyvuliškieji instinktai su visokiomis savo užgaidomis — noras praturtėti, noras pasirodyti tuo, kuo iš tikrųjų nesi, palinkimas būti viršesniu už kitus, jus pažeminti, noras keršyti, neapkęsti, ir t.t. ir t.t. — tavęs laukia, kaip kokios kilpos ar spąstai tavo kelyje. Jeigu tavo valia nebus prisirengusi ir išsilavinusi tuose dalykuose, ką aukščiau vadinau tepalais ir suvaržymu, ir nebus pakankamai išmiklinus atsižadėjimo mechanizmo, tavyje netriumfuos, kas gera ir kilnu, bet, kaip tam striukiui beuodegiui, tau teks vis blogesnė dalis. Bet jeigu valia yra mikli ir stipri dėl nuolatinio miklinimo ir nebūtinam reikalui, tai bus jį skubi ir galinga ir tragišku momentu. Tau pačiam bus nuostabu rasti savyje tokią valdymosi ir atsparos jėgą, kurios net nesitikėjai.

Dabar jau gali suprasti, kas slepiasi po senu, bet labai reikšmingu žodžiu *meditacija — mąstymas.* Mąstyti liepė pats Jėzus Kristus, sakydamas: *budėkite ir melskitės, kad neįpultumėte į pagundą.* Mąstymas buvo pirmas įrankis tų žmonijos milžinų, kuriuos vadiname šventaisiais. Mąstymas atrado savo specialistus tuose giliuose psichologuose, kaip šv. Augustinas, šv. Ignacas Loyola, šv. Pranciškus Salezietis, Pal. Don Bosko ir t.t. Ir dabar jis yra praktikuojamas visų tų, kurie nori gyventi vertesnį žmogaus ir krikščionio gyvenimą.

Pamėgink ir tu, mielas drauguži, mąstyti apie kilnius, šventus dalykus, ir pamatysi, kiek turėsi naudos.

Fr. Muckermann S. J.

Europos sutartis su velniu

Red. pastaba. Jėzuitas tėvas Muckermann redaguojamam savo žurnale *„Der Gral"* (balandžio mėn.) parašė labai įdomų straipsnį apie bolševizmą, pavadinęs jį tiesiog velniu. Iš tikro bolševikų kovos su Dievu yra tiesiog nežmoniškos, tiesiog pragariškos. Jie išranda įvairių įvairiausių būdų, kad tik išrautų iš žmonių širdžių religiją. Jie skelbia kovą visam, kas tik šventa ir kilnu. Visas kultūros sritis jie verste verčia tarnauti pragariškai savo propagandai. Tuo tarpu Europa daro su jais sutartis, palaiko santykius... Ar tai nėra sutartis su velniu? Todėl mes norime atkreipti mūsų skaitytojų dėmesį į šitą keistą visuomeninio gyvenimo apraišką. Straipsnį dedame kiek sutrumpinę.

Ši karta jau nebepažįsta Dievo, tad kaip ji pažins velnią? Europa yra sužmoginta, kaip ji supras žvėrį? Prieš mane guli knygelė, kuri vaizduoja bolševizmą paveiksluose. Joje įdėtų fotografijų autentiškumas be jokios abejonės yra tikėtinas. Jos rodo lavonus, taip baisiai sužalotus, sudraskytus, sutrintus, jog net šiurpu daros bežiūrint. Bet išplatink šią knygelę, paskelbk fotografijas iliustruotuose laikraščiuose, Europa sakys, kad tai sensacija, kad tai apgavimas. Europa turi taip sakyti, nes ji netiki į Dievą ir todėl nenori nieko žinoti nė apie velnią. Dievo stebuklas ir velnio paslaptis priklauso vienas kito. Vieną paneigus, jau negalima nė kito pripažinti. Ak, kaip norėčiau pasiųsti šitas eilutes tiems prekybininkams, kurie gal būt ir šį akimirksnį didžiai susijaudinę kalbasi su velniu, lygiai kaip ir visa Europa varo su juo biznį. Gal jie ir geri žmonės, aš nežinau. Bet šitą valandą jie yra man simbolis to ekonominio mąstymo, kuris jau nuo dešimtmečių neturi jokios idejos, kuris gyvena tik bizniu, kuris žino tik skaičius ir saikus. Jie neturi jokios idejos, tad kaip jie supras tą žmogų, kuris ją turi — tebūna ši ideja šėtoniška, tebūna neapykanta, tebūna lucipieriškas protestas prieš Dievą, tebūna ji pragaro ideja. Jie neturi idejų apie Dievą, neturi jų ir apie žmogų...

Jie jau nemąsto apie žmogaus paslaptį. Jie net saugojasi apie tai mąstyti, nes žmogaus paslaptis yra Dievo paslaptis, o Dievo paslaptis yra velnio paslaptis, ir todėl jie sėdi šiandie prie to pačio stalo su velniu ir su juo geria šampaną ir valgo puikius pietus... Tai yra paskutinis pikto pasireiškimas, kaip jį vadino šv. Povilas, kad Europos kultūros paveldėtojai sėdi prie stalo su barbarybe. Čia mums nerūpi nei ekonomija nei politika. Gali, kas nori ir kiek nori, daryti sutarčių — mums nesvarbu. Bet sutartis su velniu — tai interesuoja ir mus. Tai yra pirmykštė medžiaga visos literatūros. Tai Fausto tema. Tai ideja, nors daugelis ir nenusimano, kas yra iš viso ideja. Argi nereikia ugningais žodžiais kalbėti, jei baidyklė — tokia,

kokios žmonija dar nematė — skrieja per Europą? Argi niekas, kas turi akis, jos nemato? Kur dingo šį akimirksnį krikščioniškoji spauda? Ji rašo straipsnius apie Rusiją, apie sovietus, apie 600.000 žmonių, kurie kankinasi ant Velnio salos Baltijos jūroj, Kemyj ir Karelijuose. Šitie žmonės abejodami laužo rankas ir šaukia dangui: „Kur gi yra Dievas, jei šitoki dalykai dedas!" — Taip, mūsų laikraščiai pasakoja apie tai ir atkarpose deda grožio karalienių fotografijas! Ak, yra ir kitokių fotografijų, kurias šiandie reiktų miniai parodyti!..

Argi jau nieko nėra kas nujaustų, koks siaubas per mus eina? kas gi bus jau tik dėl to, kad daugumas mūsų inteligentų vis dar svajoja apie bolševizmą? O jūs inteligentai — vis tiek koki jūs esate, kad ir marksistai — jums reikia nueiti pasimokyt pas darbininkus. Tik tuomet jūs suprasite, kas jums gręsia!..

Kadaise atėjo tautų kilnojimasis, ir hunai pasikėlė ant laukinių žirgų prieš Europą. Šiandie kyla kas kita. Šiandie daros tautų kilnojimasis ekonomijoj, šiandie džiugis-chanai sėdi finansuose, šiandie yra G.P.U — čekos tąsa. Laukite tik ir gyvenkite, kol išmuš likimo valanda. Aš pasakiau...

Varpai skamba, kaip ir pirmiau. Tikintieji gieda šventas giesmes, vyskupai laimina ir kunigai laisvina žmones iš nuodėmių. Valstybėse eina toliau senos partijų kovos. Čia protekcija, ten korupcija. Vis tai dėl lovio! „Paištas teisingumas" — jis juk galima dementuoti! Bet ką tai visa reiškia, palyginus su tuo, kuo yra pritvinkusi Europos atmosfera. Neseniai Paryžiuj susitikau seną grafienę — rusę. Ji buvo tris kartus nuteista mirti ir vis dėlto išliko gyva. Veide spindėjo pergyventų kančių bruožai. Ji tiek man tepasakė: „Paskelbkite pasauliui, kad yra velnias". Pagal rusų įstatymus ligi 1934 m. neturi likti jokio kunigo ir jokios religijos. Dievas gyvens katakombose. Kremlyj tuo tarpu kvatos šėtonas...

Pasiryžę būt Nietzsches antžmogiškumo idėjos skelbėjais, jie (futūristai, trečiafrontininkai, R e d.) bando vaizduoti šiandieninę titaniškos pramonės gadynę su jos rūkstančiais fabrikų kaminais, mašinomis, lėktuvais, dangoraižiais... Bet visa tai yra daugiau nieko tik moderniosios dvasios revoliucionieriškas „psichozas". Dėliai to visai teisingai vieno mūsų jauno publcisto pasakyta: „Mes drįstame visokį diletantizmą, futūrizmą ir kitus panašius izmus pavadinti bendru vardu „moralinis dvasios bolševizmas", kurs visa neigia ir griauja, o nepajėgia nieko pozityvaus, gražaus kurti, statyti".

A. JAKŠTAS,
Meno kūrybos problemos.

P. Morand

Siamo gyvenimas

KELETAS PAPROČIŲ

Siamiečiai sveikinasi labai gražiai, sudėdami rankas kaip maldai ir palinkdami kūnu. Kai žemesni asmens eina prie aukštesnių, jie puola ant kelių ir ropodami artinasi. Labai malonu būti taip sveikinamam šioje šaly, kurioj nėra tarnybos biurų krizio, ir pasakyti sau: — Jokia didenybė taip jūsų nestebina, kaip didelė daugybė žmonių, besistengiančių jums tarnauti. — Karalienė Viktorija, priimdama Windsore Siamo ambasadorių, buvo labai nugąsdinta, kai pamatė šį žmogų besiartinant prie jos klupsčiomis. Kartais, jei norima parodyti dar didesnė pagarba, labai gražiai sudedama rankas viršum galvos. Galva Siame yra šventa. Viena iš priežasčių, dėl kurios nėra daugelio aukštų namų, yra ta, kad norima išvengti vaikščiojimo ant kito galvos.

Siamiečiai mano, kad kūnas yra sudėtas iš vandens, oro, žemės ir ugnies: ligos kyla tik dėl eksceso arba susilpnėjimo tų elementų. Jie tiki fantomams Phi. Šios ir daugelis kitų dvasių vaidina svarbų vaidmenį. Pavyzdžiui, yra dar mirusių žmonių choleros larvos, arba prarytų laukinių gyvulių žmonių larvos, arba nepalaidotų žmonių larvos. Palyginus antilų žodį „piaye“ su siamiečių „phi“, matoma, kad jie yra vienaveiksniai. Šiais fantomais reikia rūpintis ir teikti jiems maisto. Aš turėjau šoferį, kuris buvo išsigelbėjęs nuo jį persekiojančio demono. Fantomas atsitraukęs nuo jo, ir jis daugiau jo nebematęs. Pavojingiausi fantomai yra moterų, mirusių gimdant arba perdaug mylėjusių savo gyvenime. Jie atrodo ypač bauginantys jaunus žmones. Kad save apsaugotų jie eina pas burtininkus, kurie reikalauja didelio atlyginimo.

Siame mėgiama taip pat ir muzika, maudyklės ir kitoki malonumai. Vienas iš labiausiai mėgiamų dalykų yra tatuiravimas: tai nuostabus veido subruožavimas ir taškavimas. Mėlyni, magiški ir kabalitiški brūkšniai atrodo labai keistai.

Taip pat rūpinamasi ir gaudoma brangūs akmenys. Gydosi žmonės metalais: po oda leidžiama gyvasis sidabras. Daugelis Siamo kareivių, kurie 1919 metais išsirikiavo po Triumfo Arka, buvo apsidengę sidabru. Vaikai juosi diržą, kuriame yra nedideli falikos simboliai viename aukse. (Niekas dar neužmiršo Siame istorijos apie vieną seną anglę, kuri, gavusi vieną iš šių seksualinių diržų, nešiojo jį ant kaklo, apikaklės vietoje).

Ankščiau moterys būdavo nuogomis krūtimis. Provincijoj dar ir šiandie tokių yra. Siamietės apsisupa tam tikru drabužiu, kuris juosia vidurį kūno. Jų krūtinės retai yra gražios. Plaukus jos nešioja susuktus į kuodą: tai nėra auka madai, bet, priešin-

gai, senam papročiui, pažyminčiam nepriklausomybę nuo kombadgienų, kurie, sako, norėję grąžinti į sostą Ayuthią. Jie buvo sukilę, manydami sumušti visą siamiečių įgulą, bet prisiartinę prie pylimo, jie pamatė išsitiesusią eilę vyriškų galvų ir atsitraukė: Tai buvo moterys, kurios nusikirpo plaukus apgavimui ir kurių vadas vaikščiojo vienas prie tvirtovės. Be to, siamietės dar turėjo ant galvų plaukų tinkliukus, kurie atrodė kaip aukštos apvalios kepurės.

Tinkliukai šiandie matomi tik Angkore ir juos visuomet nešioja šokėjos. Seniau ilgi plaukai ir balti dantys buvo blogos giminės pažymys ir to užteko jai nužeminti. Kinema, didelis papročių lygintojas, dabar visa tai pakeitė. Aukštos kilmės ponios šiandie rėdosi kaip europietės. Ankščiau jos rėdėsi, kaip ir kitos moterys, — pamingu, tam tikru šmotu kotono arba šilko. Šis drabužis buvo nuleistas žemiau kelių, raukšlėtas ir surišamas užpakaly. (Jis buvo skirtingos spalvos kiekvienai savaitės dienai). Siamiečiai nuostabūs raukšlėjimo ir drapavimo mene: niekas jų niekada nenešioja nei diržo, nei turi sagas; visi drabužiai laikos magiškais mazgais.

Siamiečiai yra poligamai, mažiausia, aukštieji luomai. Jie turi daug žmonų tik tam, kad turėtų daug vaikų: idealas visai skirtingas nuo mūsiškio. Senovėj karaliai turėjo po tūkstantį vaikų. Bet visuomet buvo pirmoji žmona. Konkubinės (su šiuo žodžiu ten nesiriša jokia negarbė) buvo dažnai šokėjos. Karaliui jas išrinkdavo pati karalienė, žinoma, pagal karaliaus nurodymus. Jos atvykdavo į vestuves visada be jokio turto. Kraičio atsinešdavo tik Budos statulą ir jai laikyti dėžutę. „Kai siamiečiai kalba apie moterį, rašo Lonbere'as, jie visada jai prideda titulą „jauna", lyg moterys negalėtų senti". Siamietės tipas yra neaptašytas ir polineziškas. Matydamas teatre tankius ir juodus plaukus, degančias akis, plokščias ir lieknas figūras, papuoštas gėlėmis, manytum matąs ganguinus: tai ir yra iš tikrųjų okeaninė rasė, gyvenanti ligi pat tolimųjų Pietų jūros krantų. Rodos, kad paskutinis prisiminimas kaukazinės emigracijos, kuri susimaišius su mongoliškais Tibeto elementais, išsisklaistė paliai Ramųjį vandenyną.

Vaikai yra nuogi ir žavūs, su mažais pilvais, prikimštais iki sprogimo. Kartais jie rūko cigarus ir nutraukia rūkymą tik žįsdami.

MENAS

Nereikia maišyti Siamas su Kombadgenu ir manyti, kad jie yra identiški, kai tuo tarpu juose yra tiek skirtingų dalykų. Iš tikrųjų, Angkoras buvo didelis užkariavusiems siamiečiams įkvėpimo židinys. Jie jį išgriovė tam, kad matytų jį atgimstant visur ant savo nuosavios žemės. Jie gerėjosi auksu, brangakmeniais, brangia medžiaga, kuri dar ir dabar tebėra brangenybė, teatru, tokiu turtingu ir nenuolatiniu kaip gamta, ornamentaliniu gyva-

tės kultu, kuri yra sesuo kiniško drakono, Apokalipsio gyvuliu— gyvate, nariuota, apvalia, išsitiesusia arba susirietusia, pagrąžinimu šventų vietų, esančių prie rūmų ir švelnumu papročių vienodame klimate. Bet užėmus Siamą, šis menas dingo. Prasidėjo gausingi birmanų įvežimai. Netrukus čia buvo atgabenta daug ginklų iš Angkoro. Siamiečiai apsirengė menkesnėmis medžiagomis.

Prancūzijoj žinomas tik siamiečių ginklų lakavimo menas ir Budos galvų dirbimo menas: šių menų po vieną egzempliorių yra Chernuchi muziejuje.

Siamiečiai turi ir kitų turtų. Aš mėginsiu aprašyti šį tą iš stiklo ar porcelano mozaikų. Pavyzdžiui, lakai, išbraižyti pagal kinišką techniką, su arba be parlamuto išbraižų, vertinami pagal turtingumą savo rinčių, kurių išpuoštam centre yra vieno aukso žmonių statulėlės, ir pagal atsimušančius liepsnos ir ugnies liežuvius, kurie yra bramanų trejybės *Trimurti* simboliai. Pietų siamiečiai daro raudonus ir juodus lakus. Xieng-Mai lakai yra labai garsūs. Ginkluose jaučiama indų įtaka, praturtinta tamsiais liejimo motyvais iš alavo, sieros ir antimono. Neapsakomai gražios siamietiškos paauksuotos kanuolės, kurias jie paaukojo Liudvikui XIV. Reliefiški ir gumbuoti dirbiniai iš aukso nepralenkia savo gražumu indo — malezų dirbinių. Brangakmenių prekyba atsirado per raudono aukso išdirbinius, kurie padaryti iš tyro metalų mišinio ir yra lengvos spalvos. Buvo laikas, kada kiekviena šokėja nešiojo bent po du kilogramus brangakmenių. — Siemiečių paišyba menka. Klimatas keičias staiga, todėl čia freskos patveria tik 50 metų. Kinų konkurencija sukliudė siamietiškam porcelanui išsiplėtoti, neskaitant keleto labai puikaus meno modelių. Dabar atėjo mada rinkti senovišką Ayuthios ir net Sawanaloko, ankstyvesnės epochos porcelaną. XVII ir XVIII am. nulieti Kinijoj Siamui pinigai skiriasi nuo dabartinių vaisių ir liepsnų motyvais ir kruopščiu sunaudojimu akso. Senieji, chansiško karo bronzos pinigai yra lengvai išpuošti varlėmis, kurios dabar labai imituojamas Kinijoj ir Japonijoj. Jie yra blaivaus ir barbariško gražumo.

Vertė *Juoz. Tininis.*

Nereikia manyti, kad esame tik savo amžiaus vaikai, naujovės žmonės, ir kad visa, kas prieš mus yra buvę, jau atgyventa yra arba baigia savo amžių gyventi... Visos mūsų mintys, pažiūros, papročiai ir visi dalykai, kuriais dabar naudojamės, yra buvę pirma ir tebėr palikę pėdsakų mumyse pačiuose ir aplinkinėj mūsų gamtoj. „*Urvinis Žmogus*“.

E. Treigys

Irena

I

Šiandien gražioji Irena švenčia savo gimimo dieną. Tai laimingiausia, pilna džiaugsmo diena. Irena nespėjo skaityti laiškų, kurie lyg lietum apibarstė jos kambarį.

Ji laiminga...

Iš visų pusių skuba jaunos mergaitės ir berniukai į Irenos motutės namelį. Štai viena neša didžiulį baltų rožių ir lelijų pluoštą, kita didelę ir brangią dovaną savo mylimai draugei Irenai. Visų veiduose didelis džiaugsmas ir laimė, visų akys nukrypę į motutės namelį.

Prie pat vartelių lyg grūste buvo prisigrūdę berniukų ir mergaičių, kurie šoko, žaidė arba skverbėsi prie lango, pro kurį buvo matyti skaistus Irenos veidas. Jos galvą puošė gražių gėlių vainikas; ant rankų žibėjo draugių dovanoti žiedai; veidas spindėjo maloniu šypsniu.

— Laimė, laimė tai Irenai, — kalbėjo viena paūgėjusi mergaitė.

— Laimė neapsakoma...

— Galėtume ir mes, Onyt, taip laimingos būti, jeigu tinkamai galėtume sunaudoti tą laiką, tą brangiausią laiką — jaunystės dienas.

— Tiesa, Maryte. Mūsų dienos jau suvyto, sudžiūvo... Mūsų dienas kiti ir po kojomis mindo...

Taip joms bešnekant, pasirodė puikioji Irena. Apsitaisiusi savo kukliausiais rūbais, ji lyg plaštakė skrajojo tarp draugių, o jos akys kažko dairėsi, kažko ieškojo...

Jo nėra... nėra...

Veidas balo... lūpos virpėjo...

Greit, nieko nelaukdama, nubėgo į savo kambarį ir, atsidariusi stalčių, atidžiai peržiūrėjo visus laiškus, kurie buvo atsiųsti jos gimimo dienai.

Nėra... nėra...

Bet štai ji pradėjo verkti. Pamatė parašą „Andrius“. Tai buvo tas, kurio Irena labiausiai troško. Koks džiaugsmas... „Jis manęs nepamiršo. Jis man linkėjimų atsiuntė... Ne, nepamiršo“, mąstė ji ir, visa širdimi džiaugdamosi, išbėgo pro duris. Ji vis dar laikė tą laišką rankoje ir glaudė jį prie širdies, bet pamačiusi motiną nedrįso parodyti savo susijaudinimą ir įsidėjo laišką į kišenių. Motina tai viską pastebėjo, bet nenorėjo to jos paklausti.

— Irute, kaip aš tavęs išsiilgau, —tarė motina.

— Mamyte, aš irgi...

— Irute, tu šiandien tokia nusiminus, liūdna... Ko trokšti?

— Nieko... tik...

— Mažytė kenčia, — tarė motina ir, paėmusi dukterį už rankos, nusivedė į sodelį.

— Šiandien smagi diena. Saulutė taip gražiai šviečia...

— Taip, bet ar nepravartu jums mergaitėms pažaisti? — tarė motina.

— Tiesa, visai užmiršau, — atsiminusi pasakė Irena ir, pabučiavus motiną, nubėgo pas savo drauges.

— Štai gerbiamoji jubiliatė čia! — sušuko visos.

— Taip, taip... Bet ar, mergaitės, ne gera būtų mums pažaisti? Pažaiskim, — tarė Irena.

— Pažaiskim, bet kokį žaidimą? — paklausė viena.

— Eiles sakyti, — atsiliepė.

— Bravo, bravisimo!..

Eugenija, kuri eilių deklamavimu buvo išgarsėjusi visoje apylinkėje, atsistojo ir pradėjo:

Iš Danutės akių tai dangus, tai naktis;
Jų gelmė — amžina paslaptis!
Pasakyk, pasakyk, kas per galė dvasia
Sužavėtose tau akyse?

— Eugeniuke, ar tu parašei šias eiles? — paklausė.

— Ne. Tai vieno didžio lietuvių tautos poeto Maironio parašytos, — atsakė Eugenija ir deklamavo toliau.

— Kaip žavinga ir gražu, — tarė Irena.

Dar ilgai jos šnekučiavo, bet užėjęs vakaras sutrukdė tų mergaičių pašnekesį, ir visos išsiskirstė namo.

Irena, viena pasilikus, nuėjo į daržėlį ir atsisėdo po alyvų krūmu. Ji pasiliko viena prieš atvirą, žydrų, žvaigždėmis nusėtą dangų. Rodos ir mėnulis, ir žvaigždės, ir visas dangus stebėjosi jos gražumu, bet Irena, saldžių minčių apimta, susimąstė.

Kaip nejučiomis praėjo tie septyniolika metų. Irenai rodės, kad tai tik vieneri metai. Atsiminė pagaliau ir Andrių, tą savo svajonių karalaitį, su kuriuo tokius glaudžius santykius turėjo, kurį beprotiškai pamilo. Atsiminė visus tuos laimės vakarus, kada jis glaudė Ireną prie savo krūtinės ir, šnabždėdamas jai meilės žodžius, bučiavo ją. Kaip tai nuostabu... Irena visai to negalėjo įsivaizduoti. Rodos, tai visai tik sapnas, tik pasaulio burtai. Ne, tai šventa teisybė.

Visa tai įvyko per septyniolika metų.

Pagaliau Irena, visokių minčių varginama, nuėjo į savo kambarį ir puolė nuvargusi į lovą. Laikrodis mušė dvyliką, bet Irena nieko negirdėjo: saldaus miego apimta ramiai miegojo.

II

Slinko dienos po viena kitos, atnešdamos naujos vilties ir laimės. Nespėjo Irena ta laime apsidžiaugti: mirė jos mylima draugė, ta geriausia visoje apylinkėje poetė Eugenija. Tai bu-

vo didelis smūgis Irenos širdžiai. Atsiminė pagaliau prieš pora metų mirusį savo tėvelį, nuo kurio paveldėjo visas geras ypatybes, kurios pasiliko Irenos širdyje. Ji kartu verkė ir džiaugėsi, nes žinojo, kad visa tai atneš gyvenimui laimę, neapsakomą laimę.

— Mamyte, kai aš atsimenu tėvelį, tai man širdį taip skauda, taip skauda...

— Tik, vaikeli, jis daugiau nebegrįš, kam tau reikia taip kankintis? Nežudyk savo jaunos sielos, — atsakė motina.

Irena nieko nesakė: graudžiai verkdama, bučiavo motinos rankas ir glaudė jas prie savo veido.

— Neverk, mažiulėle! Aš tave ir toliau leisiu mokytis. Kai išsimokysi, užaugsi, gyvensi mieste, tada tikrai būsi laiminga, — tarė motina.

— Aš be jūs niekuomet laiminga nebūsiu.

— Ach, kokia tu gerutė...

Toliau Irenai atėjo šviesesnės dienelės, nes ji galėjo daugiau ir labiau pasidžiaugti savo laime, troškimu — Audrium. Galėjo ji giliau pažvelgti į jo širdies gilumą ir ištirti, kas glūdi tenai. Dažnai juodu vaikščiodavo upės pakraščiais ir grožėdavosi gražia gamta, kuri neapsakomai juodu traukė. Ji dainuodavo jam kažkokias dainas, o jis jų sužavėtas pasiduodavo šventos ir karštos meilės įtakai.

Plaukiojo juodu kartą vakare po ežerą. Saulutė leidosi už kalnų, lengvas vėjelis judino skaisčias smaragdo bangas ir nešė mažą valtelę tolyn.

— Andriau, kaip čia gražu...

— Brangioji, tu visuomet didelė gamtos mėgėja ir svajotoja, — pastebėjo Andrius.

Irena nuleido galvą ir susumąstė.

— Kaip man gera su tavim Irena... Gal greit ateis toki laikai, kad mudu džiaugsimės bendra laime ir niekados nesiskirsim, — tarė Andrius ir pažvelgė į Ireną.

Jis pamatė, kaip per Irenos veidus riedėjo ašaros.

Ji verkė — jos siela džiaugėsi...

— Irena, kas tau yra?.. Ko verki? — susijaudinęs klausė Andrius.

— Nieko, Andriau. Aš laiminga išgirdus iš tavo lūpų tuos brangius žodžius, kurie mano širdį gaivina, —tarė Irena ir jos galva nusviro ant Andriaus peties.

Ilgai juodu plaukė nieko nekalbėdami. Nakties tyla ir tamsuma apglėbė ežerą, tiktai siūbuojančios ežero bangos žibėjo prieš miestelio žiburius.

Valtis slinko tolyn ir tolyn, nešdama jaunuolius į Amžinos Laimės šalį. Miestelio paskutiniai žiburiai geso... Tolumoje girdėjosi skambančių varpų garsai.

Ach, meile, aš tave vežu...

Simas Miglinas

Religiniai ir tautiniai motyvai A. Jakšto lyrikoje

Ačiū Dievui už duosnumą
Jo gausingą,
Už pasaulio šio gražumą
Stebuklingą.

Už pavasarėlio žalio
Giedrius rytus,
Už kvėpėjimą darželio
Rasai kritus. (A. Jakšto Lirika, 10 p.).

Tur būt nėra lietuvio, kuris nemokėtų šios A. Jakšto dainelės, taip artimos kiekvieno lietuvio dvasiai savo nuoširdumu ir kurio nedžiugintų jos melodingi žodžiai, trykštą padėka Kūrėjui. Ir jei paimsim visą A. Jakšto lyriką, tai joje rasim daug padėkos himnų Dievui, kad Jis leido mus pasaulin paviešėti ir čia budriai mus saugo. Sielos tėviškė —dangus. Ji jo ilgisi. Todėl ir dangaus pasiilgusios sielos turtai — kūryba, persunkta malda. Tokia yra A. Jakšto lyrika.

Taip pat kiekvieną lietuvį džiugina paprasti, bet nuoširdūs A. Jakšto žodžiai:

Ačiū dar ir už tėvynės
Atgijimą,
Ir lietuvių šios gadynės
Sukrutimą. (ten pat 12 p.).

III

Praėjo keli metai. Andrius ištesėjo savo žodžius ir padarė Ireną laimingą. Juodu abudu kartu žengė naujo gyvenimo taku, kuris buvo nuklotas baltų rožių vainikais, o tarp tų vainikų dideli pasisekimai ir nugalėjimai.

— Andriau, tu nežinai kokia aš laiminga, gyvendama su tavim, — tarė vieną kartą Irena.

— Aš irgi neapsakomai laimingas, matydamas tave tokią gražią, meilią, darbščią, — juokdamasis atsakė Andrius ir glaudė Irenos galvutę prie savo veido.

Tuo tarpu suskambino bažnyčios varpai, šaukdami žmones prie maldos.

— Einam, Irena, — tarė Andrius, — nes galim į bažnyčią pasivėluoti.

— Einam, — atsakė Irena ir, paėmusi Andrių už rankos, abudu nuėjo bažnyčios link.

Šios žemės laimės ir paguodos šaltinis — tėvynė. Kas pasaulyj gali būti nelaimingesnis, kaip vargo prislėgtas žmogus svetimoj šaly. Tėvynėj, tarp savųjų, ir vargai ne taip slegia pečius. A. Jakšto lyrikoj tėvynė nesvetimas žodis. Čia rasim padrąsinančių žodžių tikriems tėvynės sūnums ir karčių papeikimų tiems, kurie save laiko lietuviais net gimtosios kalbos nemokėdami.

RELIGINIAI MOTYVAI

Pasaulis didingas ir gražus. Kas nesigėri ilgesiu alsuojančiais miškais, raustančiais saulėlydžiais, žvaigždėtoms naktimis, pražydusiais laukais ir saulės pasiilgusiais kalnais. Vis tai Dievo kūriniai, Jo buvimui įrodyti paminklai. Štai koks skambus periodas gamtos grožio vaizdų, kalbančių apie Dievo buvimą:

Visas pasaulis su gražumais savo,
Girių ošimas, paukščių sutartinė,
Pievos žolelė ir grūdelis javo,
Šviesios dienelės ir tamsa naktinė,
Ir debesėliai, kur per dangų plaukia
Ir sraunios upės, dirvos, vejos, pievos, —
Visa čia žemėj vienu balsu šaukia:
Žmogau, atminki: Yra Viešpats Dievas! (Lirika, 3 p.).

Mažą vaiką jau stebina Dievo kūriniai. Jis klausia tėtužėlį:

Tėvužėli, kas gi tai sutaisė,
Kad saulutė šviečia mums ir šildo?
Kas medelių girioje privaisė?
Kas upelį vandeniu pripildo?
— Sūnau, tėvas, atsakydams tarė:
Vis tai Viešpats Dievas mums padarė.

Panašių aprašymų A. Jakšto lyrikoje daug. Tokie vaizdai išpinti nuoširdumu skaitytoją veikia daug geriau negu mokslo traktatas.

Be naturalaus vaizdo A. Jakšto lyrikoje, rasim sugretinimų, kur duota du vaizdai priešingi viens kitam savo esme, bet panašūs turiniu ir iš jų išplaukianti išvada. Štai, koks puikus sugretinimas, eilėrašty D v i o p e r i. Pirmiausia duota aprašymas operos, jos dekoracija, artistų menas ir publikos džiūgavimai. Kita opera vyksta gamtoje. Platūs laukai, toly mėlynuoja miško plotai, skamba paukščių sutartinė. Ir:

Už tokią dekoraciją,
Už muzikos garsus, —
Kur Autoriui ovacija?
Kur „bravo“ Jam garsus?!..

Iš čia aiški išvada: kai imama dievinti menas, tada užmirštama Kūrėjo meno paminklai, kurių tiek daug, ir kurie džiugina širdį ir skaidrina jausmus.

Žmogus žemės turtais nesitenkina. Jis turi sielą, kuri amžinai pasiilgusi mėlynųjų tolių. Tas pasiilgimas tampa malda. Žmogus tiesia rankas į dangų, kur tikisi rasti paguodą:

Dingsta žemės žiaurios kovos,
Džiūsta ašarų lašai
Ir iš pat širdies gilumo
Malda veržiasi viešai.

Tada Dievas ateina į žemę ir gaivina trokštančias širdis.

Mirtis, kurioj slepiasi tiek daug tragiškumo, tikinčios sielos nebaugina, nes šios žemės kelione nesibaigia gyvenimas. Anam pasauly tikimasi pamatyti Dievas, kurio širdis ilgėjosi visą gyvenimą, o dabar:

Su Juo niekai kartumas
Ir net pati mirtis.

Dar pridėkim šventas giesmes, kurios parašytos įvairių bažnytinių švenčių proga, tai gausim pilnoką vaizdą A. Jakšto religinės lyrikos. Reikia pažymėti, kad visa A. Jakšto lyrika yra perdėm pamokanti. A. Jakštas į meną žiūri kaip į dorybę, kuris privalo kelti skaitytoją aukštyn, švelninti jausmus, skaidrinti vaizduotę.

TAUTINIAI MOTYVAI

Kaip visas žmogaus gyvenimas reikalingas Dievo globos, taip ir tauta negali be Jo globos gyvuoti. Dievas, sėdamas taiką žmonių širdyse, stiprina ir tautą. Tai pasisako A. Jakštas

Lietuvos himne —

Dieve, mieliausiąją
Mūsų brangiausiąją
Tėvynę gink!

Tautos tvirtumo turi siekti ir patys piliečiai. Pirmas to tvirtumo kertinis akmuo — kalba ir jos palydovė daina. Kalba jungia tautiečius, daina prikelia iš miego ir žadina tėvynės meilę. Mūsų gimtoji kalba išlaikė Lietuvą gyvą, jos nenuslopino svetimųjų priespauda; o daina, kupina laisvės ilgesio, prikėlė Lietuvą iš miego. Po ilgų priespaudos metų lietuvis atsikvėpė laisvai. Suplėvėsavo Lietuvos padangėj trispalvė laisvės vėliava. Ir tada:

Dingo naktys be aušrinės,
Be saulutės dingo dienos,
Atsiduso vargšų minios,
Jaučiasi žmogum kiekvienas.

Bet kad ta laisvė būtų ne momentui, o amžius gyvuotų, reikia darbo ir vienybės. Visa ateitis Lietuvos vaikų rankose. Tik deja, tos vienybės maža. A. Jakštas pajuokia visus tuos, kurie nesupranta pačios laisvės sąvokos:

Ei, kitatauti, eik šen paviešėki
Mūsų jaunoj Lietuvoj!
Žiu — mes didvyriai — visi didžiaspėkiai.
Ko mes nemokam į laisvę išlėkę
Šioje gadynėj naujoj!..

Mokam štai valgyt, kavos atsigerti,
Sotūs — gardžiai pamiegot;
„Laisvės" žodelį be nuovokos berti
Siaurą „pirmeivių" kuopelę „sutverti",
Ant „atgaleivių" rūgot.

Be pamokančių tautiniais motyvais eilėraščių, rasim A. Jakšto lyrikoje gražių Lietuvos gamtovaizdžių. Jau vien dėl grožio reikia pamilti savas kraštas.

Ir kaip nepasiilgti lietuviui svetur išvykusiam savo gimtojo krašto. Lygiųjų Lietuvos laukų. Plačiais miškais aidinčios dainos. Juk viskas taip miela, taip brangu. Dar daugiau ilgesį pajunta tremtinys, kada iš gimtojo krašto turi išvykti žiauraus engėjo prievarta. Taip neseniai Lietuvos sūnūs buvo varomi Sibiran ir kitur. Su gilia melancholija mini tėvų namus laisvės netekęs lietuvis:

Ei, tą tai šalį,
Lyg rojaus dalį,
Geisčiau kasdieną lankyti, —
Ir tikiuosi, jog Dievas
Jos kaimus, laukus, pievas,
Duos dar man pamatyti...

Lietuvio viltys išsipildė. Jis galėjo grįžti į laisvą tėvynę. Visa Lietuvos ateities laisvės ir gyvybės idėja labai gražiai išreikšta A. Jakšto eilėrašty K a i d u s t o s, visados daugiau padarys. Jei tas darbas bus vieningas, Dievas globos Lietuvą ir laimins jos kelius.

*
* *

Minėtieji religiniai ir tautiniai motyvai A. Jakšto lyrikoje yra bendri visiems žmonėms.

Kiekvieno žmogaus gyvenimo tikslas, vaikščiojant žemės keliais, skaidrinti savo širdį, kad išmušus paskutinei valandai galima būtų priplaukti amžinos Ramybės ir Gėrio uostą ir paimti iš Kūrėjo rankų viso gyvenimo knygą su parašu: LAIMINGAS, NES ĖJAI GERU KELIU LAIMĖS IEŠKOTI. O mums kelius nurodo didingasis pasaulis, baime plakanti širdis dėl mažiausio nukrypimo iš kelio ir Kūrėjo žodis.

Šios žemės gyvenimas be tėvynės neįmanomas. Tėvynė suteikia žemės varguose nusiraminimo valandas. Laimingos valandos žydi tik laimės siekiant visiems tautiečiams. O tos laimės pagrindai: bendras darbas, broliška vienybė.

E. A. Poe

Šešėliai

Iš tikrųjų, tarsi aš taip pat keliaučiau per šešėlių klonį. Dovydas.

Jūs, kurie skaitysit, būsit dar gyvųjų pasauly, bet aš jau seniai būsiu nukeliavęs į šešėlių valstybę, nes iš tikrųjų keistų dalykų atsitiks, daug paslapčių paaiškės ir daug šimtmečių praeis, kada žmonės šiuos mano žodžius skaitys. Ir jei jie skaitys, tai kai kurie netikės, abejos ir tik nedaugelis rimtai tepagalvos apie mano braižą, kuris geležiniu pieštuku išbrėžtas.

Metai buvo baisybių metai, metai neišsakomo šiurpulingo siaubo, nes daug stebuklų ir ženklų atsitiko, ir ant viso krašto ir visos jūros maras laikė išplėtęs savo juodus sparnus. Ir tiems, kurie žvaigždes aiškino, nebuvo nežinoma, kad dangus nelaimę pranašavo. Aš, graikas Oinos, sužinojau su daugeliu kitų, kad atėjo 794-tieji metai, kuriuose užtekant žvaigždei Aries, Jupiterio planeta turėjo susitiesti su raudonu baisaus Saturno žiedu. Keista būtybė perėmė orą ir dangaus kūnus; ji pasireiškė ne tik ant žemės rutulio paviršiaus, bet ir žmonių sielose, vaizduotėje ir svajonėse.

Prie keleto bonkų raudono Chios salos vyno, sėdėjom mes vidurnaktį septyniese aukštoje salėje, liūdnam mieste, kuris vadinosi Ptolemais. Į mūsų kambarį nebuvo kito įėjimo, kaip tik vienos aukštos varinės durys, padarytos Korinuo dailydės, reto darbo ir iš vidaus uždaromos. Juodos užlaidos kabėjo aplink tamsias erdvaus kambario sienas ir slėpė nuo mūs akių mėnulį, geltonas žvaigždes ir tuščias gatves, bet jos nepaslėpė bauginančio nujautimo nelaimės. Aplink mus buvo daiktų, apie kuruios aš nieko aiškaus negaliu pasakyti — medžiaginiai ir dvasiniai daiktai. Mus spaudė tarytum oro sunkumas ir grasė užtroškimas. Visi mes buvome apimti kurčio baugumo ir už viską labiau mus kankino baisi mūsų būklė, kurioje per daug pakilo ir budėjo jausmai, kai tuo tarpu protavimo galios snaudė. Ant mūs kabėjo baisi sunkenybė. Ji slėgė mūsų sąnarius, kambario daiktus ir taures, iš kurių mes gėrėme. Atrodė, tarytum ji visu sunkumu spaudžia visą, visus daiktus, išskiriant septynių geležinių lempų liepsnas, kurios apšvietė mūsų taures. Jos stiebėsi aukštyn ilgais plonais ugnies pluoštais ir kiekviena išbalusi ir nejudėdama degė; ir veidrody, kurį jų šviesa nušvietė, pastatytame ant juodalksnio stalo, apie kurį mes sėdėjome, pamatėme kiekvienas savo veido nubalimą ir neramų spindėjimą nuleistose draugų akyse. Tačiau mes juokėmės ir buvome linksmi — histeriškai linksmi — ir dainavome Anakreono dainas, kvailas dai-

nas, ir gėrėme be perstogės, nežiūrint, kad purpurinis vynas sunkėsi į kraują. Mūsų kambary dar buvo vienas svečias jaunasis Zoilns, užkampio demonas. Jis gulėjo negyvas išsitiesęs ir buvo apdengtas lavono drobule. Deja, jis neturėjo savo dalies mūsų pasilinksminime; tai rodė ir kančios apimtas jo veidas ir jo akys, kurių ugnį vos pusiau mirtis tegalėjo užgesyti. Nors aš, Oinos, jaučiau, kad numirėlio akys į mane įsmeigtos, bet aš prisiverčiau nežiūrėti ir nematyti baisios jų išvaizdos, ir ištvermingai žiūrėjau į veidrodžio gilumą, ir dainavau garsiu, pilnu balsu Tejos sūnaus dainas. Bet mano dainos pamažu tilo ir tilo, ir jų aidas kartojos tamsiose kambario užlaidose ir silpnėjo ir pagaliau visai pradingo. Ir žiūrėkit! Iš tų tamsių užlaidų, kuriose dainos tonai dingo, išėjo neaiškus šešėlis, šešėlis, kokį mėnulis stovėdamas neaukštai danguje iš žmogaus padaro; bet tai nebuvo šešėlis nei žmogaus, nei Dievo, nei pažįstamo daikto. Jis svyrinėjo valandėlę tarp kambario užlaidų ir pagaliau sustojo ant varinių durų prieš mūsų akis. Nors jis buvo neaiškus, beformis ir neapribotas, tačiau nebuvo šešėlis nei žmogaus, nei Dievo, nei Graikijos dievo, nei Chaldėjos dievo, nei eigiptiečių dievo. Ir šešėlis stovėjo ant varinių durų išlankos, ir nejudėjo, ir nė žodžio nekalbėjo, bet stovėjo ir pasiliko bestovįs. Durys, ant kurių rymojo šešėlis, radosi — jei aš neklystu — po kojomis jaunojo Zvilaus. Bet mes visi septyni, kurie matėme iš užlaidų išeinantį šešėlį, ilgai neišdrįsome į jį pažvelgti: mūs akys buvo nuleistos ir ištvermingai žiūrėjo į veidrodžio gilumą. Pagaliau aš, Oinos, pratariau keletą tylių žodžių ir paklausiau šešėlį jo tėviškės ir vardo. Ir šešėlis atsakė:

— Aš esu šešėlis, ir mano tėviškė yra netoli nuo Ptolemais katokombų, prie pat rūkuotų Elysiono lygumų, kurios rubežiuojasi su drumsta Charono upe.

Ir tada mes visi septyni, pilni išgąsčio, pašokome nuo savo sėdynių ir drebėdami atsistojom, nes šešėlio balsas buvo ne vienos būtybės balsas, bet daugelio, ir jos akcentas, kuris kas skiemuo keitėsi, smarkiai užgavo mūsų ausis tokia melodija, kurią mes gerai pažinome, melodiją daugelio tūkstančių mirusių mūsų draugų.

Vertė *J. Tininis.*

Apžvalga

Teologijos—Filosofijos fakulteto reformos. Jau prieš keletą metų šį fakultetą buvo norima vis reformuoti dėl neva esančio paralelizmo su Humanitarinių mokslų fakultetu, nors iš tikrųjų tas paralelizmas yra tik išviršinis. Tiesa, ir vienam ir kitam fak-te dėstomi maždaug tie patys dalykai. Bet Teologijos-Filosofijos fakultete jie dėstomi grynai katalikiškai, tuo tarpu kad Humanitarinių mokslų fak-te tas dėstymas eina daugiausia pozityvistine ir net ateistine kryptimi. Šio fak-to pasaulėžiūros vaizdą ryškiai rodo ir tas faktas, kad žurnalo „Vagos“ (šis žurnalas laikomas Lietuvos masonų organu) redaktorius ir keletas bendradarbių yra iš Hum. fak-to profesorių. Todėl teisėtas yra katalikiškosios visuomenės reikalavimas, kad jų sūnūs ir dukters universitete nebūtų verčiami klausyti nekatalikiškai dėstomos filosofijos, pedagogikos, istorijos ar literatūros. Taigi Teol-Filos. fak-to buvimas yra visai pagrįstas.

Nepaisant to, vis dėlto padaryta jo reformos. Nubraukta sociologijos ir psichologijos katedros (kalbėsim čia apie Filosofijos skyrių, kuris tuo tarpu mums svarbesnis), sumažinta mokomojo personalo skaičius ypač prie literatūros katedros. Visa tai kai kurių mokslo šakų studijavimą daro tiesiog negalimą arba labai sunkų. Be to, šio fakulteto santvarka yra apsaugota tarptautine sutartimi — konkordatu. Tai irgi yra nemažos reikšmės dalykas.

Kiek girdėti dėl minėtų reformų eina derybos ir kalbama, kad bus prieita susitarimo, kuris vėl garantuos laisvą fakulteto veikimą ir plėtojimąsi. Todėl studentams nėra ko dar per daug baugytis, nes jų reikalai katalikiškos visuomenės yra statomi pirmoj eilėj. Tas pat reikia pasakyti ir apie stojančius į Teol. Filos. fak-tą.

Katalikų universitetas. Sąryšy su Teol. Filosofijos fak-to reformomis katalikų universiteto steigimo mintis pasirodė visai pribrendusi. Todėl K.V.C. vyriausioji valdyba ir nutarė tokį universitetą steigti. Pirmoj eilėj, žinoma jame bus humanitarinių mokslų fakultetas, paskui teisių ir ekonomijos, gal gamtos-matematikos ir t.t. Katalikų Mokslo Akademija rengia šiam universitetui statutą. Kaip ir kokiomis sąlygomis ši mintis bus realizuota, dabar sunku pasakyti. Tai pareis nuo įvairių aplinkybių ir nusistatymų. Bet reikia tikėti, kad netolimoj ateityj Lietuva turės ir antrą universitetą. Kultūros atžvilgiu tai būtų tiesiog išganingas darbas, nes kultūrinis gyvenimas būtų išjudintas iš to visuotinio sustingimo, kuris dabar lydi kiekvieną sritį. Apie šio universiteto steigimą gražiai atsiliepia ir aukšti žmonės, pv. V. D. U-to rektorius prof. Čepinskis.

Prof A. Voldemaras apie Bažnyčią. Prof. A. Voldemaras parašė „Rytę“ ilgą straipsnį, aiškinantį Lietuvos ir Vatikano padarytą konkordatą. Vieną ištraukų mes čia ir įdedame:

Beatgaivinant senus Rusijos įstatymus visose Lietuvos konstitucijose buvo padaryta dėl jų galės viena pastaba, tariant, kad jie tik tiek veikia, kiek neprieštarauja konstitucijoje pareikštiems principams. Juridinė šio dėsnio reikšmė mus užims vėliau. Savaime aišku, kad šis principas neleido nė minties, kad būtų galima taikinti Katalikų Bažnyčiai Lietuvoj tas teisės normas, kuriomis Rusijoj gyvavo viešpataujanti Stačiatikių Bažnyčia. Pastaroji buvo taip susipynusi su valstybe ir su jos politiniu autokratijos rėžimu, kad sugriuvus šiam rėžimui pradėjo irti ir Stačiatikių Bažnyčia, kuri dar negreitai galės išeiti iš gyvenamos jos krizės.

Aišku, kad Katalikų Bažnyčia ir nenorėjo ir negalėjo priimti sau tų Rusų įstatymų, kurie suteikdami jai eilę viešosios teisės privilegijų, tuo pačiu darė iš jos valstybės politinę įstaigą, kuri galutinoj išvadoj tampa vergė pasaulinės valdžios. Lietuvoje Katalikų Bažnyčia negalėjo daugiau reikalauti nei jos pačios kanonais užsibrėžta. Būdama nuo am-

žių susiorganizavusi visame pasaulyje, ji galėjo reikalauti tik laisvės veikti atatinkamai jos kanonams.

Bet jeigu Rusijos įstatymai nebetiko absoliučiai Katalikų Bažnyčiai Lietuvoj, tai reikėjo užfiksuoti jos padėtis naujais įstatymais viešosios teisės. Tai padaryta buvo Steigiamojo Seimo išleistoje 1922 m. Konstitucijoj, kurios visas X skyrius kalba apie tikybos ir kulto dalykus. Pamatinis jų yra § 83, kuris taip sako: „Visoms esamoms Lietuvos tikybinėms organizacijoms Valstybė lygiai pripažįsta teisės tvarkytis taip, kaip jų kanonai arba statutai reikalauja laisvai skelbti savo tikėjimo mokslą ir atlikti savo kulto apeigas, steigti ir tvarkyti savo kulto namus, mokyklas ir labdarybės įstaigas, steigti vienuolynus, tikybines kongregacijas, brolijas, uždėti savo nariams mokesnių tikybinių organizacijų reikalams, įgyti kilnojamąjį ir nekilnojamąjį turtą ir jį valdyti. Tikybinės organizacijos turi Valstybėje juridinio asmens teisių".

Nors šis § kalba apie visas esamas Lietuvoje Bažnyčias, pripažindamas joms lygias teises, bet iš tikrųjų jis redaguotas kataliko kanonisto ir derinamas daugiausia Katalikų Bažnyčios gyvenimui. Nereikia painioti jo su konstitutinėmis laisvių garantijomis, tarp kurių yra ir sąžinės laisvė. Pastarosios laisvės suteikimas pavieniems žmonėms, gi § 83 laidoja laisvę tikybiniems institutams — Bažnyčioms — veikti, pasiremiant jų pačių įstatymais arba statutais... Jis reiškia, neigiamai imant, kad Valstybė netrukdytų nei-kiek Bažnyčios veikimo jos kanonų ribose. Kalbant apie Katalikų Bažnyčią, reikia dar pridurti, kad Valstybės valdžia pati negali skirti kanoniškų dalykų nuo nekanoniškų. Tai išimtina Bažnyčios teisė. Jeigu sakysime, valdžios organams kiltų abejonių, ar dvasiškių, arba katalikų kuopų veikimas yra kanoniškas ar ne, patys vieni valdžios agentai negalėtų pripažinti tokio veikimo nekanoniškų ir jį uždrausti. Tokiu atveju jie turėtų atsiklausti Vyskupų. Jeigu Vyskupai pripažintų įtariamąjį veikimą neprieštaraujančiu Bažnyčios mokslui, valdžios organams tektų tik nusilenkti. Šios teisės negalėtų ginčyti ne tik vykdomosios valdžios organai, bet nei seimai, vistiek paprasti, ar steigiamieji, nei referendumai ar plebiscitai. Priežastis tam labai aiški: Bažnyčia veikia besiremdama savo kanonais, kurie nepareina nuo jokios pasaulinės valdžios. Valstybei lieka arba pripažinti Bažnyčią, arba ją visai ignoruoti. Pripažindama ją, valstybė turi imti Bažnyčią tokią, koki ji yra, einant jos pačios konstitutine teise.

Mūsų veikimas

Prof. Dovydaitis su keliasdešimt moksleivių ateitininkų praeitų vasaros atostogų metu padarė ekskursiją į Klaipėdą, Palangą.

Prof. K. Pakštas praeitą vasarą mokslo tikslais važinėjo po Vakarų ir Vidurio Europą.

Moksleiviai at-kai vasaros atostogų metu darė daug ekskursijų dviračiais ir kitais būdais po Lietuvą, besistengdami pažinti Lietuvos gamtą, žmones ir papročius ir t.t.

Katalikų visuomenės sąmoninime ateitininkų nuopelnai praeitą vasarą yra tikrai nemaži.

Sveikinkime šį naują gražų žygį.

Ateitininkai tremtiniai rugsėjo mėn. beveik visi baigia išbūti savo ištrėmimo laiką ir grįžta į Kauną.

Prasidedant naujiems mokslo metams su naujai atgaivintomis jėgomis pradėsime naują smarkų savo darbo barą.

Lietuviai studentai Friburge 1921 m. Iš kairės į dešinę I eilėj sėdi — 1) prof. K. Pakštas, 2) Dr. Andziulytė-Ruginienė, 3)) prof. Mykolaitis-Putinas, 4) E. Turauskas; II eilėj stovi — 1) kun. Abramaitis, 2) prof. St. Šalkauskis, 3) Urnežytė-Starkienė, 4) prof. Iz. Tamošaitis, 5) Dr. Ambraziejutė-Konradienė, 6) K. Zilevičius, 7) Petrauskaitė-Krikščiūnienė, 8) Dr. Jucaitis, 9) Novickas; III eilėje — 1) Dr. L. Bistras, 2) Dr. K. Raulinaitis ir 3) Dr. K. Ruginis. (Be abejo, tada jie ir jos dar neturėjo jokių titulų).

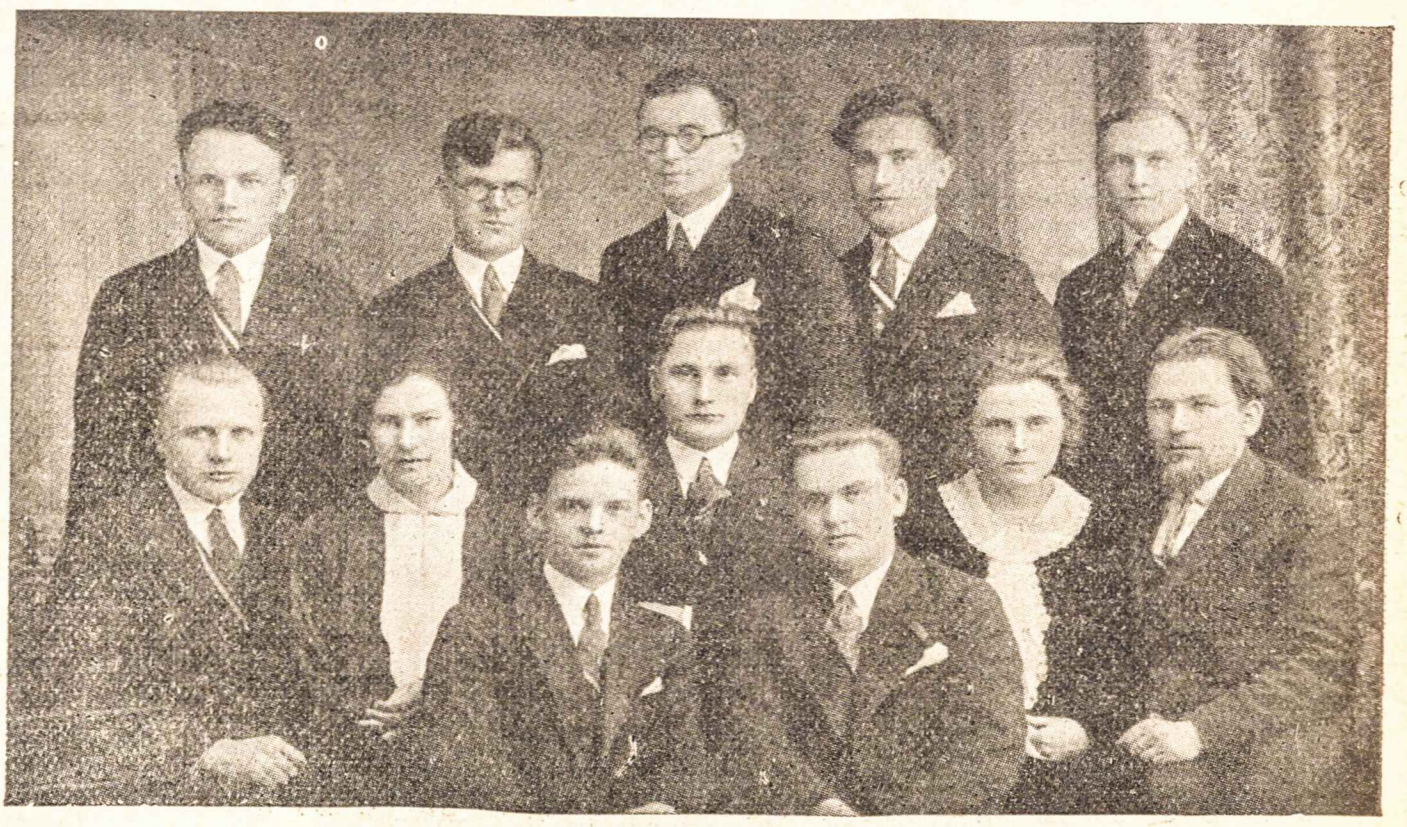

Praėjusių metų Vyt. D. Un-to Stud. Ateitininkų S-gos Valdyba. Čia matome buvusius savo draugus, vienoj ar kitoj kuopoj vadovavusius. Įsižiūrėkime ir pažinsime.

Knygų naujienos

Tarp naujausių mūsų kalba pasirodžiusių veikalų pirmą vietą, be abejo, užima Fr. W. Förstero „KRISTUS IR ŽMONIŲ GYVENIMAS“ („Žinijos“ b-vės leidinys. 282 psl. kaina 6,50 l.). Jame autorius, išeidamas iš konkrečių gyvenimo reiškinių, kalba apie vadovavimą moderniškojo žmogaus sielai. Tai nėra sistematiškas mokslo veikalas, parašytas pagal visus metadalogijos reikalavimus. Jis sudurstytas iš atskirų skyrelių, kaip ir visas moderniškasis gyvenimas. Bet jis turi vieną jungiančią idėją — Kristus. Förster is šiame veikale rodo, kaip tikrasis žmoniškumas nuosekliai veda į krikščionybę ir kaip krikščionybė puikiai šį tikrąjį žmoniškumą atbaigia.

Taigi reikia džiaugtis, kad a. a. Marija Pečkauskaitė savo gyvenimo darbus apvainikavo tokio puikaus veikalo išvertimu. O jojo išleidimas bus geriausias josios metinių minėjimas. Šis veikalas atidarys akis nevienam religiniam indiferentui, o tikinčiuosius sustiprins jų religijos galybe. Jis patartina skaityti visiems be išimties, o ypatingai besimokančiai jaunuomenei, nes tik iš josios mes laukiame tikrų religijos apaštalų.

Neseniai Herder'io yra išleistas žinomo vengrų pedagogo ir didelio jaunimo draugo Tihamé Tóth'o veikalas „MIT OFFENEN AUGEN DURCH GOTTES NATUR“ („Atviromis akimis per Dievo gamtą“. Su 13 paveikslų, 176 psl. Kaina 3 lt.). Daug yra gražių knygų, kurios nori praskleisti gamtos prasmę. Bet dažniausiaijaunimui jos esti neįkandamos. Tuo tarpu šis Tóth'o veikalas kalba tiesiog jaunimo sielai ir todėl išvengia anų veikalų sunkenybių. Toth'as eina su būriu jaunimo per Dievo gamtą, tyrinėja josios paslaptis ir džiaugiasi puikiu josios sutvarkymu. Vienas dalykas čia išauga iš kito ir t. t. Čia viskas yra ne išmokta, bet pergyventa.

Knyga yra padalinta į du skyyriu. Pirmasis vadinasi: *Didis yra Dievas* ir antrasis — *Tikėjimas ir mokslas*. Pirmajam nagrinėjama nuostabi gamtos didybė ne tik milžiniškuose dangaus rūmuose, bet ir menkuose vabalėliuose ir lapeliuose. Antrajam skyriuj kalbama apie krikščionybės santykius su gamtos mokslais. Visiems, kurie bent kiek gali naudotis vokiškąja literatūra, patartina šis veikalėlis įsigyti. Išleistas labai gražiai.

Kitas irgi iš gamtos mokslų srities jau mūsų kalba išėjęs veikalas yra kun. Th. Moreux „IŠ KUR MES ATEINAME?“ („Žinijos“ b-vės leidinys 1931 m. 141 psl. kaina 4 lit.). Šis veikalas populeriu būdu gvildena mūsų pasaulio kilmės problemą. Kun. Th. Moreux, Bourges observatorijos direktorius, yra didis astronomijos mokslo populerizatorius. Todėl ir ši knyga skaitoma labai smagiai. Jau iš skyrių pavadinimų — Pasaulių kilmė, Saulės sistemos istorija, Žemės gimimas, pirmieji gyviai, gyvybės problema, dvasia ir medžiaga, — matyti, kad tai labai aktualūs klausimai, dominę kiekvieną šių dienų žmogų. Moksleiviams šis veikalas dar ir tuo bus naudingas, kad lengvai supažindins su kosmografijos dalykais ir su daugeliu astronomijos klausimų.

Moksleiviams labai džiaugsminga literatūros naujiena VALANČIAUS RAŠTAI (Vaikų knygelė, Paaugusių Žmonių knygelė, Palangos Juzė, Antano Tretininko pasakojimas. Redagavo ir žodynėlį pridėjo J. Balčikonis. Kaunas, 1931, 487 p. Kaina 6 lit.). Keturios knygos viename tome! Tai labiausiai tinkami jaunimui Valančiaus raštai, jie yra ir literatūros meno atžvilgiu svarbiausieji. Šis raštų tomas gražiai atestuoja paties redaktoriaus, prof. J. Balčikonio, žodžius: „Nedaug rašytojų bus padarę tautai tiek gero, kiek padarė Valančius. Nuo jo mirties praėjo daugiau ne pusė šimto metų, bet jo reikšmė, kaip rašytojo, pasilieka lig šiol labai didelė. Jis davė pradžią mūsų dailiajai prozai ir pats ją iškėlė lig meno aukštybių. Kai kurie jo raštai šiandien yra geriausia lektūra, ypač rekomenduotina dėl savo pakraipos sveikumo mo-

kyklai...“ (III p.). Žinoma, prie ypač rekomenduotinos mokyklai lektūros reikia priskirti čia minimi raštai.

Antra, pats Redaktoriaus vardas besimokančius žmones šiais raštais išnaujo verčia susidomėti. Ne tik susidomėti, bet ir pasimokyti. Pasimokyti gyvosios ir grynosios žmonių kalbos, taisyklingos rašybos ir pastebėti vieną — kitą dabartinės mūsų rašybos ypatumą. Čia rašoma taip, kaip anksčiau recenzuotame „Urviniame Žmoguje“, būtent: *terp* (53), *šeip* (58), *tečiau* (40)...; svarbu ir, kad kaikurie žodžiai, žodeliai jungiami brūkšneliu, kaip: *teip-pat* (32), *kokį-nor* (24), *kuomet-nor* (227), *čia-ne-čia* (61), *viso-priviso* (55)... Čia rašoma vienu žodžiu: *ligšiolei* (50), *kuoveikiausiai* (53), (puošiasi ir taisosi) *be galo* (50)... Visi veiksmažodžių šaknies ilgieji balsiai mėginami pakeisti nosiniais: *sukįla* (46), *gįja* (172), *nebegįjant* (84), *prarįja* (282), pagaliau čia dienos *būvyje* (390) įstatymus *pildo* (390), sėda *į arklį* (51) ir užsikanda *rugščių* obuolių (392).

Knygoje ypatingo susidomėjimo ir gražaus šypsnio sukelia tokios vietos: „Vienas miau-miau it katinas miauzgėjo, kitas ve-ve ir veršis rėkė, trečias bou-bou it jautukas baubė, dar kitas kiur-kiur it viščiukas kiurkščiojo, dar kitas ga-ga it žąsinas krykštavo“ (294). Labai naudingas ir retesniems, žemaitiškiems žodžiams suprasti knygos gale paties Redaktoriaus parūpintas kirčiuotas žodynėlis.

Antras panašaus pobūdžio darbas, tik jau paties autoriaus atliktas, yra A. Jakšto MENO KŪRYBOS PROBLEMOS (Šv. Kazimiero dr-jos leidinys Nr. 498. Kaunas, 1931 m. 365 pusl. Kaina 6,50 lit.). Jau pats knygos pavadinimas užimponuoja ir suįdomina. Iš tikrųjų, nors jau kaikieno seniau atskiruose žurnaluose skaityti straipsniai, bet jie čia sistemingai sutvarkyti ir verti išnaujo didesnio susidomėjimo. Iš šios knygos mes galime pamatyti Jakšto į meną pažiūrų visumą. Ta visuma labai aiški. Ji persunkta krikščioniškumu, padorumu ir kritiškumu. Knyga vaizdžiai rodo, kaip sąžiningai ir budriai jos autorius mūsų meno gyvenime dalyvauja, kaip jį saugoja, kaip juo sielojasi. Tas sielojimasis kįla iš jo pasaulėžiūros sujungtos su jo estetiniu išsimokslinimu, meno pajautimu. Tas sielojimasis eina viena aiškia griežta linija, be jokių nukrypimų ar suabejojimų. Tuo Jakštas ypač gerbtinas ir vertingas. Jį turėtų gerbti ir tie, kuriems tenka rasti vienas-kitas šioje knygoje skaudesnis prieš save argumentas, nes tai nėra argumentum ad homminem, bet tik aiškus žmogaus įsitikinimas. Tas įsitikinimas visiems vienodai taikomas, visada nuoširdus ir nepalenkiamas.

To turime neužmiršti skaitydami ir visus šios knygos straipsnius: ir apie meno esmę, ir apie nuogybes ir meną, ir apie mūsų meno parodas, meno sroves, meną ir jo kritiką. Vis tai pamatinės reikšmės klausimai. Jie buvo, yra ir bus aktualūs mūsų meno gyvenime. Be to, žinodami Jakšto aštrią ir jumoristišką publicisto plunksną, su įdomumu ir malonumu į šią knygą pažvelgsime.

Iš lengvesnio turinio, grynai dailiosios literatūros naujienų minėtina Keltų vidurinių amžių poema-romanas TRISTANAS IR IZOLDA (*J. Bédier,* Prancūzų Akademijos nario atnaujintas ir Prancūzų Akademijos premijuotas veikalas. Vertė P. Gaučys. „Vairo“ b-vės leid. 1931. 175 p.). Be abejo, mokykloje šiektiek nugirstame apie šį veikalą, tečiau jis lieka daug miglotesnis, negu kiti tų laikų padavimai, sakysim, Gralio legenda.

Kaip paties padavimo kilimas yra paslėptas, aprašomi atsitikimai legendariški, teip pati pasaka iš Keltų į kitas tautas yra labai paplitusi ir visų labai mėgiama. Šią legendą yra daugiausia panaudoję Prancūzų ir Vokiečių rašytojai. Taigi šiuo pavadinimu yra didelio įvairumo, tečiau visur tas pats riteriškas, pasiaukojęs Tristanas, ta pati tyra, skaisti Izolda. Abudu yra aukos netyčia paragauto meilės gėrimo, tečiau visą laiką lieka ištikimi Dievo ir žmonių įstatymams. Geriau šiuo klausimu pasiinformuoti labai pravers ir šis lietuvių kalba vertimas. Jis perskaityti moksleiviams yra pareiga, bet pareiga labai maloni.

Kitas minėtinas vertimas yra Sel-

ma Lagerlöf'os PADAVIMAS APIE GOESTĄ BERLINGĄ („Naujo Žodžio" leidinys. 1931. 2 tomai 350 pusl.). Selma Lagerlöf jau yra mūsų pamėgta, išversta jau jos keleta kūrinių. Visi jie mus žavi, visi mūsų dvasiai artimi. Pagaliau čia minimas kūrinys autorės vardą apvainikuoja. Tai svarbiausias Lagerlöf'os veikalas, „Gösta Berlingas"—moterų kūrybos perlas. Jis pilnas mistiško grožio, užburtos pasaulio realybės, gyvenimiško raganiškumo. Autorė čia pasirodo svarios minties ir galingo žodžio maestrė. Tad šis veikalas yra labai džiaugsmingai ir mūsų sutinkamas. Tik visą giedrumą sudrumsčia leidėjų nesąžiningai atliktas darbas. Jau pats nerūpestingas išleidimas, akis badančios korektūros klaidos yra pažeminimas tokio gražaus veikalo. Rodosi, kad čia neturėjo teisės nė pažymėti, kad vertimą žiūrėjo J. Jabloskis, nes ištikrųjų Velionis oi bartų-bartų šią knygą.

Iš originaliosios mūsų dailiosios literatūros didelio susidomėjimo susilaukia J. Marcinkevičiaus SUKAUSTYTI LATRAI (I tomas. „Sakalo" b-vės leidinys. 1931. 219 pusl. Kaina 3 litai). Marcinkevičiaus vardas jau girdėtas iš „Ryto" atkarpų ir anksčiau išleista savo knyga „Ties bedugne". Tačiau pastaroji jo vardą labai prastai užrekomendavo ir, susilaukusi vieno-kito gatvės skaitytojo paklius į šlamštų archyvą. Kas kita jau „Sukaustyti latrai". Nors ir čia neišvengta triviališkumo, kadangi pasiimta išvirkščioji gyvenimo pusė, bet jau čia kurkas aukštėliau pakyla ir rašytojo talentas, ir išauklėto žmogaus jautrumas. Tas jautrumas labai mūsų gyvenime reikalingas. Juk parodyti puolusio žmogaus sielą, ją suprasti ir ją nesmerkti reikia didelio žmoniškumo. Marcinkevičius pirmas sugebėjo ir drįso parodyti kalinio psichologiją su visais smulkmeniškumais. Jau ir pirmo tomo veikėjų reališkumas skaitytoją užhipnotizuoja. Skaitytojui didelio įspūdžio sukelia Supančiotasis, Stasys, Lina ir Sonė. Net susisieloji jų likimu ir nekantraudamas lauki antro tomo.

Atsiųsta paminėti

A. Fengeris S. J. *Šv. Elžbieta Tiuringietė* Septynių šimtų metų jos mirties sukaktuvių proga. Tėvų Jėzuitų leidinys. 51 psl. Kaina 75 c.

Dr. P. Malakauskis. *Viešosios bažnytinės teisės.* V. D. u-to Teol. Filos. fak-to leidinys. 1931 m. 268 psl.

Chadži-Muratas Mugujevas. *Ir Rytų fronte nieko naujo.* (Bogdado vartai). Romanas. Išvertė Br. Vaitiekūnas. „Sakalo" b-vės leidinys 205 psl. Kaina 3 lt.

Vysk. Paltarokas. *Naujojo Įstatymo istorija.* Pataisytas leidimas. Šv. Kazimiero dr-jos leidinys.

Vysk. Paltarokas. *Katekizmas.* Šv. Kazimiero dr-jos leidinys.

Logos X metai, 2 nr. Šv. Augustino 1500 m. mirties sukaktuvėms paminėti.

Turinys: Dovydaitis Pr. Šv. Augustino asmenybės modernumas ir jo filosofijos aktualumas. — Reinys M. Šv. Augustino psichologinės pažiūros. — Kuraitis P. Šv. Augustino gnoseologinės pažiūros. — Ambrozaitis K. Šv. Augustino valstybinės ir socialinės idėjos.

Soter. VII. 1930. *Soter* VIII m. Nr. 1(12).

Rider Haggard. *Rytų perlas.* Istorinis romanas. I ir II t. vertė A. Rucevičius, „Žinijos" b-vės leidinys. 200 + 210 psl. Kaina po 3 lit.

Vaižgantas. *Kelionių vaizdai.* Galicijoje, Amerikoje, Prancūzijoje, Italijoje. XVII raštų tom. Kaunas, 1931 m. 301 p. Kaina 5 lit.

A. Šulz'as. *Nauja praktiška vokiečių k. gramatika* su gramatikos pratimais vokiečių kalba. I-ji dalis: Etimologija. 7-tas leidimas. Vertė S. A. Rubikas, Šv. Kazimiero dr. leid. Nr. 509. Kaunas, 1931. 182 p.

J. Augustaitytė—Vaičiū-

nienė. *Su baltu nuometu.* 224 p. Kaina 4 lit. Marijampolė, 1931 m.

Vytautas Sirijos Gira. *Golas į ateitį.* 40 pusl. Išleido „Era", 1931 m.

Juozas Cicėnas. *Pamurys* (Erškėčių takais į šviesą). 5 veiksmų drama, 78 p. Kaina 2 lit., Kaunas, 1931. Šv. Kazimiero Dr-jos leid. Nr. 490.

L. Karmčij. *Taikos dvasia.* Romanas-legenda. Laisvai išvertė J. Talmantas „Gyvenimo Mokyklos" Vlado Butlerio leid., Kaunas—Ryga, 1931. 239 p. Kaina 4 lit.

J. Donillet. *Maskva be kaukės.* Įvedamąjį žodį parašė prof. Dr. A. Maliauskis. Iš rusų kalbos vertė A. Sušinskas ir J. Prunskis. Išleido J. Žilinskas. Kaunas, 1931. 208 pusl.

Lietuvos pajūris. Lietuvos Geležinkelių Valdybos leid. Kaunas, 1931. 31 pusl.

Bernard Schaw. *Amerikos Karalius.* Politinė komedija. Vertė A. K. Puida, „Sakalo" b-vės leid. Kaunas, 1931. 108 p. Kaina 3 lit.

Amerikos Lietuvių Kolegijos metraštis. Marian Hils College Hinsdale, Illinois. 1930-31 m. 80 p.

Henrikas Senkevičius. *Ugnim ir kalaviju.* Senųjų laikų apysaka. II tom. Išvertė Juozas Sužiedėlis. „Dirvos" b. leid. 255 p. Kaina 3,50 lt.

M. Radzevičiūtė, *Baisusis senelis.* Apysaka. Vertė J. Dainauskas. Išleido „Sakalo" b-vė. Kaunas, 1931. 199 p. Kaina 3 lit.

Eberhard Strauss. *Wolf Hagenreuter.* Eine frölische Lambubehgeschichte. Su Rudolfo Schlichterio iliustracijomis. Herderio leid., Freiburg im Br. 181 p.

Alfons Geyser, S. J. *Ištikimasis Sidas.* Apysaka iš Akbaro Didžiojo laikų. Vertė J. Povilaitis. Kaunas, 1931. Šv. Kazimiero Dr-jos leid. Nr. 513. 66 p. 80 ct.

Kun. J. Berthier, M. S. *Mūsų tikėjimas.* Vertė kun. Jonas Navickas, M. I. C. Antras leidimas. Šv. Kazimiero Dr-jos leid. Nr. 502. 109 p., 1,70 lt.

Šotobrianas. *Renė.* Vertė J. Jasinevičius. Kaunas, 1931. 35 pusl. Kaina 70 ct.

„Ateities" platintojams mokyklose

Šiuo „Ateities" Nr. pradedame II-jį š. m. pusmetį, bet mums dar ne visi yra žinomi mokyklose platintojai, jų adresai ir po kiek šį pusmetį siųsti „Ateities". Todėl prašome greitu laiku pranešti „Ateities" administracijai: 1) kas bus šį pusmetį platintojas, 2) kuriuo adresu siųsti žurnalas ir 3) po kiek egz. siųsti.

Taip pat labai prašome siųsti prenumeratą šio pusmečio, sutvarkyti praėjusio pusmečio ir iš seniau užsilikusias skolas. Nuo prenumeratorių reguliaraus atsiskaitymo priklauso žurnalo egzistencija gerėjimo link!

Dovanos metiniams „Ateities" skaitytojams bus išsiųstos, kai nusistovės II-jo pusmečio prenumeratorių skaičius. Dovanas siųsime atsižvelgdami į I-jo ir II-jo pusm. pr-rių skaičių. Jei pren. I- jį pusm. buvo 40 egz. išplatinta, o II-jį 50, tai dovanų siųsime 40-čiai skaitytojų, kurias platintojai atatinkamai met. skaitytojams išdalins.

„Ateities" administracija.

Red. *A. Maceina.* Ats. red. *A. Vaičiulaitis.*

Dabar jau žinosim, kad

visi bet kurių praėjusių metų «Ateities» n-riai tekaštuoja po 50 centų sąsiuvinis! Tik jubiliejiniai n-riai — 1925 m. ir reorg. konferencijai paminėti 1927 m. — po 1 lt.

Paskubėkit pasinaudoti tokia reta proga ir papildyti savo komplektus arba, kas jų neturi, ir visai naujai juos įsigyti, «Ateities» kai kurių n-rių yra net iš 1911 m.

Persiuntimui tereikia pridėti 10 ct. kiekvienam sąsiuviniui.

Užsakymus nemažesnei kaip 5 lt. sumai Adm-ja pasiunčia savo kaštu.

Kreipkitės, rašykit kuo greičiau į «Ateities» Admin-ciją. Kaunas, Laisvės Al. 3. Ji mielai Jums tuojau patarnaus.

Dabar visi skaito tik

didžiausį ir įdomiausį Lietuvos dienraštį

„RYTĄ"

kuris nuo vasario 1 d. eina iliustruotas 8 pusl. kasdien, šeštadieniais—10-12 pusl., o prieš didesnes šventes — 16 pusl. Penktadieniais studentų skyrius— «Akademiškas Gyvenimas», šeštadieniais— «Moterų Skyrius», kuriuose nagrinėjama specialūs klausimai. «Rytas» duoda visada įdomią dail. literatūros atkarpą. «Ryto» žinios greitos ir teisingos.

Adresas: Kaunas, Duonelaičio g. 24.

Kaina: mėn. 5 — lit., metams — 50 lt.

Smagu ir naudinga skaityti

įdomias, lavinančias ir vaizduotę turtinančias knygas. Dėl lakios fantazijos Jules Verne'o ir Mayne Reido kūriniai yra jaunimo daugiausia skaitomi. Naujausi lietuvių kalba tų autorių veikalai yra:

Jules Verne'o **Už 20.000 metų** ir
Mayne Reydo **Kalnas Atsiskyrėlis.**

Abi knygos daugiau kaip po 200 pusl. ir kaštuoja po 3 litus.

Reikalaukite visuose knygynuose.

„Ateities“ administracija
š. m. „ATEITIES“ 1 Nr.
ir
„Ateities Spindulių“ Adm-cija
š. m. „Ateities Spindulių“ 2 nr.

PRITRŪKO

Kas tų numerių turėtų atliekamų, prašome pasiųsti minėtoms adm-joms adresu: Kaunas, Laisvės Alėja 3.

SKAUTAI

be „Skautų Vadovo“

savo veikime kaip kareiviai be ginklų

Paskubėkite tą knygelę įsigyti.
Ją parašė skautininkas *P. Jurgelevičius.*

Reikalaukite visuose knygynuose. Kaina tik **2** litu.

Moksleiviai!

įdomus ir pigus
(4 litai metams)
laikraštis yra „MISIJOS“

Čia rasite gražių, žavinčių apysakų iš Afrikos, Azijos tautų ir Amerikos indėnų gyvenimo. Daug gražių paveikslų!

Skubėkite užsisakyti ir susipažinti! nesigailėsite.

Administracijos adresas:

„MISIJOS“, Jėzuitų namai, Kaunas.

Jaunoji drauge!

Žengiant į gyvenimo rytą, būtinai reikalingas geras ir prityręs draugas—patarėjas. Juo geriausiai gali tikti jau vienuoliktus metus einąs įdomus ir aktualiausiais gyvenimo klausimais atsiliepiąs moterų žurnalas

„NAUJOJI VAIDILUTĖ.“

Todėl nė viena moksleivė negali likti 1931 m. be **vienintelio savo** žurnalo. Moksleivėms žurnalas kainuoja **met. 5 lit.**
Adresas: «N. V.» administracijai Kaune, Laisvės Al. 3.

Akc. „Žaibo“ B-vės spaustuvė, Kaune. Karo cenzūros leista.